

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEIS S FAKULTETO
VERSLO TEIS S KATEDRA

KRISTINA ENGELGARDT-TKA UK
EUROPOS VERSLO TEIS S STUDIJ PROGRAMA

BENDROVI REORGANIZAVIMAS KAIP VERSLO PERLEIDIMO B DAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Virginijus Bit

Vilnius, 2013

TURINYS

VADAS	3
1. BENDROVI REORGANIZAVIMO KAIP VERSLO PERLEIDIMO B D O SAMPRATA	7
1.1. Bendrovi reorganizavimo samprata bei b dai	7
1.2. Verslo perleidimo samprata ir b dai	12
1.3. Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do diagnozavimo kriterijai ir ypatumai	16
1.3.1. <i>Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do diagnozavimo kriterijai</i>	16
1.3.2. <i>Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do ypatumai</i>	22
2. VERSLO GIJ JO INTERES UŽTIKRINIMAS VERSLO PERLEIDIMO REORGANIZAVIMO B DU ATVEJU.....	26
2.1. Bendrov s patikrinimo („due diligence“) taikymas verslo perleidimo reorganizavimo b du sandoriuose	27
2.2. Sutartini garantij ir pareiškim instituto taikymas verslo perleidimo reorganizavimo b du sandoriuose	32
3. DARBUOTOJ TEISI APSAUGA VERSL PERLEIDŽIANT REORGANIZAVIMO B DU	37
3.1. Darbo s lyg d l verslo perleidimo reorganizavimo b du keitimas	38
3.2. Darbo sutarties nutraukimas d l verslo perleidimo reorganizavimo b du	42
3.3. Teisi , kylan i iš kolektyvin s darbo sutarties, pasikeitimas d l verslo perleidimo reorganizavimo b du	44
3.4. Darbuotoj informavimas apie verslo perleidim reorganizavimo b du bei konsultavimasis su jais.....	46
4. BENDROVI REORGANIZAVIMO KAIP VERSLO PERLEIDIMO B D O TAKA KONKURENCIJAI.....	48
4.1. Koncentracijos samprata pagal Europos S jungos ir Lietuvos Respublikos teis	49
4.2. Koncentracij vertinimas	52
4.3. Koncentracijos kontrol s lygiai	56
IŠVADOS.....	59
PASI LYMAI	61
LITERAT ROS S RAŠAS.....	62
SANTRAUKA	68
SUMMARY	69

VADAS

Temos aktualumas. Spariai besivystantys ekonominiai santykiai, Europos Sąjungos (toliau – ES) teisinės sistemos taktika bei valstybės kio plėtra lemia verslo perleidimo sandorių Lietuvoje augimą kiekvienais metais. Verslo perleidimas – tai sudėtingas procesas, paliejantis ne tik verslo savininką, bet ir kitų asmenų interesus. Tyrimai rodo, kad kiekvienais metais tūkstančiai ekonomiškai stipriųmonių (dažniausiai tai smulkios ir vidutinės verslo monijos) nustoja veikti susidariusios su verslo perleidimo problema¹. Dėl nesukmingo verslo perleidimo prarandamos darbo vietos, nebegaunamos pajamos iš mokesčių, šalyje nebesukuriama pridėtinė vertė, todėl mažėja ir ekonomikos augimas. Nepaisant verslo perleidimo sandorių svarbos Lietuvos ekonomikai, šio verslo proceso teisinis reglamentavimas Lietuvoje yra paviršutiniškas. Mokslinėje literatūroje šiai verslo vystymosi stadijai taip pat nėra skiriama pakankamai dėmesio. Bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo teisinis analizavimas nebuvimas bei verslo perleidimo procesas, tame tarpe ir bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo, teisinio reglamentavimo stoka kelia daug neišsprendžiamų praktikoje. Dėl minėtų priežasčių Lietuvos verslininkai, dalyvaujantys verslo perleidimo procesuose, siekdami kuo labiau apsaugoti savo interesus, yra priversti vadovautis kitų užsienio šalių patirtimi, ypač bendrosios teisės šalių sukurtais teisiniais instrumentais. Tačiau šie teisiniai instrumentai pritaikomumas Lietuvos teisinei sistemai Lietuvos mokslininkai kol kas nėra išsamiai išnagrinętas.

Visa tai, kas išdėstyta, lemia pasirinktos temos aktualumą bei bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo išsamios teisinės analizės būtinumą. Bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo teisinis analizavimas, padės atskleisti ne tik bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo ypatumus, bet tuo patiu padės nustatyti teisinio reglamentavimo spragas, kad būtų išvengta verslo perleidimo reorganizavimo būdu procese dalyvaujančių asmenų piktnaudžiavimo bei suinteresuotų asmenų teisių ir teisėtų interesų pažeidimų.

Temos iširtumas. Bendrovių reorganizavimas kaip verslo perleidimo būdas Lietuvos teisės moksle iki šiol iš esmės nebuvo nagrinėtas. Lietuvos teisės mokslininkų darbuose paprastai tik užsiminama apie galimybę verslo perleisti bendrovių reorganizavimo būdu, tačiau nuodugniau ši tema nėra nagrinėjama². Be to, pastebėtina ir tai, kad Lietuvos mokslinėje literatūroje reorganizavimas nėra išsamiai išnagrinėtas ne tik kaip verslo perleidimo būdas, bet ir kaip teisės institutas apskritai. Bendrovių reorganizavimas paprastai yra analizuojamas greičiau bendrovių likvidavimo ir suvokiamas tik kaip bendrovių veiklos pasibaigimas be

¹European Commission final report. Business dynamics: strat-ups, business transfers and bankruptcy. Bruxelles. 2011// http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/business_dynamics_final_report_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-01. P. 90.

² Bit V. Akcijų pirkimo-pardavimo pripažinimas verslo perleidimu: diagnostavimo kriterijai ir reikšmės akcijų pardavimo atsakomybei// Jurisprudencija. 2010, Nr. 2 (120). P. 360.

likvidavimo procedūros³. Nėgausi ir Lietuvos teismų praktika⁴. Be to, joje kalbama tik apie bendrovių reorganizavimą ir verslo perleidimą kaip apie atskirus institutus.

Verslo perleidimo institutas bei atskiri verslo perleidimo būdai buvo nagrinėjami tik keliuose moksliniuose darbuose. Tai 2005 m. Teisės instituto tyrimas⁵, kur atlikto A. Čepas, I. Maerlytė-Panomariovienė, J. Kiršienė, L. ir kt. Šiuo tyrimu buvo siekiama išnagrinėti problemas, su kuriomis susiduriama parduodant ar perleidžiant verslą Lietuvoje, išanalizuoti ES ir kitose šalyse patirtą verslo perdavimo srityje. Šiame tyrime keliama prielaida, kad bendrovių reorganizavimas gali būti laikomas verslo perleidimu, tačiau detaliau šis klausimas nėra nagrinėjamas. Verslo perleidimo sąvoką nagrinėjo J. Kiršienė ir K. Kerutis⁶. Minėti autoriai savo darbe nurodo, kad bendrovių susijungimai gali būti laikomi verslo perleidimu. Verslo perleidimo sąvoką savo daktaro disertacijoje išsamiai išnagrinėjo V. Bitė⁷. Šis teisės mokslininkas savo daktaro disertacijoje taip pat nurodė, kad bendrovių reorganizavimas gali būti pripažįstamas verslo perleidimo būdu. Verslo perleidimo būdus, tarp kurių minimas ir bendrovių reorganizavimas yra pateikusi ir R. Pilipaitė⁸.

Didelį Lietuvos mokslinių tyrimų stokos autor darbuose ir užsienio mokslinė literatūra. Nagrinėjant bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdą specifiku buvo vadovaujamosi tokie autoriai moksliniais darbais: . . .⁹, . . .¹⁰, . . . ir . . .¹¹, H. G. Manne¹², M. Motta¹³, E. Bowman and H. Singh¹⁴ ir t.t.

Tyrimo problema – bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo išsamios teisinės analizės nebuvimas bei teisinio reglamentavimo stoka komplikuoja šio verslo perleidimo būdo taikymą praktikoje.

Tyrimo objektas – bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo teisiniai santykiai ir jų teisinis reguliavimas.

Tyrimo dalykas – atsižvelgiant į bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo temą sudingumą bei tai, kad šis mokslo tiriamasis darbas yra pirmasis tokio pobūdžio darbas Lietuvoje, reikėtų

³ Baranauskas E., Karulaitytė-Kvainauskienė I., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Mykolo Romerio universitetas. 2008. P. 212

⁴ LAT 2003 m. vasario 17 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-113/2003; LAT 2007 m. liepos 13 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-312/2007, LAT 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis c.b. Nr. Nr. 3K-3-596/2007 ir t.t.

⁵ Čepas A., Maerlytė-Panomariovienė I., Kiršienė J. ir kt. Mokslo tyrimas “Europos Sąjungos ir kitose šalyse patirties verslo perdavimo srityje analizė”. Vilnius: 2005//<http://www.teise.org/data/1verslas-analize.pdf>; prisijungimo laikas: 2009-02-06. P. 43.

⁶ Kiršienė J., Kerutis K. Verslo perleidimas akcijų ar monos pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė // Jurisprudencija. 2006, Nr. 3 (81). P. 24-31.

⁷ Bitė V. Uždarosios bendrovės akcijų pardavimas, kaip verslo perleidimo būdas: daktaro dis. soc. mokslai: teisė (01 S). 2009. P.18.

⁸ Pilipaitė R. monos pirkimas – pardavimas kaip verslo sigijimo būdas // Juristas. 2005, Nr. 11. P.32

⁹ . . . : . . . : . . . 2012. . . 21-94.

¹⁰ . . . : . . . : -89. 2007. . . 99-115.

¹¹ . . . () M . . . , 2006.

¹² Manne H. G. Mergers and the Market for Corporate Control. The Journal of Political Economy. Vol.73, No.2//[¹³ Motta M. Competition Policy: Theory and Practice. Cambridge: Cambridge University Press. 2004. P. 251.](http://links.jstor.org/sici?si=0022-3808%28196504%2973%3A2%3C110%3AMATMFC%3E2.0.CO%3B2-3;prisijungimo laikas: 2013-02-27. P. 117.</p></div><div data-bbox=)

¹⁴ Bowman E., Singh H. Strategic management journal. Special Issue: Corporate Restructuring. 1993. Vol.14//[4](http://www.jstor.org/discover/10.2307/2486417?uid=3738480&uid=2&uid=4&sid=21102044487461;prisijungimo laikas: 2012-12-15. P. 111.</p></div><div data-bbox=)

pažymėti, kad šiame darbe nėra siekiama apžvelgti visų su verslo perleidimu reorganizavimo būdu susijusių klausimų. Darbe didžiausias dėmesys yra skiriamas bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo diagnozavimo kriterijams, bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo ypatumų nustatymui, verslo įgyjimo teisių, teisėtų interesų verslo perleidimo reorganizavimo būdu procese apsaugai, darbuotojų teisių apsaugai verslo perleidimo reorganizavimo būdu procese bei bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo taktikai konkurencijai. Darbe nebus nagrinėjami klausimai, susiję su „ikisutartine“ verslo perleidimo reorganizavimo būdu stadija, mokestiniai bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo aspektai, šalių santykiai po verslo perleidimo reorganizavimo būdu aspektai.

Autor tikisi, kad šis darbas, kuriame bus pateikti esminiai verslo perleidimo reorganizavimo būdu aspektai bei su šiuo verslo perleidimo būdu, susijusios teorinės bei praktinės problemos, bus pagrindu tolimesniems ir detalesniems šio verslo perleidimo būdo tyrimams Lietuvoje.

Tyrimo tikslas - išsamiai išanalizuoti bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo svarbiausius teisinius aspektus, nustatyti teorines bei praktines problemas, su kuriomis gali susidurti asmenys, ketinantys verslų perleisti minėtu būdu, bei atsižvelgiant užsienio valstybių patirtį, pateikti šių problemų galimus sprendimų variantus bei teisinio reglamentavimo tobulinimo galimybes.

Šiam tikslui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

1. Atskleisti bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo diagnozavimo kriterijus bei nustatyti šio verslo perleidimo būdo ypatumus;
2. Nustatyti verslo įgyjimo apsaugai verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandoryje taikomas teisinių apsaugos priemones;
3. Nustatyti esminius darbuotojų teisių bei teisėtų interesų verslo perleidimo reorganizavimo būdu procese apsaugos aspektus;
4. Ištirti verslo perleidimo reorganizavimo būdu galimą taktiką konkurencijai.

Tyrimo metodai. Darbe bus naudojami šie metodai: teisinis dokumentų analizavimas, istorinis, lyginamasis, loginis-analitinis, apibendrinimo.

Teisinis dokumentų analizavimas metodas pasitelkiamas, nes teisiniai dokumentai yra vienas iš pagrindinių informacijos šaltinių atliekant tyrimą. Analizuojant teisės aktus bus siekiama objektyviai vertinti teorines ir praktines bendrovių galimybes verslų perleisti bendrovių reorganizavimo būdu.

Istorinis metodas darbe naudojamas analizuojant su verslo perleidimu reorganizavimo būdu susijusio proceso teisinio reglamentavimo raidą.

Lyginamasis metodas - gili verslo perleidimo tradicijų Lietuvoje nebuvimas ir teisinio reguliavimo netobulumas skatina ieškoti optimaliausio teisinio reglamentavimo varianto, kuris gali būti atrastas vertinant kitų valstybių priimtus teisės aktus, teisės tendencijas bei ateities perspektyvas.

Loginis-analitinis metodas taikomas atskleidžiant teisės normų turinį, pateikiant išvadas bei pasiūlymus.

Apibendrinimo metodo pagalba sisteminami gauti duomenys, formuluojami pagrindiniai atlikto tyrimo teiginiai, bei pateikiami pasiūlymai ir galutinės išvados.

Darbo struktūra. Atsižvelgiant magistro baigiamojo darbo tikslus ir nagrinjamą temą, magistrinis darbas yra suskirstytas keturias struktūrines dalis. Pirmojoje dalyje analizuojama bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo samprata, diagnozavimo kriterijai, išskiriami šio verslo perleidimo būdo ypatumai. Antroje dalyje aptariami verslo įgyvendinimo teisiškai bei teisėtai interesų pagrindiniai apsaugos mechanizmai. Trečioje dalyje analizuojami darbuotojų teisiškai bei teisėtai interesų verslo perleidimo reorganizavimo būdu procese esminiai aspektai. Ketvirtoje dalyje nagrinjama bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo taktinė konkurencijai.

Darbe vartojamos sąvokos. Darbe vartojamos sąvokos „mon“ ir „bendrovė“ nra tapatinamos. Sąvoka „mon“ šiame darbe suprantama kaip ji apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 54 str., t.y. kaip bendrovė arba firma, kuri veikia pagal civilinę ar komercinę teisę, skaitant kooperatyvus ir kitus pagal viešąjį ar privatinę teisę veikiančius juridinius asmenis, išskyrus nesiekiančius pelno¹⁵. Sąvoka „bendrovė“ šiame darbe suvokiama kaip ji apibrėžta Direktyvos dėl akcinių bendrovių jungimo¹⁶ (toliau – Trečioji bendrovių teisės direktyva) 1 str. bei Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymo¹⁷ (toliau –AB) 2 str., t.y. kaip akcinė bendrovė bei uždaroji akcinė bendrovė.

Pažymintina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) civilinėje byloje Nr. 3K-3-113/2003 2003 m. vasario 17 d. priimtoje nutartyje konstatavo, kad statymo leidimo vartojama sąvoka „perleidimas“ yra apibendrinanti, civilinėje teisėje reiškianti nuosavybės teisės perdavimą kitam asmeniui, o taip pat vienas iš būdų gyvendinti savininkui savo disponavimo teisę tiek už atlyginimą, tiek ir neatlygintinai¹⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad LAT, aiškindamas perleidimo sąvoką vartoja kitą pagal reikšmę artimą žodį – perdavimas. Atsižvelgiant tai, šios dvi sąvokos (perleidimas ir perdavimas) šiame magistro baigiamajame darbe bus vartojamos kaip sinonimai.

¹⁵ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. [2008] OL C 115.54 str.

¹⁶ Europos parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyva Nr. 2011/35/ES dėl akcinių bendrovių jungimo. [2011] OL L 110.

¹⁷ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574, 2 str.

¹⁸ LAT 2003 vasario 17 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-113/2003.

1. BENDROVI REORGANIZAVIMO KAIP VERSLO PERLEIDIMO B DO SAMPRATA

1.1. Bendrovi reorganizavimo samprata bei b dai

Juridini asmen reorganizavimo institutas n ra naujas reiškiny s Lietuvos teis je. Atk rus Lietuvos valstyb s nepriklausomyb , iki 2001 m. liepos 1 d. Lietuvoje galiojo 1964 m. priimtas Lietuvos TSR civilinis kodeksas¹⁹, kurio 37 bei 38 str. buvo tvirtinti juridini asmen reorganizavimo pagrindai. 1964 m. Civilinio kodekso 37 str. juridini asmen reorganizavimas buvo apib dinamas kaip vienas iš juridini asmen pasibaigimo b d , o 38 str. nurodomi trys juridini asmen reorganizavimo b dai (sujungimas, padalijimas ir prijungimas). 2000 m. liepos 18 d. pri mus nauj Lietuvos Respublikos civilin kodeks²⁰ (toliau – CK), nuostatos reglamentuojan ios juridini asmen reorganizavim , buvo išpl stos, ta iau juridini asmen reorganizavimo s voka nebuvo pakeista. Juridini asmen reorganizavimas ir šiandien apibr žiamas, kaip juridinio asmens pasibaigimo b das be likvidavimo proced ros. Ta iau m s manymu, šis iš Soviet S jungos teis s CK perkeltas reorganizavimo apibr žimas yra pasen s ir neatspindi vis reorganizavimo esmini aspekt .

Juridini asmen reorganizavimas šiandieniniame teis s moksle suvokiamas kaip juridinio asmens organizacini , strukt rini pasikeitim visuma, kuri lemia reorganizavime dalyvaujan i juridini asmen pasibaigim bei nauj juridini asmen steigim²¹. Mokslin je literat roje reorganizavimas taip pat kartais apibr žiamas, kaip priemon juridini asmen kapitalui koncentruoti²². Kai kurie autoriai teigia, kad reorganizavimas – proced r bei veiks m visuma, kuri nuoseklus atlikimas lemia verslo valdymo bei kontrol s teisi perleidim kitam subjektui²³. Taip pat yra nuomoni , kad reorganizavimas šiuolaikin je teis je suvokiamas, kaip sud tingas teisinis institutas, kuris negali b ti apibr žtas nei kaip sandoris, nei kaip procesas ar juridinio asmens pasibaigimas²⁴. Taigi, vien iš to, kas išd styta matyti, kad juridini asmen reorganizavimas – tai vairiapusis procesas, kuris negali b ti apibr žtas tik kaip juridinio asmens pasibaigimo b das.

Juridini asmen reorganizavimo metu perleidžiamos visos reorganizuojam juridini asmen teis s ir pareigos. Teisi ir pareig perleidimas reorganizavimo metu reiškia, kad iš vieno juridinio asmens teis s ir pareigos perleidžiamos kitam juridiniam asmeniui, kuris t sia reorganizuoto juridinio asmens veikl . Reorganizuojant juridin asmen vyksta universalus teisi bei pareig per mimas, t. y. teis s ir pareigos

¹⁹ Lietuvos Taryb Socialistin s Respublikos civilinis kodeksas. Valstyb s žinios. 1964, Nr. 19-138.

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²¹ . 2008, Nr. 7. C. 41.

²² // http://civil.consultant.ru/elib/books/6/page_18.html;

prisijungimo laikas: 2013-02-23.

²³ // <http://dissers.ru/avtoreferati-dissertatsii-yuridicheskie/a441.php>; prisijungimo laikas: 2013-02-23. . 27.

²⁴ . *supra note* 10, c. 104.

perimamos nepasikeitusiu pavidalu, visa apimtimi ir tuo pačiu momentu, jeigu nėra koki nors statyme nustatyt išimtis²⁵. Universalus teisi perimimas - esminis juridini asmen reorganizavimo bruožas, leidžiantis reorganizavimą atskirti nuo kit juridini asmen steigimo ar pasibaigimo būdų. Reorganizavimo metu, reorganizuojamas juridinis asmuo nustoja egzistuoti kaip savarankiškas civilini teisinis santyki subjektas, tačiau jo turtinis kompleksas išlieka ir funkcionuoja toliau.

Pažymintina, kad reorganizavimo procese visais atvejais vyksta bent vieno reorganizavime dalyvavusio juridinio asmens pasibaigimas. Juridinis asmuo tokiais atvejais pasibaigia be likvidavimo procedūros, išregistruojant jį iš juridini asmen registro. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad juridinio asmens pasibaigimas be likvidavimo procedūros yra tik reorganizavimo atlikimo forma. Šiuolaikiniame teisės moksle reorganizavimas analizuojamas, neatsiribojant nuo ekonomini reorganizavimo aspekt²⁶. Todėl reorganizavimas yra suvokiamas ne tik kaip juridinio asmens pasibaigimas. Reorganizavimui būdingi ir kiti ekonominiai bei teisiniai aspektai, tokie kaip juridinio asmens subjektinis sudėtis, kontrolis pasikeitimas, juridini asmen kapitalo koncentracija. Be to, reorganizuojant juridini asmen sujungimo ir padalijimo būdais, reorganizuojam juridini asmen pagrindu yra steigiami nauji juridiniai asmenys²⁷. Taigi minėtais atvejais juridini asmen reorganizavimas reikš ne tik juridini asmen pasibaigimą, bet kartu ir naujų juridini asmen steigimą. Paminėtina ir tai, kad juridini asmen reorganizavimas visada atliekamas norint pasiekti tam tikrą ekonominį tikslą: užtikrinti kapitalo augimą, koncentraciją, siekiant padalinti verslą tarp juridinio asmens savininkų, išskirti verslo dalis, reikalaujančias savarankiško valdymo, diversifikuoti verslą pagal veiklos sritis, perleisti kontrolę. Nuo anksto užsibrėžto tikslo priklauso reorganizavimo būdo pasirinkimas. Šiuo metu CK tvirtintoje sferoje akcentuojamas tik juridinio asmens veiklos pasibaigimas, o tai, mūsų manymu, prieštarauja reorganizavimo instituto paskirčiai.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį ir tai, kad daugumos Pasaulio ir Europos valstybi teisėje reglamentuojami tik atskiri reorganizavimo būdai (sujungimas, prijungimas, skaidymas, išdalijimas), nepateikiant šiuos būdus apibendrinanios sferos (JAV²⁸, Japonijos²⁹, Anglijos³⁰, Vokietijos³¹, Estijos teisėje³² ir t.t.). Reorganizavimo sfera taip pat nėra vartojama ir ES teisės aktuose. Tokia daugumos Pasaulio ir ES valstybi pozicija yra visiškai pagrįsta. Reorganizavimas, kaip jau ne kartą buvo minėta, sudėtingas ir vairiapusis procesas, kurio vis esminės savybės negali aprašyti vienas trumpas apibūdinimas. Be

²⁵ . *supra note* 10, c. 99.

²⁶ . *supra note* 9, c. 97.

²⁷ Baranauskas E., Karulaitytė-Kvinauskienė I., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Mykolo Romerio universitetas. 2008. P. 216

²⁸ Bowman E. and Singh H. *supra note* 15, p.11.

²⁹ Corporate restructuring// [http://www.abeam.com/research_reports/eng/RR057_E\(Corporate%20Restructuring\).pdf](http://www.abeam.com/research_reports/eng/RR057_E(Corporate%20Restructuring).pdf); prisijungimo laikas: 2012-12-15. P.2.

³⁰ Enterprise act 2002// http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/pdfs/ukpga_20020040_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-15.

³¹ German reorganisation act// http://www.gesetze-im-internet.de/umwg_1995/BJNR321010994.html#BJNR321010994BJNG036800000; prisijungimo laikas: 2013-02-25.

³² Estonian civil code // <https://www.riigiteataja.ee/akt/13334866?leiaKehtiv>; prisijungimo laikas: 2012-12-16.

to, tam tikro teisinio reiškinių s vokos apibr žimas teis s aktuose visada suponuoja ir tam tikr teisinio reglamentavimo rib tvirtinim . Teisinio apibr žimo nebuvimas teis s aktuose sudaro s lygas lanks iau interpretuoti reiškini .

Atsižvelgiant tai, kas išd styta, manytina, kad CK tvirtint reorganizavimo s vok ateityje reik t perži r ti, o tai padaryti d l reorganizavimo proceso vairiapusiškumo b t labai sud tinga. Tod l galimas ir kitas sprendimo variantas – pasekti kit šali pavyzdžiu ir apskritai atsisakyti šios vairius reorganizavimo b dus apibendrinan ios s vokos tvirtinimo, teis s aktuose reglamentuojant tik atskirus reorganizavimo b dus.

Reorganizavimo b dai vairi pasaulio valstybi teis s aktuose taip pat vardijami skirtingais terminais, ta iau nepaisant skirting termin paprastai yra išskiriami trys reorganizavimo b dai: juridini asmen susijungimas (angl. *amalgamation*), prijungimas (angl. *merger*) ir skaidymas (angl. *demerger*). Kai kuri valstybi teis je prie min t reorganizavimo b d yra priskiriamas atskyrimas ir juridinio asmens pertvarkymas³³.

Lietuvoje bendrovi reorganizavimas šiuo metu reglamentuojamas ne tik CK, bet ir AB . AB reorganizavimo b d s vokos n ra pateiktos, o tik nurodoma, kad bendrov s reorganizuojamos CK nustatytais juridini asmen reorganizavimo b dais. CK 2.97 str. išskiriami du reorganizavimo b dai (jungimas ir skaidymas), kuri kiekvienas skirstomas dar dvi atskiras formas. Jungimas skirstomas prijungim ir sujungim , o skaidymas – išdalijim ir padalijim .

Šiuo metu CK bei AB tvirtintos nuostatos, reglamentuojan ios reorganizavimo proced r didži ja dalimi buvo perkeltos iš ES teis s. Pirmieji žingsniai bendrovi jungimosi ir skaidymo proces teisinio harmonizavimo link buvo padaryti 1970 m. birželio 16 d. Europos Komisijai pateikus pasi lym d l Tre iosios bendrovi teis s direktyvos³⁴. Vadovaujantis šio pasi lymo nuostatomis, Tre ioji bendrovi teis s direktyva tur jo apimti ne tik bendrovi jungim si, bet ir kitus panašius procesus, skaitant bendrovi skaidym . Ta iau prieš pat Tre iosios direktyvos pri mim Europos Taryba nusprend , kad, atsižvelgiant ypating rizik , susijusi su vienos bendrov s turto pasidalijimu tarp keleto kit bendrovi , reikalingas atskiras dokumentas d l skaidymo, ir tokio pob džio operacijos tapo atskiros ir v liau priimtos Šeštosios bendrovi teis s direktyvos³⁵ reguliavimo objektu.

Šiuo metu vienos valstyb s ribas neperžengian ius bendrovi susijungimus reglamentuoja Tre ioji bendrovi teis s direktyva³⁶, kuri buvo priimta 1978 m. spalio 9 d. V liau ši direktyva kelet kart buvo kei iama, o 2011 m. balandžio 5 d. buvo priimta kodifikuota šios direktyvos redakcija. Tre iosios bendrovi

³³ . *supra* note 23.

³⁴ Proposal for a third Council directive to co-ordinate the safeguards which Member states require of companies defined in Article 58, paragraph 2, of the Treaty in order to protect the interests of members and other parties in mergers of joint-stock companies // <http://aei.pitt.edu/8620/1/8620.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-01-06.

³⁵ Tarybos 1982 m. gruodžio 17 d. direktyva d l akcini bendrovi skaidymo Nr. 82/891/EEB. [1982] OL L 378.

³⁶ *Supra* note 16.

teis s direktyvos pagrindinis tikslas - harmonizuoti nacionalinius teis s aktus, reglamentuojan ius "vietinius" susijungimus bei užtikrinti, kad jungim reglamentuojan ios nuostatos b t tvirtintos vis valstybi nari teis s aktuose.

Bendrovi skaidymo klausimus reglamentuoja 1982 m. gruodžio 17 d. priimta Europos Tarybos direktyva d l akcini bendrovi skaidymo (toliau – Šeštoji bendrovi teis s direktyva) Šeštoji bendrovi teis s direktyva 2007 m. lapkri io 13 d. buvo iš dalies pakeista Europos Tarybos direktyva Nr. 2007/63/EC³⁷. Šešt ja bendrovi teis s direktyva, skirtingai nei Tre i ja bendrovi teis s direktyva, siekiama harmonizuoti tik t valstybi nari teisin reglamentavim , kurios leidžia bendrovi skaidymus ir nesiekama vesti vienodos direktyvoje pateiktos skaidymo s vokos visose valstyb se nar se.

Bendrovi reorganizavimo b d aptarim prad sime nuo bendrovi jungimosi. Bendrovi jungim si lemia naujo verslo sigijimai bei bendrovi susiliejimai. Keli bendrovi susijungimas vien juridin asmen gali pad ti išvengti dvigubos valdymo aparato ir atskaitomyb s, vidini sandori sudarymo kašt , pagreitinti sprendim pri mimo proces bei d l sinergijos ir masto ekonomijos efekto apskritai lemti s kmingesn organizacijos kaip verslo strukt ros raid ³⁸. Mokslin je literat roje bendrovi reorganizavimas jungimosi b du yra pripaž stamas viena iš ekonomin s koncentracijos form ³⁹.

CK išskiria dvi reorganizavimo jungimo b du formas: prijungim ir sujungim . statym leid jo nustatytos juridini asmen jungimo formos – sujungimas ir prijungimas – sukelia skirtingas teises pasekmes. Prijungus vien ar daugiau juridini asmen prie kito egzistuojan io juridinio asmens, pastarajam pereina visos reorganizuojam juridini asmen teis s ir pareigos. vyk džius reorganizavim min tu b du, reorganizuojamo juridinio asmens veikla pasibaigia, jo teis s ir pareigos pereina kitam egzistuojan iam juridiniam asmeniui. Susijungimo metu du ar daugiau savarankiški juridiniai asmenys susivienija nauj juridin asmen , kuriam pereina visos reorganizuot juridini asmen teis s ir pareigos. Šiuo atveju po susijungimo yra steigiamas naujas juridinis asmuo, kuriam pereina visos reorganizuojam juridini asmen teis s ir pareigos.

Antrasis bendrovi reorganizavimo b das – skaidymas, gali b ti naudingas tais atvejais, kai tolimesn bendrov s veikla bei ekonominis bendrov s kaip vieno juridinio vieneto vystymasis tampa neefektyvus, siekiant padalinti skirting versl nešam rizik , atriboti nesusijusias bendrov s veiklas⁴⁰. Reorganizuojant bendrov išdalijimo b du, reorganizuojamo juridinio asmens teis s ir pareigos išdalijamos kitiems veikiantiems juridiniams asmenims. Išdalijant bendrov dalyvauja vienas juridinis asmuo, kuris pasibaigia, ir

³⁷ Tarybos 2007 m. lapkri io 13 d. direktyva Nr. 2007/63/EB iš dalies kei ianti Tarybos direktyvas 78/855/EEB ir 82/891/EEB d l reikalavimo, kad jungiant arba skaidant akcines bendroves nepriklausomas ekspertas parengt ataskait . [2007] OL L 300.

³⁸ Buta A. Viskas, k jums reikia žinoti apie moni reorganizavim // <http://www.teisesforumas.lt/index.php/civiline-teise/1873-viskas-k-jums-reikia-inoti-apie-moni-reorganizavim.html>; prisijungimo laikas: 2012-08-25.

³⁹ . *supra* note 9, c. 21.

⁴⁰ // <http://www.olbuss.ru/upload/iblock/68e/68e5bcd0792b78aa289c2079a1bfb35a.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-01-12. P.781.

du ar daugiau esam juridini asmen , kuriems pereina reorganizuojamo juridinio asmens teis s ir pareigos. Bendrov s padalijimas reiškia, kad vieno reorganizuojamo juridinio asmens pagrindu steigiami du ar daugiau juridiniai asmenys, kuriems tam tikromis dalimis pereina reorganizuoto juridinio asmens teis s ir pareigos. Atkreiptinas d mesys, kad Šeštojoje Tarybos direktyvoje d l akcini bendrovi skaidymo⁴¹ pateikiami šiek tiek kitokie apibr žimai nei pateikti CK. Bendrovi išdalijimas Šeštoje direktyvoje vadinamas skaidymu gyjant, o padalijimas – skaidymu steigiant. Taciau atsižvelgiant tai, kad ES direktyvos n ra tiesioginio veikimo teis s aktai, o valstyb s nar s, kurioms jos yra skirtos, pa ios pasirenka direktyvose iškelt tiksl perk limo nacionalin teis gyvendinimo form ir b dus, manytina, kad CK tvirtinti apibr žimai yra pakankami.

AB 71 str. išskiria dar vien bendrov s skaidymo b d – bendrov s atskyrim . Min to straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad bendrov s, kuri t sia veiki , dalis gali b ti atskiriama ir šiai daliai priskirt turto, teisi bei pareig pagrindu gali b ti kuriama viena ar kelios tos pa ios teisin s formos bendrov s. Šiuo atveju reorganizuojama bendrov po reorganizavimo t sia veiki . D l šios priežasties bendrov s atskyrimas neatitinka CK tvirtintos reorganizavimo s vokos. Rus mokslininkai kaip antr j atskyrimo pažym , skiriant j nuo kit reorganizavimo b d nurodo, tai kad bendrovi atskyrimui skirtingai ne kitiems bendrovi reorganizavimo b dams yra b dingas singuliarinis, o ne universalus teisi per mimas⁴². Singuliarinis teisi per mimas – tai atskir , pavieni teisi per mimas. Su šia rus mokslinink nuomone reiki t sutikti, kadangi atskyrimo atveju perleidžiamas ne visas bendrov s turtas, teis s ir pareigos, o tik su tam tikra jos dalimi susij s turtas, teis s ir pareigos. Taciau reiki t atkreipti d mes , kad AB 71 str. 2 d., nustatyta, jog bendrovi atskyrimui *mutatis mutandis* taikomos CK ir AB nuostatos, reglamentuojan ios bendrovi reorganizavim padalijimo b du. Galimyb atskyrimui taikyti bendrovi skaidym , reglamentuojan ias nuostatas yra tvirtinta ir Šeštoje bendrovi teis s direktyvoje. Direktyvos 25 str. nurodyta, kad direktyvos nuostatos taikomos ir tais atvejais, kai valstyb s nar s teis s aktai leidžia vykdyti skaidym , skaidomajai bendrovei nepasibaigiant. Atsižvelgiant tai, šiame darbe bendrovi atskyrimas bus analizuojamas kartu su kitais reorganizavimo b dais.

Apibendrinant tai, kas išd styta, galime teigti, kad bendrovi reorganizavimas – tai sud tingas ir variapuseris procesas, kuris tur t b ti analizuojamas neatsiribojant nuo ekonomini šio reiškinio aspekt . Bendrovi reorganizavimas gali b ti atliekamas vairiais b dais, kuriuos, atsižvelgiant tai, kas išd styta, m s manymu, b t galima suskirstyti toliau išd stytais grupes. Pagal pasibaigian i juridini asmen skai i : 1) susijungimas ir padalijimas (pasibaigia visi reorganizavime dalyvav juridiniai asmenys); 2) prijungimas ir išdalijimas (pasibaigia tik reorganizuojamas juridinis asmuo); 3) atskyrimas (juridinio asmens pasibaigimas po reorganizavimo ne vyksta); Pagal turto augimo lyg : 1) prijungimas ir susijungimas (po

⁴¹ *Supra note* 35, 2 str.

⁴² . *supra note* 10, c. 115.

reorganizavimo vyksta turto koncentracija); 2) padalijimas, išdalijimas, išskyrimas (po reorganizavimo vyksta turto išskaidymas). Pagal kit juridini asmen akcinink dalyvavim reorganizavime: 1) juridini asmen padalijime ir atskyrimo dalyvauja tik vienos bendrov s akcininkai; 2) susijungime, prijungime ir išdalijime dalyvauja keli bendrovi akcininkai. Kaip matysime v liau, šio mokslinio darbo temos kontekste yra aktualus tik toks reorganizavimas, kuriame dalyvauja keli bendrovi akcininkai, kadangi tik tokiais atvejais, esant tam tikroms s lygoms, gali b ti pasiektas toks pat ekonominis rezultatas kaip ir versl perleidžiant kitais praktikoje bei mokslin je literat roje žinomais b dais.

1.2. Verslo perleidimo samprata ir b dai

Šiais globalizacijos ir laisvo kapitalo jud jimo laikais verslo perleidimas tampa svarbiu ekonomikos pl tros veiksniumi. Pirmieji verslo perleidimo sandoriai minimi jau XIX amžiaus pabaigoje⁴³. Atk rus Lietuvos nepriklausomyb ir iš esm s pakeitus verslo reglamentavim , verslo perleidimo procesai prad jo ryšk ti ir Lietuvoje. Teigiama⁴⁴, kad verslo perleidimo sandoriai dažnesni esant geroms ekonomikos s lygoms, ta iau net ir ekonominiu sunkme iu verslo perleidimo sandoriai gali atnešti naudos. S kmingas verslo perleidimo sandoris naudingas abiem sandorio šalims. Verslo pardav jui tai vienintelis b das pakeisti veiklos srit , išeiti iš rinkos, kurioje nebepeilinga veikti ir kartu atgauti d tas investicijas. Verslininkai, sigyjantys kitas bendroves, mato reali naud iš galimo sinergijos efekto, t.y. galimyb s veikti efektyviau nei veikiant kiekvienai bendrovei atskirai⁴⁵.

Lietuvoje atskiri verslo perleidimo klausimai reglamentuojami CK, AB , Lietuvos Respublikos darbo kodekse⁴⁶ (toliau – DK) bei atskir bendrovi r ši veikl reglamentuojan iuose statymuose. Ta iau verslo perleidimo s vokos mes nerasime n viename iš ši teis s akt . Verslo perleidimo s vokos savo praktikoje taip pat n ra pateik s ir LAT. Apskritai, verslo perleidimas Lietuvoje yra pakankamai naujas reiškinys, tod l ir teism praktikos, kurioje b t nagrin jami su verslo perleidimu susij klausimai, n ra daug. Kalbant apie verslo perleidimo s vok , pamin tinos dvi svarbios teism nutartys: LAT 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-6/2008 bei Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. geguž s 23 d. nutartis, priimta civilin je byloje Nr. 2A-362/2008. LAT aukš iau min toje byloje nurod , kad verslo perleidimas, siekiant perimti teis s subjekto tur tos rinkos dal tam tikrame versle, apima ir subjekt turim išimtin i teisi , susijusi su verslo vykdymu, perleidim arba išimtin s teis s naudotis jomis suteikim ši teisi per m jui⁴⁷. Lietuvos apeliacinis teismas nurod , kad verslas ar verslo dalis, kuri turinys bei apimtis yra pakankamai

⁴³Novickyt L., Šileika T. moni susiliejim ir sigijim teoriniai ir praktiniai aspektai//http://leidykla.vgtu.lt/conferences/BME_2010/001/pdf/Art-Novickyte-Sileika.pdf; prisijungimo laikas: 2012-05-12. P. 1

⁴⁴*Ibid.*

⁴⁵ Verslo pardavimas ir sigijimas: metodinis vadovas//<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-05-12. P.3.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Valstyb s žinios. 2002, Nr. 64-2569.

⁴⁷ LAT 2008 m. sausio 31 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-6/2008.

aiškiai nustatyti (apibrėžti) ir kurie gali būti sandorio dalykas, gali būti perleisti kitam asmeniui. Teismas taip pat pažymėjo, kad verslas gali būti perleistas ne tik vienu, bet ir keliais sandoriais⁴⁸.

DK – tai vienintelis Lietuvos teisės aktas, kuriame minima verslo perleidimo sąvoka. Verslo perleidimo sąvoka šiame teisės akte atsirado siekiant gyvendinti ES direktyvą Nr. 2001/23/EB “Dėl valstybių narių statymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai moni, verslo arba moni ar verslo dalių perleidimo atveju suderinimo”⁴⁹ (toliau – Direktyva Nr. 2001/23/EB). Šios direktyvos kontekste verslo perleidimas apibrėžiamas kaip kio subjekto perleidimas išlaikant jo tapatybę, t.y. išlaikant organizuotą išteklių grupę, kurios tikslas yra kin veikla, nepriklausomai nuo to, ar ta veikla yra pagrindinis ar pagalbinis⁵⁰. 2002 m. Europos Komisijos sudaryta ekspertų grupė savo pranešime dėl smulki ir vidutinių moni perleidimo pateikė šiek tiek kitokį verslo perleidimo apibrėžimą. Anot šios ekspertų grupės, “verslo perleidimas – tai moni su nuosavybės perleidimas kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui, jeigu tai užtikrina tolesnį moni egzistavimą ir jos komercinį veiklą”⁵¹. Remiantis šiuo pranešimu, verslas gali būti perleistas paveldėjimo, dovanojimo būdu, parduodant moni šeimos nariams, kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims, skaitant per mimus ir susilieėjimus, taip pat perleidžiant ne mažiau kaip 51 proc. akcijų. Verslo perleidimo būdai taip pat buvo paminėti ir Europos Komisijos 1994 m. gruodžio 7 d. išleistoje rekomendacijoje dėl maž ir vidutinių moni perleidimo. Šioje rekomendacijoje verslo perleidimas apibūdinamas kaip moni su pirkimas-pardavimas, paveldėjimas, dovanojimas, moni su teisiniu formos pakeitimu, akcijų perleidimas⁵². Vienas iš paskutinių ES dokumentų, kuriame nagrinama verslo perleidimo problematika ir kartu pateikiamas verslo perleidimo apibrėžimas – Europos Komisijos 2011 m. sausio mėnesį pateikta ataskaita dėl licencijavimo, verslo perleidimo bei bankroto teisinio ir administracinio procedūrų ekonominio poveikio verslo plėtrai ES. Šioje ataskaitoje verslo perleidimas apibrėžiamas kaip procesas, kurio metu moni kaip turtinį kompleksą sudarantys objektai perleidžiami naujam savininkui⁵³.

Lietuvos teisės mokslininkų darbai, kuriuose būtų nagrinama verslo perleidimo sąvoka taip pat nėra daug. Verslo perleidimo sąvoką savo disertacijoje⁵⁴ nagrinėjo V. Bitė. Šio teisės mokslininko teigimu, „verslo perleidimas – ekonominio valdytojo pasikeitimas, kai iš vieno subjekto kitam perduodamos (visam laikui arba laikinai) teisės/galimybės priimti ekonominius ir strateginius sprendimus vykdant konkretų verslą (komercinį veiklą) ir teisės/galimybes disponuoti pelnu/nuostoliu iš tos veiklos“⁵⁵. V. Bitė taip pat nurodo, kad verslo perleidimas yra ekonominė sąvoka, todėl jo manymu, jos nereikėtų apibrėžti CK ar kituose

⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-362/2008.

⁴⁹ Europos Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva Nr. 2001/23/EB dėl valstybių narių statymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai moni, verslo arba moni ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinamumo. [2001] OL 082.

⁵⁰ *Ibid.*, 1 str.

⁵¹ Final Report of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium – sized Enterprises//http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/support_measures/transfer_business/transfer_com_02/final_report_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-27. P. 10.

⁵² Commission Recommendation of 7 December 1994 on the transfer of small and medium-sized enterprises. [1994]. OJ L 385.

⁵³ *Supra note 1*, p. 90.

⁵⁴ Bitė V. *supra note 7*, p. 18.

⁵⁵ Bitė V. *supra note 2*, p. 361.

Lietuvos Respublikos teis s aktuose⁵⁶. Kitokios pozicijos laikosi teis s mokslininkai, dalyvav Teis s instituto organizuotame mokslo tyrime „Europos S jungos ir kit šali patirties verslo perdavimo srityje analiz “. J manymu, d l verslo perleidimo s vokos nepateikimo teis s aktuose galimas vairus šios s vokos interpretavimas. Be to, jie teigia, kad d l min tos priežasties sunku vertinti, ar bet koks pasikeitimas sietinas su mone, verslu gali b ti suprantamas kaip verslo perdavimas (jo atskira forma), ar vis d lto kiekviena s voka turi vis kit prasm ⁵⁷. Mes sutinkame su pirm ja nuomone, ne tik tod l, kad m s manymu, verslo perleidimas yra ekonominis reiškiny s, bet ir tod l, kad verslas gali b ti perleistas vairiais teis s aktuose tvirtintais b dais. Kaip matysime toliau visi verslo perleidimo b dai stipriai skiriasi tarpusavyje. Visi verslo perleidimo b dai yra skirtingos teisin s prigimties. Jiems b dingi skirtingi sandori objektai, sudarymo tvarka, forma. Be to, jie sukelia skirtingas teises pasekmes. Kartais verslo perleidimui naudojami sandoriai bei proced ros, kuri pirmin paskirtis n ra verslo perleidimas, ta iau atsižvelgiant tai, kad jais gali b ti pasiektas tas pats faktinis ekonominis rezultatas, kaip ir perleidžiant versl mon s pirkimo-pardavimo b du, jie pripaž stami verslo perleidimu. Taigi, vertinimas, ar tam tikras sandoris/proced ra laikytinas verslo perleidimu turi b ti atliekamas kiekvienu atveju atskirai, vertinant individualias faktines aplinkybes bei tam tikriems verslo perleidimo b dais teism praktikoje ir doktrinoje suformuluotus kriterijus. Teis s aktuose pateikus verslo perleidimo apibr žim , kuriame atspind t ne visos esmin s savyb s, b t apribota verslo perleidimo sandoriuose dalyvaujan i subjekt teis patiems apsispr sti d l verslo perleidimo b do pasirinkimo.

Taigi, asmeniui pri musiam sprendim ne prad ti nauj versl , bet perimti jau veikiant , tenka sud tinga užduotis – pasirinkti tinkamiausi verslo perleidimo b d . Tinkamiausio verslo sigijimo b do pasirinkimas gali priklausyti nuo daugelio veiksni , kuriuos iš anksto ne visada manoma nustatyti ar numatyti. Abiej b simo verslo perleidimo sandorio šali interesus labiausiai atitinkant verslo perleidimo b d sud tinga pasirinkti net ir tuomet kai šalys turi vis reikiam informacij . Verslo perleidimo b das, labiausiai atitinkantis vienos iš šali interesus, gali b ti nenaudingas ar mažiau naudingas kitai šaliai. Dažniausiai tai susij su mokestiniais, pirk jo ir pardav jo atsakomyb s, akcinink bei kreditori teisi apsaugos ir kitais klausimais. Tod l prieš priimant sprendim d l verslo perleidimo b do pasirinkimo, svarbu vertinti visus anks iau min tus aspektus. Priešingu atveju sandoris apskritai gali ne vykti arba atitik tik vienos iš sandorio šali interesus.

Doktrinoje išskiriami tokie verslo perleidimo b dai: mon s, kaip turtinio komplekso, pirkimas-pardavimas, bendrov s akcij pirkimas-pardavimas, bendrov s išleist nauj akcij sigijimas, mon s

⁵⁶ Bit V. supra note 2, p. 361.

⁵⁷ epas A., Ma ernyte-Panomariovien I., Kiršien J. ir kt. supra note 5, p. 43.

faktinis sigijimas reorganizuojant juridin asmen , bendrov s turto ir teisi pirkimas-pardavimas bei mon s nuoma⁵⁸.

Anks iau min tus verslo perleidimo b dus galima s lyginai suskirstyti dvi grupes: 1) veiklos per mimas; 2) veikl vykdan io asmens per mimas⁵⁹. Prie pirmosios grup s yra priskiriami tokie verslo perleidimo sandoriai: mon s pirkimas-pardavimas, mon s nuoma, mon s turto, teisi sigijimas. Versl perleidžiant min tais b dais, verslo sandorio objektu yra mon , kaip turtin kompleks sudarantis turtas. Šis verslo sigijimo b das yra palankus pirk jui, kadangi jis turi galimyb pasirinkti pageidaujamus sigyti objektus. Pavyzdžiui, jis gali atsisakyti sigyti parduodamo kio subjekto skolas ir sipareigojimus. Taigi, gali b ti perleidžiama visa mon kaip turtinis kompleksas, ar tik tam tikos jos dalys. Antrajai grupei priskiriami verslo sigijimas akcij pirkimo-pardavimo bei reorganizavimo b dais. Versl perleidžiant min tais b dais, verslo gij jui perleidžiama versl vykdan io subjekto kontrol . Ši verslo perleidimo sandoriu objektu yra akcij kiekis, suteikiantis teis vykdyti versl vykdan io subjekto kontrol . sigyjant versl min tais b dais, atsiskaitoma grynaisiais pinigais, akcijomis arba mišriu b du.

Atkreiptinas d mesys, jog nepaisant to, kad anks iau min ti verslo perleidimo b dai turi nemažai esmini skirtum , visais šiais atvejais yra pasiekiamas tas pats ekonominis rezultatas – iš vieno subjekto kitam (visam laikui ar laikinai) perduodama teis /galimyb (ekonominė prasme) priimti ekonominius, strateginius sprendimus vykdam konkreti veikl (versl) ir teis /galimyb disponuoti šio verslo pelnu/nuostoliais.⁶⁰

Taigi, verslo perleidimas tai verslo sigijimo/pardavimo procesas, kurio metu iš vieno asmens kitam perleidžiama versl vykdan io subjekto kontrol bei teis disponuoti verslui vykdyti naudojamu turtiniu kompleksu, t.y. juridiniam asmeniui priklausan iu turtu ir turtin mis bei neturtin mis teis mis, skolomis ar kitokiais sipareigojimais. Praktikoje verslo perleidimas gali b ti atliekamas panaudojant vairius teis s aktuose tvirtintus teisinius b dus. Dažniausiai verslas perleidžiamas mon s pirkimo-pardavimo b du arba parduodant bendrov s kontrolin akcij paket . Ta iau galimi ir kiti verslo perleidimo b dai: bendrov s turto ar esmin s jo dalies pardavimas, reorganizavimas. Verslo perleidimo sandoriuose dalyvauja fiziniai asmenys, stambios bendrov s, smulkus ar vidutinis verslas.

⁵⁸ Pilipait R. *supra note* 8, p. 32

⁵⁹ Bit V. *supra note* 7, p. 18.

⁶⁰ ., . *supra note* 11, c.158.

1.3. Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do diagnozavimo kriterijai ir ypatumai

1.3.1. Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do diagnozavimo kriterijai

Kaip min jome, bendrovi reorganizavimas mokslin je literat roje bei praktikoje yra priskiriamas prie verslo perleidimo b d . T a i a u r e i k t p a b r ž t i , k a d b e n d r o v i r e o r g a n i z a v i m a s v e r s l o p e r l e i d i m u g a l i b t i p r i p a ž s t a m a s n e v i s a d a , o t i k t u o m e t , k a i k o n s t a t u o j a m i k r i t e r i j a i , l e i d ū i a n t y s d i a g n o z u o t i v e r s l o p e r l e i d i m . V i s p i r m a , t a m , k a d g i j j a s b e n d r o v i r e o r g a n i z a v i m o b d u g y t v e r s l , j i s t u r i s i g y t i v e r s l v y k d a n i o s u b j e k t o k o n t r o l ⁶¹ . K o n t r o l s s i g i j i m a s – t a i b e n d r i n i s t e r m i n a s , k u r i s n a u d o j a m a s k a l b a n t a p i e t e i s i b e n d r o v s v a l d y m i r k o n t r o l p e r l e i d i m i š v i e n s u b j e k t r a n k k i t i e m s ⁶² . K o n t r o l s s v o k a y r a p a t e i k t a L i e t u v o s R e s p u b l i k o s k o n k u r e n c i j o s s t a t y m o ⁶³ (t o l i a u – K o n k u r e n c i j o s s t a t y m a s) 3 s t r . 8 d . V a d o v a u j a n t i s m i n t a K o n k u r e n c i j o s s t a t y m o n u o s t a t a , k o n t r o l – v i s o k i o s i š s t a t y m a r s a n d o r i a t s i r a n d a n i o s t e i s s , s u t e i k i a n i o s j u r i d i n i a m a r f i z i n i a m a s m e n i u i g a l i m y b d a r y t i l e m i a m t a k k i o s u b j e k t o v e i k l a i , s k a i t a n t : n u o s a v y b s t e i s v i s a r d a l k i o s u b j e k t o t u r t o a r b a t e i s n a u d o t i v i s a r d a l k i o s u b j e k t o t u r t o ; k i t a s t e i s e s , k u r i o s l e i d ū i a d a r y t i l e m i a m t a k k i o s u b j e k t o o r g a n s p r e n d i m a m s a r p e r s o n a l o s u d i a i ⁶⁴ . K a i k u r i e a s p e k t a i , s u s i j s u k o n t r o l s s i g i j i m u b e n d r o v j e , t a i p p a t y r a p a t e i k t i K o n k u r e n c i j o s s t a t y m o 3 s t r . 9 b e i 10 d . , L i e t u v o s R e s p u b l i k o s p e l n o m o k e s i o s t a t y m o ⁶⁵ 2 s t r . 4 d . , A B 5 s t r . , L i e t u v o s R e s p u b l i k o s v e r t y b i n i p o p i e r i ⁶⁶ s t a t y m o 2 s t r . 17 d . b e i k i t u o s e t e i s s a k t u o s e . M i n t t e i s s a k t a n a l i z l e i d ū i a t e i g t i , k a d k o n t r o l s s i g i j i m a s y r a s i e j a m a s s u g a l i m y b s k i r t i b e i a t ū a u k t i b e n d r o v s v a d o v , d a u g u m v a l d y b o s a r b a s t e b t o j t a r y b o s n a r i , v a l d y t i b e n d r o v s t u r t , t a k o t i s t r a t e g i n i s p r e n d i m p r i m i m , d a l y v a u t i p e r s o n a l o s u d t i e s f o r m a v i m e b e i k i t a i p d a r y t i e s m i n t a k b e n d r o v s v e i k l a i . M o k s l i n j e l i t e r a t r o j e v e i k l o s k o n t r o l a p i b r ž i a m a t a i p p a t l a b a i p a n a ū i a i . V i e n i a u t o r i a i n u r o d o , k a d k o n t r o l , t a i a s m e n s a r a s m e n g r u p s g a l i m y b d a r y t i l e m i a m t a k b e n d r o v s v e i k l o s s t r a t e g i j a i , e i n a m i e s i e m s a r a t e i t i e s d a r b a m s b e i g a l i m y b v e r t i n t i v e i k l o s r e z u l t a t u s ⁶⁷ . K i t a u t o r i t e i g i m u , k o n t r o l a p i m a a s m e n t e i s t a k o t i b e n d r o v s s t r a t e g i n i o i n v e s t a v i m o i r f i n a n s v a l d y m o s p r e n d i m u s , r i n k t i b e n d r o v s v a d o v u s , s a m d y t i b e i a t l e i s t i d a r b u o t o j u s ⁶⁸ . T a i g i , b e n d r o v s v e i k l o s (v e r s l o) k o n t r o l – a s m e n s a r a s m e n g r u p s g a l i m y b d a l y v a u t i b e n d r o v s p e r s o n a l o s u d t i e s f o r m a v i m e , b e n d r o v s v e i k l o s s t r a t e g i j o s k r i m e , v a l d y t i f i n a n s i n i u s

⁶¹ „ „ . supra note 11, c.158.

⁶² „ „ . // <http://old.rcb.ru/archive/articles.asp?id=1809>; prisijungimo laikas: 2013-02-27.

⁶³ Lietuvos Respublikos konkurencijos statymas. Valstyb s žinios. 1999, Nr. 30-856; 2012, Nr. 42-2041.

⁶⁴ *Ibid.*, 3 str. 8 d.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos pelno mokes io statymas. Valstyb s žinios. 2001, Nr. 110-3992.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos vertybini popieri statymas. Valstyb s žinios. 2007, Nr. 17-626; 2011, Nr. 145-6819.

⁶⁷ „ „ . // <http://www.iworld.ru/attachment.php?barcode=978546900912&at=exc&n=0>; prisijungimo laikas: 2013-02-27

⁶⁸ Corporate Restructuring. Corporate Control. Mergers & Acquisitions. Corporate finance//<http://www.marciniak.waw.pl/NEW/120201/FM11.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-02-27. P.2.

srautus bei gamyb . Kitaip tariant, galimyb paveikti bendrov s organ sprendim pri mim bei bendrov s veikl .

Kontrol gali b ti vairi lygi . Tais atvejais, kai perleidžiamas vienam asmeniui priklausantis verslas arba perleidžiama mon , kaip turinis kompleksas, kontrol yra perleidžiama visa apimtimi. Apie dalin s kontrol s perleidim kalba eina tais atvejais, kai perleidžiamas verslas, priklausantis keliems asmenims. Tod l, tokiais atvejais b tina nustatyti kontrol s lyg , kuris yra pakankamas bendrov s veiklai kontroliuoti.

Pažym tina, kad visi anks iau min ti Lietuvos Respublikos teis s aktai nurodo, kad kontrol paprastai turi asmenys, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai valdo daugiau kaip 50 procent balsavimo teis suteikian i bendrov s akcij . Ta iau reik t atkreipti d mes , kad remiantis AB nuostatomis, tik mažoji dalis (tik 7 iš AB 20 str. tvirtint 23 klausim) visuotinio akcinink susirinkimo kompetencijai priklausan i klausim , gali b ti priimami paprasta bals dauguma. Iš svarbesni klausim , kurie gali b ti priimami paprasta bals dauguma pamin tini tik du, t.y. sprendimai d l steb toj tarybos nari , valdybos nari ar bendrov s vadovo išrinkimo bei ši asmen atšaukimo iš pareig . Visi kiti strategiškai svarb s sprendimai yra priimami kvalifikuota bals dauguma, kuri negali b ti mažesn kaip 2/3 vis susirinkime dalyvaujan i akcinink akcij suteikiam bals ⁶⁹. Be to, AB 28 str. 2 d. nurodyta, kad kvalifikuota bals dauguma, kuri negali b ti mažesn kaip 3/4 vis visuotiniame akcinink susirinkime dalyvaujan i ir turin i balsavimo teis sprendžiant š klausim akcinink akcij suteikiam bals , priimamas sprendimas atšaukti visiems akcininkams pirmumo teis sigyti bendrov s išleidžiam konkre ios emisijos akcij ar bendrov s išleidžiam konkre ios emisijos konvertuojam j obligacij . Taip pat pažym tina, kad bendrov s statai gali numatyti ir didesn nei 2/3 kvalifikuot bals daugum , reikaling AB 28 str. 2 d. nurodytiems sprendimams priimti⁷⁰. Tai reiškia, kad tam tikrais atvejais paprastos daugumos akcij , suteikian i balsavimo teis tur jimas neužtikrina bendrov s veiklos (verslo) kontrol s. Be to, praktikoje bendrov s veiklos (verslo) kontrol gali priklausyti ir tiems asmenims, kurie nuosavyb s teise turi mažesn nei 50 proc. + 1 vis balsavimo teis suteikian i akcij kiek . Turima omeny situacija, kai bendrov je yra keli stamb s akcininkai, o visos likusios akcijos yra išskirstytos tarp didelio skai iaus smulki j akcinink . Tokiais atvejais tenka spr sti klausim d l asmen , kuriems priklauso bendrov s veiklos kontrol bei galimyb priimti galutinius sprendimus, nustatymo.

Iš to, kas išd styta, matyti, kad negali b ti tiksliai skai i bei procent , leidžian i akcij savininkui ar j grupei paveikti bendrov s organ sprendim pri mim ir tuo pa iu vykdyti bendrov s veiklos kontrol . Mokslin je literat roje taip pat laikomasi nuomon s, kad konkretus akcij kiekis, kuris visais atvejais leist akcij savininkui kontroliuoti bendrov s veikl , neegzistuoja⁷¹. Tod l veiklos kontrolei b tinas akcij

⁶⁹ *Supra note* 17, 28 str. 1 d.

⁷⁰ *Ibid.*, 28 str. 3 d.

⁷¹

skaičius turi būti nustatomas kiekvienu atveju atskirai, atsižvelgiant akcininkų skaičių bendrovėje bei jiems nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurios suteikia balsavimo teisę visuotiniame akcininkų susirinkime skaičių.

Taigi, bendrovių reorganizavimas, visų pirma, gali būti laikomas verslo perleidimu, tik tuo atveju, jei po reorganizavimo vyksta reorganizuojamos bendrovės vykdomos veiklos (verslo) kontrolės perleidimas iš vieno subjekto rankų kitiems. Ar kontrolė yra perleista, turi būti vertinama kiekvienu atveju atskirai, atsižvelgiant faktines aplinkybes, t.y. turi būti nustatoma, ar akcijų keitimas po reorganizavimo lėmė kontrolės perleidimą iš vieno subjekto rankų kitiems.

Verslo perleidimu mokslinėje literatūroje vienareikšmiškai pripažįstamos abi bendrovių reorganizavimo jungimo būdų formos, t.y. sujungimas ir prijungimas⁷². Tačiau, net ir šios bendrovių reorganizavimo formos verslo perleidimu bus pripažįstamos ne visais atvejais. Klasikinio bendrovių susijungimo atveju, susijungime dalyvauja vienodo dydžio bendrovės, kurių akcijų vertė rinkoje taip pat yra panaši. Tokiais atvejais reorganizavime dalyvaujančios bendrovės akcininkai gyja reorganizuotos bendrovės kontrolę, bet tuo pačiu praranda ir dalį kontrolės savo bendrovėje. Taigi, tokiais atvejais vyksta dvipusis kontrolės sigijimas. Todėl po bendrovės reorganizavimo susiformuoja bendras abiejų bendrovių junginys (steigta nauja bendrovė ar po reorganizavimo veiklą tęsianti bendrovė), kurio kontrolė išlieka tarp asmenų rankose. Esant lygiavertėms subjektų jungimui, vyksta verslo susilieėjimas, bet ne verslo perleidimas iš vieno asmens rankų kitiems. Be abejojimo, yra tikimybė, kad bendrovių jungimasis, kuriame dalyvauja lygiavertės bendrovės bus pripažintas verslo perleidimu, tačiau ji yra labai maža, kadangi AB tvirtinta tik 10 procentų akcininkų gaunamą po reorganizavimo veiksiančių bendrovių naujų akcijų nominalios vertės kompensaciją riba⁷³. Tai reiškia, kad jeigu akcininkas iki bendrovės reorganizavimo turėjo labai didelę akcijų, suteikiančių balsavimo teisę, skaičių, tai jis ir po reorganizavimo užims svarbią vietą bendrovės veiklos kontrolyje. Taigi, lygiavertėms bendrovių jungimasis gali būti pripažintas verslo perleidimu, tačiau akcijos turi būti keičiamos tokiu būdu, kad bendrovės veiklos kontrolė iš reorganizuojamos bendrovės akcininkų rankų pereitų reorganizavime dalyvaujančių bendrovės akcininkų rankas.

Kai kalbama apie verslo perleidimą, paprastai turimi omeny bendrovių susijungimai bei prijungimai, kuriuose dalyvauja bendrovės, kurių rinkos vertė yra skirtinga, t.y. stambios bendrovės sigyja mažesnes. Dažniausiai, bendrovės savo veiklos vystymui iš pradžių naudoja vidinius išteklius: pamažu didina pardavimų bei turto apimtį, klientų bei darbuotojų skaičių, keičia bendrovės organizacinę struktūrą⁷⁴. Tačiau laikui bėgant tolimesnei bendrovės veiklos plėtrai nebeužtenka vidinių išteklių, todėl tokiais atvejais vienu iš galimų sprendimų galėtų būti strategija orientuota integracijai su kitu rinkos dalyviu, t.y. verslo sigijimas reorganizuojant bendrovę prijungimo ar sujungimo būdu. Priėmus sprendimą bendrovės veiklą vystyti

⁷²

⁷³ *Supra note* 17, 67 str. 6 d.

⁷⁴ *supra note* 68.

integruojant veiklą su kitu rinkos dalyviu, pradedamas ieškoti sigijimui tinkamas verslas. Smulkesni bendrovi akcininkai paprastai sutinka perleisti savo verslą, jeigu jie mano, kad dėl būsimo susijungimo jie gaus didesnį grąžtamąjį pelną. Iš verslo perleidimo bendrovi susijungimo ar prijungimo būdu visada tikimasi vairių sinerginių pasekmių. Manoma, kad po reorganizavimo susiformavusios bendrovės vertė bus didesnė negu suminė atskirų bendrovių vertė iki reorganizavimo. Dėl minėtų priežasčių sigyjamose bendrovėse akcininkai sutinka perleisti veiklos kontrolę kitiems asmenims tam, kad ateityje gautų didesnį pelną. AB 67 str. 2 d. nustatyta, kad po reorganizavimo veiksianio bendrovių akcijos po reorganizavimo pasibaigiančio bendrovių akcininkams gali būti skirstomos proporcingai arba neproporcingai reorganizuojamam bendrovių statiniam kapitalui. Kaip dažnai pasitaiko, po bendrovių jungimosi, kuriame dalyvavo skirtingo dydžio bendrovės bei kurių akcijų rinkos vertė taip pat yra skirtinga, reorganizuotos bendrovės akcininkai naujoje bendrovėje gauna mažesnį kiekį akcijų nei turėjo iki reorganizavimo. Todėl reorganizuojamos bendrovės veiklos kontrolė iš vieno akcininko rankų pereina kitiems. Be to, bendrovių reorganizavimui, kurio ekonominis tikslas yra verslo perleidimas, beveik visada būdingos piniginių kompensacijos. Tačiau, Lietuvoje, kaip jau buvo minėta, ši kompensacijų dydis negali viršyti 10 procentų akcininkui gaunamą po reorganizavimo veiksianio bendrovių naujų akcijų nominalios vertės.

Mokslinėje literatūroje apie galimybes verslą ar jo dalį perleisti bendrovės skaidymo būdu kalbama labai retai, tačiau tai nereiškia, kad šis bendrovių reorganizavimo būdas praktikoje tam tikrais atvejais negalėtų būti naudojamas verslui ar jo daliai perleisti. Mūsų manymu, kaip būdas verslo daliai perleisti gali būti naudojamas bendrovių išdalijimas. Kaip jau buvo minėta ankstesnėje dalyse, bendrovės išdalijimas – tai reorganizuojamo juridinio asmens turto ir sipareigojimų išdalijimas kitoms veikiančioms bendrovėms. Visų pirma, tam, kad bendrovių reorganizavimas išdalijimo būdu būtų pripažintas verslo dalies perleidimu, skaidomos išdalijimo būdu bendrovės, kurios teisės ir pareigos išdalijamos kitoms po reorganizavimo tęsiančioms veikloms bendrovėms, akcininkais turi būti kiti asmenys, nei tie, kuriems yra perleidžiamas verslas. Priešingu atveju, verslas išliks tarp tų pačių asmenų rankose. Be to, reorganizuojant bendrovės išdalijimo būdu, neretai siekiama skirtingiems juridiniams asmenims neproporcingai perskirstyti reorganizuojamos bendrovės turtą bei sipareigojimus. Tuo tarpu verslo perleidimas yra tik tuomet, kai perleidžiamos ne tik pavienės ekonominės gerybės, bet ir daiktai, vertybės, teisės, kitais elementais organizuotas vienetasis ir galintis gyja galimybė verslą plėtoti toliau⁷⁵. Todėl bendrovės reorganizavimas išdalijimo būdu, kai vienai bendrovei perleidžiama esminė reorganizuojamos bendrovės turto, teisės ir sipareigojimų dalis, o kitai tik tam tikri sipareigojimai, ar ne esminis turto dalis, pastarosios bendrovės atžvilgiu neturėtų būti pripažįstamas verslo dalies perleidimu. Tokia išvada darytina atsižvelgiant anksčiau pateiktus verslo perleidimo apibrėžimus, kurie reikalauja, kad perleidžiant verslą būtų išlaikyta verslo tapatybė bei užtikrintas tolesnis monsinis egzistavimas ir jos komercinis veikla, bei vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau –

⁷⁵ Bit V. *supra* note 2, p. 368.

ESTT) praktika ir Europos Komisijos išaiškinimais. ESTT byloje, kurioje buvo keliamas klausimas dėl 1977 m. gegužės 17 d. priimtos Šeštos Europos Tarybos direktyvos Nr.77/388/EEC dėl valstybių narių apyvartos mokesčių statymų derinimo⁷⁶ 5 str. 8 d.⁷⁷ minimos „viso ar dalies turto perleidimo“ sąvokos, pažymėjo, kad ši sąvoka turi būti aiškinama kaip apimanti verslo ar monos savarankiškos dalies, apimančios materialų, ir prireikus, nematerialų turtą, kuris visas kartu sudaro monos ar monos dalį, galinti vykdyti savarankišką ekonominę veiklą, perleidimą, tačiau ji neapima paprasto turto perleidimo, pavyzdžiui, prekių atsargų pardavimo⁷⁸. Kitoje byloje, kurioje buvo keliamas klausimas dėl teisinių santykių turtinio perleidžiant verslą, ESTT nurodė, kad „nacionalinis teismas, vertindamas faktus, apibūdinančius verslo perleidimo sandorį, be kitų dalykų turi atsižvelgti į nagrinjamą monos ar verslo rėšlį. Iš to galima padaryti išvadą, kad sprendžiant, ar šios direktyvos Nr. 2001/23/EB prasme vykdo perleidimas ar ne, kiekvieno tokiam sprendimui priimti reikalingo kriterijaus svarbumas būtų tinai skirsis, atsižvelgiant į monos vykdomą veiklą ar atitinkamą monos, verslo ar jos dalies naudojamą gamybos ar veiklos vykdymo būdus. Ypač tais atvejais, kai šio subjekto tam tikruose sektoriuose gali vykdyti veiklą be reikšmingo materialaus ar nematerialaus turto, logiška, kad jo tapatybės išsaugojimas po jam tokio turto sandorio negali priklausyti nuo tokio turto perleidimo“⁷⁹. Komisijos pranešime dėl dalyvaujančiųmonių sąvokos pagal Tarybos reglamentą Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės nurodyta, jog verslo dalies sąvoka turi būti suprantama kaip vienas ar keli šio subjekto (tokie kaip dukterinės monos), vidiniai pardavimo padaliniai ar konkretus turtas, kuris pats savaime gali būti verslu, kuriam gali būti aiškiai priskiriama apyvarta rinkoje⁸⁰. Komisija kitame savo pranešime dėl konkurencijos gynimo priemonių priimtą pagal Tarybos Reglamentą Nr. 139/2004 ir Komisijos Reglamentą Nr. 802/2004, apibrėždama verslo dalies apimtį, pažymėjo, jog verslo dalis turi apimti turtą, priskirtą perleidžiamai verslo daliai bei darbuotojus, kurie darbiniai verslo perleidimo metu ir kurie būtų verslo dalies gyvybingumui bei konkurencingumui užtikrinti⁸¹. Akivaizdu, kad visais minėtais atvejais, verslo dalies sąvoka buvo nagrinėjama skirtinguose kontekstuose, tačiau pateikti išaiškinimai leidžia drąsiai teigti, jog tam, kad bendrovės išdalijim būtų galima pripažinti verslo dalies perleidimu, perleidžiama verslo dalis turi būti pakankamai savarankiškai ekonominei veiklai vykdyti.

Padalijimo ar atskyrimo būdais bendrovės skaidomos dažniausiai tais atvejais, kai tolimesnis bendrovės ekonominis vystymasis tampa nebe manomu dėl bendrovės dalyvių interesų nesutapimo ar nenoro juos

⁷⁶ Sixth Council directive of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes - Common system of value added tax: uniform basis of assessment. [1977] OJ L 145.

⁷⁷ Šiame straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai visas turtas arba jo dalis perleidžiama už atlygą ar neatlygintinai, arba perduodamas kaip našas bendrovė, valstybės narės gali laikyti, kad prekės tiekimas nebuvo vykdomas ir kad asmuo, kuriam perleidžiamas turtas, laikomas turtą perleidusio asmens teisiu per mįju.

⁷⁸ ESTT 2011 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje Nr. C-444/10, 24 p.

⁷⁹ ESTT 1997 m. kovo 11 d. sprendimas byloje Nr. C-13/95, 18 p.

⁸⁰ Europos Komisijos pranešimas dėl dalyvaujančiųmonių sąvokos pagal Tarybos reglamentą Nr. 4069/89 dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės. [1998] OL C 66.

⁸¹ Europos Komisijos pranešimas dėl konkurencijos gynimo priemonių, priimtinių pagal Tarybos reglamentą Nr. 139/2004 ir Reglamentą Nr. 802/2004. [2008] OL C 267.

derinti. Bendrov s padalijimas gali b ti naudojamas ir kaip b das bendrov s veiklai gelb ti ar verslui pl sti. Bendrov reorganizuojant siekiant išgeb ti versl , vienai iš po reorganizavimo veiksian i bendrovi perleidžiamos visos prievol s, tod l visos kitos, reorganizuojamos bendrov s pagrindu atsirasian ios bendrov s gali s kmingai t sti kin komercin veikl . Kaip min ta, bendrovi padalijim gali lemti ir verslo pl timasis. Šiuo atveju turima omeny situacija, kai bendrov s, veikian ios skirtingose verslo srityse, valdymas d l verslo pl tros tampa vis sud tingesniu. Tod l vienas iš geriausi sprendim šioje situacijoje yra egzistuojan ios bendrov s pagrindu steigti dvi savarankiškas ar dalinai savarankiškas bendroves, kurioms bus perduotos skirting verslo sri i nešamos rizikos. Perspektyvi bendrov s verslo sritis gali b ti atidalinta ir juridinio asmens atskyrimo b du.

Atkreiptinas d mesys, jog reorganizuojant bendrov padalijimo ar atskyrimo b dais, akcinink sud tis nesikei ia. Dalyvi pasikeitimas turi vykti prieš reorganizavim , ar po jo. Tai reiškia, kad min ti bendrovi reorganizavimo b dai negali b ti pripaž stami verslo perleidimu, nes naujai steigt bendrovi akcijos yra paskirstomos tik tarp iki reorganizavimo veikian ios bendrov s akcinink . Akcijos paskirstomos proporcingai kiekvieno dabartinio akcininko turim akcij skai iui. Tai reiškia, kad naujai steigt bendrovi veiklos kontrol lieka t pa i asmen rankose, o tai nesuderinama su verslo perleidimo s voka.

Verslo perleidimu taip pat netur t b ti pripaž stami atvejai, kai bendrovi reorganizavimas vyksta moni grup s viduje. moni grup – ekonominis kin s veiklos subjekt (bendrovi) susivienijimas, kurio narius sieja kokybiškai ir kiekybiškai pakankamo intensyvumo ryšiai, leidžiantys kalb ti apie grup kaip organizacij ⁸². Kai kuriose teis s šakose moni grup apskritai traktuojama, kaip vienas kio subjektas. Štai pavyzdžiui, Konkurencijos statymo 3 str. 14 d. nurodyta, kad susijusi kio subjekt grup – du ar daugiau kio subjekt , kurie d l savitarpio kontrol s ar priklausomyb s ir galim suderint veiksm yra laikomi vienu kio subjektu apskai iuojant bendr sias pajamas ir rinkos dal . Taip yra tod l, kad nors moni grup s dalyviai (bendrov s) formaliai yra nepriklausomi kio subjektai ir teisiniuose santykiuose dalyvauja savarankiškai, sprendimus priima ši bendrovi valdymo organai, ta iau tikroji grup s valia, lemianti svarbiausi sprendim pri mim priklauso nuo patronuojan ios bendrov s valios⁸³. Patronuojan ios bendrov s valdymo organai, dalyviai ar grup s administracija aktyviai dalyvauja dukterini bendrovi sprendim pri mime arba griežtai j kontroliuoja. Tod l bendrovi reorganizavimas moni grup s viduje paprastai atliekamas siekiant optimizuoti bendrovi valdym , išvengti sandori sudarymo kašt bei padidinti veiklos efektyvum . Min to reorganizavimo procese paprastai apsikei iama ne kontroliniais akcij paketais, tod l vykus reorganizavimui verslas išlieka t pa i asmen rankose, t.y. šiuo atveju ne vyksta ekonominio valdytojo pasikeitimas.

⁸² Papijanc V. moni grup s teisinio reguliavimo aspektai: samprata ir požymiai // Jurisprudencija. 2007, Nr. 4(94). P.82

⁸³ *Ibid.*

Apibendrinami tai, kas išdėstyta, galime teigti, kad bendrovi reorganizavimas bus pripažįstamas verslo perleidimu tik tuo atveju, jei bus nustatyti kriterijai, leidžiantys diagnozuoti verslo perleidimą. Atliktos analizės pagrindu galime išskirti tokius svarbiausius bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo diagnostikos kriterijus:

1. Verslo kontrolės perleidimas iš vieno subjekto kitiems - bendrovės reorganizavimo proceso metu reorganizuojamos bendrovės vykdomo verslo kontrolė iš šios bendrovės akcininkų rankų turi pereiti reorganizavime dalyvaujančios bendrovės akcininkų rankas.

2. Reorganizavime privalo dalyvauti nesusiję kito subjektai, nes priešingu atveju, verslo kontrolė liktų pačių asmenų rankose.

3. Bendrovi reorganizavimo metu turi būti perleistas ne pavienis turtas, o teisiškai daiktai bei vertybių visuma, kurios pakaktų savarankiškai ekonominei veiklai vykdyti.

1.3.2. Bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo ypatumai

Nustatius bendrovi reorganizavimo, kaip verslo perleidimo būdo diagnostikos kriterijus, būtina aptarti pagrindinius bendrovi reorganizavimo, kaip verslo perleidimo būdo ypatumus, kuriuos turi atsižvelgti verslininkai prieš priimdami sprendimą verslo perleisti bendrovės reorganizavimo būdu. Vienas iš pagrindinių bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo ypatumų yra tai, kad verslo perleidžiant reorganizavimo būdu atsiskaitoma ne pinigais, o akcijomis. Šis verslo perleidimo reorganizavimo būdu ypatumas galime vadyti, kaip teigiamą, kadangi vadovaujantis Pelno mokesčio statymo 42 str. 1 d., tais atvejais, kai reorganizuotos bendrovės dalyviai už reorganizuotas bendrovės akcijas mainais gauna po reorganizavimo veiklą tęsiančios ar naujai steigtos bendrovės akcijas, turto vertis padidėjimas, susidaręs dėl akcijų keitimo, nėra laikomas minimaliu akcininkų pajamomis⁸⁴. Be to, vadovaujantis minimaliu Pelno mokesčio statymo straipsniu, dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu, susidaręs turto padidėjimas taip pat nėra laikomas ir sigyjančios bendrovės turto padidėjimu. Tačiau šios išlygos yra taikomos, tik tuo atveju, jei akcininkai ar bendrovės reorganizavimo metu gautas akcijas neparduoda ar kitaip neperleidžia nuosavybėn trejus metus⁸⁵. Neišlaikius Pelno mokesčio statyme nustatytą 3 metų terminą, už akcijų perleidimą reikės sumokėti mokesčius.

Antrasis verslo perleidimo reorganizavimo būdu ypatumas yra tai, kad sprendimą dėl verslo perleidimo minimaliu būdu priima akcininkai ar akcininkų grupės, kurių rankose yra reorganizuojamos bendrovės kontrolė⁸⁶. CK 2.96 str. 3 d. nustatyta, kad sprendimas turi būti priimamas kvalifikuota balsų dauguma, kuri negali būti mažesnė, nei 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių dalyvių balsų. Dėl minėtų priežasčių, problemos dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu gali susidaryti tais atvejais, kai reorganizuojamos

⁸⁴ *Supra note* 65, 42 str. 1 d.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Manne H. G. *supra note* 12, p. 117.

bendrov s akcijos yra išskirstytos tarp didelio skaičiaus akcininkų. Akcininkai, kurie nepritaria verslo perleidimui reorganizavimo būdu, gali blokuoti sprendimo dėl reorganizavimo priėmimą. Iš kitos pusės, reikėtų pabrėžti, kad akcininkai, kuriems nepriklauso kontroliniai akcijų paketai, paprastai pozityviai priima žinią dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu, kadangi jiems, kaip jau buvo minėta, sudaroma galimybė savo turimas akcijas be papildomo apmokestinimo pakeisti didesniu skaičiumi akcijų.

Dar vienas esminis bendrovių reorganizavimo kaip verslo perleidimo būdo ypatumas yra tai, kad bendrovių reorganizavime gali dalyvauti tik juridiniai asmenys, ir tik tos pačios formos. Todėl dažnai pasitaiko situacijos, kai nusprendus reorganizuoti bendrovę, prieš pradėjant reorganizavimo procedūrą, tenka pertvarkyti vieną ar kelis juridinius asmenis į kitos teisinės formos juridinius asmenis.

Paskutinis, bet ne mažiau reikšmingas verslo perleidimo reorganizavimo būdo ypatumas yra universalus teisių bei pareigų perėmimas, kuris, kaip jau minėjome, reiškia, kad po reorganizavimo naujai steigta ar veiklą tęsianti bendrovei yra perleidžiamos visos reorganizuotos bendrovės teisės ir pareigos nepasikeitusiu pavidalu, visa apimtimi ir tuo pačiu momentu, jeigu nėra kokių nors statyme nustatytų išimčių⁸⁷. Tai reiškia, kad po reorganizavimo naujai steigta ar veiklą tęsianti bendrovei perleidžiamos visos teisės ir pareigos nepriklausomai nuo to, ar jos yra nurodytos reorganizavimo sąlygose, išskyrus teisės aktuose tvirtintas išimtis. Pagal bendrą taisyklę, reorganizuojama bendrovė reorganizavime dalyvaujantioms bendrovėms gali perduoti bet kurį savo turtą arsipareigojimus, bei su jais susijusias teises ir pareigas. Pavyzdžiui, LAT byloje, kurioje kilo ginčas tarp AB „Lietuvos jūr laivininkystė“ ir „Lisco Baltic Service“ dėl to, ar galimas sutartiniu pagrindu priklausančių teisių nuolaidų uosto rinkliavoms perleidimas reorganizavimo metu steigta naujai bendrovei, pasisakoma, kad teisė nuolaidų gali būti perleidžiama kaip ir bet kuri kita turtinė teisė. Atsižvelgiant į tai, Teismas pripažino, kad Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija nepagrįstai po AB „Lietuvos jūr laivininkystė“ reorganizavimo steigta naujai bendrovei „Lisco Baltic Service“, per musiai ir teisė krovinių rinkliavos nuolaidų, netaikyti iki reorganizavimo AB „Lietuvos jūr laivininkystė“ galiojusios nuolaidos krovinių rinkliavos tarifui⁸⁸.

Atkreiptinas dėmesys, jog bendra teisių, pareigų bei turto perleidimo taisyklė ne visada galioja viešosios teisės reglamentuojamoje leidimų ir licencijų išdavimo srityje. CK 2.77 str. 1 d. nustatyta, kad statymu nustatytais atvejais juridiniai asmenys gali imtis tam tikros rūšies veiklos tik gavę statymu nustatyta tvarka išduotą licenciją. Pažymėtina, kad CK nuostatos, reglamentuojančios monso pirkimopardavimų bei nuomai aiškiai bei nedviprasmiškai nurodo, kad licencijos (leidimų) perdavimas kitam juridiniam asmeniui yra draudžiamas išskyrus atvejus, kai tokio perdavimo galimybė numatyta statymuose ar pačiame leidime (licencijoje). Nuostatose, reglamentuojančiose bendrovių reorganizavimą apie leidimų (licencijų) perleidimą nėra kalbama, todėl gali susidaryti spėjimas, kad leidimai (licencijos) visais atvejais pereina teisių perėmėjui,

⁸⁷ . *supra* note 10, . 99.

⁸⁸ LAT 2006 m. birželio 12 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-265/2006.

kaip ir bet kuris kitas turtas ar teisės, be jokių apribojimų. Tačiau tikrovė yra kiek kitokia. CK 2.78 str. 1 d. nurodyta, kad kiekvienai statymu nustatytai licencijuojamai veiklos rūšiai Vyriausybė tvirtina licencijavimo taisyklę, jeigu kiti statymai nenustato ko kita. Pažymėtina, kad veiklos licencijavimo taisyklė taip pat ne visada rasime nuostatas dėl bendrovės reorganizavimo teisiniu pasekmiu licencijos galiojimui. Štai pavyzdžiui, Farmacijos veiklos licencijavimo taisyklė, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁸⁹, nėra nuostata, kalbanti apie licencijos galiojimą po bendrovės reorganizavimo. Tačiau tokiu nuostata mes rasime Lietuvos Respublikos farmacijos statyme⁹⁰. Minimo statymo 19 str. 4 d. nurodyta, kad Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba panaikina veterinarinės farmacijos licencijos galiojimą, jeigu juridinis asmuo likviduojamas, jam iškelta bankroto byla arba bankrotas vykdomas ne teismo tvarka ar juridinis asmuo reorganizuojamas, baigia savo veiklą kaip savarankiškas šio subjekto. Draudimas perleisti veiklos licenciją po reorganizavimo veiklą taisyklė ar naujai steigta bendrovei tvirtintas daugumoje licencijuojamų veiklų reglamentuojančiuose statymuose, t.y. Lietuvos Respublikos šilumos šio statyme⁹¹, Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros staigiuose statymuose⁹², Lietuvos Respublikos banko statyme⁹³, Lietuvos Respublikos azartinio lošimų statyme⁹⁴ ir t.t. Tačiau pasitaiko ir išimčių, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės statyme,⁹⁵ Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės statyme⁹⁶ ir šių veiklų licencijavimo taisyklėse nuostata, draudžianti perleisti licenciją po reorganizavimo veiklą taisyklė ar naujai steigta bendrovei, nėra. Tai reiškia, kad licencijos dėl prekybos tabako ir alkoholio gaminiais po verslo perleidimo reorganizavimo būdu turėtų pereiti naujai steigta ar veiklą taisyklė ar naujai steigta bendrovei be jokių papildomų apribojimų.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad licencijos galiojimo sustabdymas ir panaikinimas reiškia juridiniui asmeniui teisnumo ribojimą⁹⁷. Vadovaujantis CK 2.75 str. 1 d., juridiniui asmeniui teisnumas gali būti apribotas tik statymu nustatytais pagrindais ir tvarka. Šiame kontekste taip pat pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 21 d. nutarime, išnagrinėjęs konstitucinės justicijos bylą dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo, konstatavo, jog CK 2.78 str. nuostatos negali būti aiškinamos kaip esančios leidžiančios

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 1191 „Dėl farmacinės veiklos licencijavimo taisyklių, reikalaujantių kvalifikuotam asmeniui, atsakingam už gamybą ir (ar) importą, aprašo ir farmacinės veiklos licencijų formos patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2006, Nr. 132-4997.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos farmacijos statymas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 78-3056, 19 str. 4 d.

⁹¹ Lietuvos Respublikos šilumos šio statymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 51-2254, 30 str. 10 d. 3 p.

⁹² Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros staigiuose statymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 66-1572; 1998, Nr. 109-2995. 5 str. 4 d.

⁹³ Lietuvos Respublikos banko statymas. Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832, 10 str. 1 d. 2 p.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos azartinio lošimų statymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 43-1495, 6 str. 2 d. 2 p.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos tabako kontrolės statymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 11-281; 2003, Nr. 117-5317.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės statymas. Valstybės žinios. 1995, Nr. 44-1073; 2004, Nr. 47-1548.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 8 d. nutarimas „Dėl nefasuotų naftos produktų prekybos licencijų“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 49-1993.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei savo teisės aktuose nustatyti ir visiškai naujus licencijų galiojimo panaikinimo pagrindus, kuri nenustato statymai⁹⁸.

Atsižvelgiant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais patvirtintos licencijavimo taisyklės, kurios nustato licencijos galiojimo panaikinimą dėl licencijos turėjo reorganizavimo, nesant analogiškos nuostatos, tvirtintos atitinkamam licencijuojamam veiklų reglamentuojančiame statyme, turėtų būti keičiamos. Tais atvejais, kai statymuose tiesiogiai ne tvirtintas draudimas licencijų perleisti po reorganizavimo veiklų tęsianiai ar naujai steigtai bendrovei, licencija turėtų pereiti po verslo perleidimo reorganizavimo veiklų tęsianiai ar naujai steigtai bendrovei be jokių papildomų apribojimų, kadangi CK draudimas perleisti licencijų po reorganizavimo veiklų tęsianiai ar naujai steigtai bendrovei taip pat nėra tvirtintas.

Kitas svarbus klausimas, susijęs su teisių bei pareigų perleidimu verslo perleidžiant bendrovi reorganizavimo būdu – reorganizuojamos bendrovės pavadinimo perleidimas. Vadovaujantis CK nuostatomis, reglamentuojančiomis moni pirkim-pardavimus, teisė firmos vardą pereina pirkėjui, jeigu koki kita nenumato sutartis. Tuo tarpu CK bei AB nuostatos, reglamentuojančios juridinių asmenų reorganizavimą, nereglamentuoja teisių reorganizuojamo juridinio asmens pavadinimo perdavimą. Tačiau atsižvelgiant tai, kad bendrovi reorganizavimui būdingas universalus teisių perėmimas, pagal kurį visas reorganizuojamo juridinio asmens turtas, teisės ir pareigos nepasikeitusiu pavidalu perleidžiamos po reorganizavimo veiklų tęsianiai ar naujai steigtai bendrovei, manytina, kad teisės reorganizuojamos bendrovės pavadinimą turėtų būti perleidžiamos kaip ir bet kurios kitos teisės, pareigos ar turtas, be jokių apribojimų. Turtas, teisės bei sipareigojimai po reorganizavimo veiklų tęsianioms ar naujai steigtoms bendrovėms priskiriamas pagal reorganizavimo sąlygas, kuriose be kita ko, turi būti nurodytas ir po reorganizavimo naujai steigtos bendrovės pavadinimas. Todėl manytina, kad reorganizavime dalyvaujančioms bendrovėms nusprendus dėl reorganizuojamos bendrovės pavadinimo perleidimo, šis klausimas turėtų būti aptartas reorganizavimo sąlygose. Atkreiptinas dėmesys, jog kai kuri ES valstybi narių civilini kodeks nuostatos numato galimybę, esant aiškiai išreikštam reorganizuojamos bendrovės sutikimui, juridinio asmens pavadinimą perleisti po reorganizavimo naujai steigtai bendrovei (Vokietijos⁹⁹, Estijos¹⁰⁰).

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl teismo galių sprendžiant dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo“ //Valstybės žinios. 2008, Nr. 10-349.

⁹⁹ *Supra note* 31, 18 str.

¹⁰⁰ *Supra note* 32, 7 str.

2. VERSLO GIJ JO INTERES UŽTIKRINIMAS VERSLO PERLEIDIMO REORGANIZAVIMO B DU ATVEJU

Paprasto reorganizavimo procedūra skirta verslo sigijimui. Po paprasto bendrovi susijungimo bendrovi akcininkai ir toliau dalijasi sujungt versl nešama nauda bei rizika, kuri egzistavo iki versl susijungimo. Tarsi, ekonomin veikla b t ir toliau vykdoma atskirai, kaip anks iau. Vienintelis skirtumas yra tai, kad po susijungimo ji yra bendrai valdoma. D l min t priežas i , paprasto reorganizavimo atveju, verslo gij jo teisi bei teis t interes apsaugai n ra skiriama daug d mesio. Tais atvejais, kai reorganizavimas yra naudojamas kaip b das verslui perleisti, po reorganizavimo visa rizika pereina verslo gij jui. Verslo gij jas tokiais atvejais yra suinteresuotas sigyti versl su konkre ia turto sud timi bei konkreiais turtiniais sipareigojimais (skaitant mokes ius), kurie buvo aptarti iki verslo perleidimo, ir kuriuos atsižvelgiant buvo nustatyta verslo sigijimo kaina. Kiekvienas šios strukt ros pokytis, prieštaraujantis pirk jo interesams neišvengiamai mažina verslo kain , o kartais netgi gali lemti intereso praradim šiam objektui. Taigi, versl perleidžiant reorganizavimo b du, verslo gij j domina ne dalyvavimo tam tikros bendrov s valdyme sigijimas, o verslo su tam tikrais ekonominiais rodikliais ir tam tikra turto strukt ra sigijimas. Reorganizavimo b du perleidžiamas verslas gali tur ti nysl ptos informacijos apie turtinius sipareigojimus, teisinius gin us ar bendrov s neturtines teises. Be to, nuo reorganizavimo s lyg sudarymo iki sprendimo d l reorganizavimo pri mimo gali praeiti pakankamai ilgas laiko tarpas, per kuri reorganizuojama bendrov dal savo turto gali perleisti savo dukterinei bendrovei, gali nutraukti sutartis su stambiais tiek jais, gamintojais, ar atlikti kitus, turinius esmin reikšm perleidžiamo verslo vertei veiksmus. Taigi, tais atvejais, kai reorganizavimas yra naudojamas tik kaip b das verslui perleisti b tina imtis papildom apsaugos priemoni , siekiant apsaugoti verslo gij jo interesus.

Atkreiptinas d mesys, kad CK 2.48 str. tvirtinta bendra taisykl , pagal kuri juridinio asmens turtas, suformuotas j steigiant bei ple iant jo veikl , nuosavyb s teise priklauso pa iam juridiniam asmeniui. Tai reiškia, kad turtinio komplekso kaip civilini teisini santyki objekto, savininku yra pati bendrov . T a iau reik t pabr žti, kad akcininkai, b dami ekonominiais bendrov s turto savininkais, tais atvejais, kai jiems nuosavyb s teise priklauso akcij paketas, suteikiantis teis vykdyti bendrov s veiklos kontrol , turi galimyb disponuoti gerokai didesne bendrov s turto dalimi, nei buvo sumok ta už akcijas¹⁰¹. Tod l versl perleidžiant reorganizavimo b du kontrol perleidžiama iš vien akcinink rank kitiems, o kartu su kontrol perleidžiama ir galimyb disponuoti bendrovei nuosavyb s teise priklausan iu turtu, paveikti strategini sprendim pri mim , dalyvauti personalo sud ties formavime bei kitaip daryti esmin tak bendrov s veiklai. Taigi, versl perleidžiant reorganizavimo b du, verslo gij ju bus laikomas reorganizavime dalyvaujan ios bendrov s kontrolin akcij paket turintis akcininkas arba akcinink grup , verslo perleid ju – reorganizuojamos bendrov s kontrolin akcij paket turintys akcininkai arba akcininkas.

¹⁰¹ . *supra note 9*, c.109.

Verslo perleidimo sandorio šalys, siekdamos kuo labiau užtikrinti savo interesus sudaro sutartis, kuriose aptariami svarbiausi verslo perleidimo aspektai (verslo perleidimo būdas, kaina, bendrovės būklės patikrinimas (angl. *due diligence*), garantijos (angl. *warranties*) ir pareiškimai (angl. *representations*) ir t.t.). Atkreiptinas dėmesys, kad verslo perleidimo sutartis kaip atskira sutartis CK nra tvirtinta, tačiau tai nereiškia, kad verslo perleidimo šalys tokios sutarties sudaryti negali. CK 6.156 str. tvirtintas sutarties laisvės principas, pagal kurį šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja statymams. Taigi, šalys turi teisę sudaryti sutartį dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu. Sudarius verslo perleidimo sutartį, reorganizavimas tampa tik verslo perleidimo iš vieno subjekto ranka kitiems priemone (būdu). Toliau bus aptartos pagrindinės verslo įgijimo teisiškos apsaugos priemonės.

2.1. Bendrovės patikrinimo („due diligence“) taikymas verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandoriuose

Verslo įgijimas, norėdamas priimti teisingus bei finansiškai pagrįstus sprendimus, negali vadovautis tik verslo perleidimo suteikta informacija. Visų pirma, verslo perleidimas gali būti linkęs pagražinti realią situaciją. Be to, jis gali tiesiog nesureikšminti problemų, kurios verslo įgijimui atrodo esminės. Todėl prieš priimant sprendimą dėl tam tikro verslo įsigijimo bendrovei reorganizavimo ar kitu būdu, būtina atlikti planuojamo įsigyti verslo visapusišką patikrinimą, kuris suteiktų galimybę gauti patikimą informaciją apie įsigyjamo objektą ir sitikinti bendrojo sandorio patikimumu bei pelningumu. Verslo srityje tokiam patikrinimui apibūdinti vartojamas „due diligence“ terminas. Šis terminas pirma karta buvo paminėtas 1933 m. JAV vertybinių popierių statymo 11 str.¹⁰² Vadovaujantis šiuo straipsniu, brokeris buvo atleidžiamas nuo atsakomybės už informacijos apie listinguojamą moneta, kurios ne manoma buvo gauti „due diligence“ tyrimo metu, nepateikimą. Šiuolaikinėje verslo praktikoje šis terminas suprantamas plačiau – kaip išsamus tyrimas, kurio metu gaunama informacija, susijusi su visais perkamo verslo aspektais¹⁰³. Pagrindinis „due diligence“ tikslas – objektyvios nuomonės apie įsigyjamo verslo susiformavimą bei su planuojamu įsigyti verslu susijusį riziką indentifikavimas. Taigi, „due diligence“ procesas padeda arčiau susipažinti su planuojamu įsigyti verslu, identifikuoti verslo stipriąsias ir silpnąsias puses, apibrėžti galimai ateityje atsirastis rizikas bei remiantis gautais duomenimis nustatyti įsigyjamo verslo kainą. „Due diligence“ gali apimti varias tyrimų sritis, iš kurių dažniausiai pasitaikanios yra: teisinė, finansinė bei mokesstinė ir rinkos analizės.

Teisinio patikrinimo (angl. *legal due diligence*) metu analizuojami dokumentai, patvirtinantys nuosavybės teises turtui, bendrovės sutartiniai sipareigojimai, į terminai bei slygos, veiklos atitikimas

¹⁰² Schulz D. J. Due diligence: securities applications and regulatory requirements// Piaba bar journal. 2010, No. 4// <http://www.investorfraud.com/documents/DueDiligencepublishedarticle.pdf>, prisijungimo laikas: 2012-11-04. P. 371.

¹⁰³ Misiukas A. Due diligence: kas tai ir kam tai reikalinga?// <http://www.verslobanga.lt/lt/patark.full/4a9ff2b636a5a>; prisijungimo laikas: 2012-11-04.

galiojantiems teisės aktais¹⁰⁴. Atlikus teisinį patikrinimą gali paaiškėti, jog verslo perleidimo sandoris netenka prasmės, kadangi monetas turtas yra areštuotas, nuosavybės teise priklauso tretiesiems asmenims ir t.t. Verslo perleidžiant reorganizavimo būdu teisinio patikrinimo metu ypač svarbu vertinti kreditorinius reorganizuojamos bendrovės sipareigojimus, kadangi kreditoriai reorganizavimo proceso metu turi teisę reikalauti papildomo prievolių užtikrinimo, nutraukti ar vykdyti prieš terminą prievolių, taip pat atlyginti nuostolius, jei tai numatyta sandoryje ar yra pagrindas manyti, kad prievolių vykdymas dėl reorganizavimo pasunkės, ir kreditoriui pareikalavus juridinis asmuo nesuteikė papildomo prievolių vykdymo užtikrinimo¹⁰⁵. Vienu metu pateikti kreditoriniai reikalavimai gali stipriai pabloginti perleidžiamo verslo finansinį būklę. Pažymėtina, kad reorganizuojama bendrovė gali atsisakyti suteikti papildomus prievolių kreditoriams užtikrinimą, jei tokie prievolių vykdymas jau yra pakankamai užtikrintas keitimu, hipoteka, laidavimu ar garantija. Reorganizavimo procese dalyvaujantiesiems bendrovėms atsisakant suteikti papildomus prievolių užtikrinimą, kreditorius turi teisę kreiptis į teismą. AB 66 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad po reorganizavimo veiksiančių bendrovių reorganizavimo dokumentai negali būti teikiami Juridinių asmenų registro tvarkytojui, jeigu nėra papildomai užtikrintas prievolių vykdymas to reikalaujantiam kreditoriui, taip pat iki teismo sprendimo šiteisijimo, jeigu teisme nagrinėjamas dėl prievolių vykdymo papildomo užtikrinimo. Tai reiškia, kad užsitęsęs bylinėjimasis dėl papildomo prievolių kreditoriams užtikrinimo gali lemti iš anksto numatytą verslo perleidimo sandorio užbaigimo terminą pažeidimą. Teisinio patikrinimo metu taip pat svarbu vertinti reorganizuojamos bendrovės akcininkų sudėtį / akcijų paskirstymą. Kaip ne kartą jau buvo minėta, sprendimą dėl bendrovių reorganizavimo priima akcininkų susirinkimas, todėl būtina vertinti, ar reorganizuojamos bendrovės akcininkų, pritariančių verslo perleidimui, balsų pakaks sprendimui dėl reorganizavimo priimti.

Atliekant finansinį (angl. *financial due diligence*) bei mokesčių (angl. *tax due diligence*) patikrinimą vertinamas bendrovės buhalteriniai ataskaitų teisingumas, į atitikimas teisės aktų reikalavimams, taip pat bendrovės veiklos atitikimas mokesčių teisės aktų reikalavimams. Be to, finansinio patikrinimo metu analizuojami monetas aktyvai, pelnas, finansiniai koeficientai bei finansų planavimo ir kontrolės sistema¹⁰⁶. Pažymėtina, kad paprasto bendrovių reorganizavimo metu reorganizuojamam bei reorganizavime dalyvaujantiesiems bendrovių akcininkams suteikiama galimybė susipažinti su reorganizuojamam ir dalyvaujantiesiems bendrovių 3 paskutiniems metams metiniais finansiniais ataskaitų rinkiniais, metiniais pranešimais, taip pat tarpiniais finansiniais ataskaitų rinkiniais, jeigu jie sudaromi¹⁰⁷. Tačiau ši dokumentų vertinimas nėra atliekamas. Finansinio „due diligence“ metu specialistai atlieka ne tik finansiniais ataskaitų ar kit

¹⁰⁴Institute of Chartered Accountants of India. Mergers, acquisitions, restructuring// http://220.227.161.86/19356sm_sfm_finalnew_cp13.pdf, prisijungimo laikas: 2012-11-04. P. 15.

¹⁰⁵ *Supra note* 20, 2.101. str. 2 d.

¹⁰⁶ Misiukas A. *supra note* 104.

¹⁰⁷ *Supra note* 17, 65 str. 2 d. 3 p.

dokument vertinim , bet kartu ir sigyjamos bendrov s veiklos ekonomin analiz bei rengia finansines prognozes.

Rinkos (angl. *Marketing due diligence*) tyrimo metu atliekama išsami perleidžiamo verslo teikiam paslaug ar produkt analiz , nustatoma bendrov s užimama rinkos dalis bei atliekamas jos tyrimas. Rinkos tyrimo metu taip pat gali b ti nustatomi konkurencijos teisei prieštaraujantys susitarimai ar praktika.

Taigi, „due diligence“ proced ra padeda: 1) sitikinti, ar sigyjamas verslas yra b tent tokios b kl s, kokios jis atrodo iš šono; 2) išvengti nenaudingo sandorio sadarymo; 3) imtis veiksm prieš skol ir nuostoli sl pim ; 3) surinkti informacij , kuri bus reikalinga siekiant vertinti sigijamo verslo turto vert , apibr žiant pareiškimus ir garantijas, nustatant verslo kain ; 4) nustatyti, ar sandoris atitinka investavimo kriterijus¹⁰⁸.

Pažym tina, kas anglosaks teis s tradicijos valstybi teis s aktai, reglamentuojantys verslo sigijimus tvirtina verslo gij jo pareig atlikti išankstin sigijamo verslo b kl s patikrinim („due diligence“)¹⁰⁹. Tokia pareiga siejama su „caveat emptor“ arba „buyer beware“ (liet. „*tegul pirk jas saugosi*“) doktrina, kuri reiškia, kad pirk jas prisiima visas rizikas, susijusias su sigyjamu daiktu¹¹⁰. Verslo pardav jas n ra atsakingas už parduodamo verslo tr kumus bei deryb metu n ra teisiškai pareigotas atskleisti sutarties sudarymui reikšming informacij ¹¹¹, tod l verslo gij jas privalo atlikti išankstin sigijamo verslo patikrinim . Kontinentin s teis s sistemos valstyb se išankstinis bendrov s patikrinimas „due diligence“ paprastai n ra privalomas. Štai pavyzdžiui, Vokietijos civilinio kodekso 442 str. 2 d. nurodyta, kad pirk jas n ra atsakingas už daikto tr kumus, jei jis apie šiuos tr kumus nežinojo iki sutarties sudarymo, išskyrus atvejus, kai daikto tr kumai buvo nepasteb ti d l pirk jo didelio neatsargumo¹¹². Nors pirk jo r pestingumo pereiga ikisutartiniuose santykiuose yra prastas dalykas perkant versl Vokietijoje, ta iau Vokietijos teis je kolkas n ra tvirtintas reikalavimas asmeniui, planuojan iam sigyti versl , atlikti išakstin perkamo verslo patikrinim „due diligence“¹¹³.

CK apie išankstin vertinim kalbama dviejuose straipsniuose, t.y. 6.328 ir 6.337 str. Ta iau šiuose straipsniuose kalbama tik apie išankstinius daikto kokyb s patikrinimus sudarant pirkimo-pardavimo sutart . CK ir AB straipsniuose, kuriuose reglamentuojami galimi verslo perleidimo b dai: mon s pirkimas-pardavimas, akcij pirkimas-pardavimas ar bendrovi reorganizavimas, n ra kalbama apie išankstin verslo

¹⁰⁸ . . . Due diligence// . 2007, . 3. . 1.

¹⁰⁹ Witt J. „Caveat emptor” - All beware//Practice and law. 2011//<http://www.fasken.com/files/News/d3fdc882-83ab-473c-a96a-e1841572ba59/Presentation/NewsAttachment/6d0f14a0-6cab-4566-8652e4b10e5ac30f/Estates%20Gazette%20Article%2019%20November%202011%20-%20Caveat%20Emptor%20All%20Beware.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-04-13. P. 102.

¹¹⁰ Henschel R.F. Conformity of goods ir international sales governed by CISG article 35: Caveat venditor, Caveat emptor and Contract law as backgroud law and as a competing set of rules// Nordic Journal of Commercial Law, 2004, No. 1. P. 2.

¹¹¹ Witt J. *op.cit.*

¹¹² Rittmeister M. The Management Board’s permission to disclose Due Diligence Information before a corporate acquisition in consideration of the Impact of the Act to Improve the Protection of Investors// German law journal. 2005, No. 02. P. 549-550.

¹¹³ Rittmeister M. *supra note* 112, p. 549-550.

vertinim . Taigi, „due diligence“ patikrinimas Lietuvoje nėra privalomas, tačiau kaip jau minėjome, be jo ne manoma nustatyti sigyjamą verslo tikrosios sudėties bei teisingos kainos.

Verslo gijjo pareiga atlikti „due diligence“ patikrinimą yra glaudžiai susijusi su verslo pardavėjo pareiga derybė metu atskleisti informaciją, turinčią esminę reikšmę sutarties sudarymui. Lietuvoje informacijos atskleidimo pareiga ikisutartiniuose santykiuose tvirtinta CK 6.163 str. 4 dalyje, kurioje nurodyta, kad šalis privalo atskleisti viena kitai joms žinomą informaciją, turinčią esminę reikšmę sutarčiai sudaryti. Ar konkreči informacija turį esminę reikšmę sutarties sudarymui turi būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant sutarties pobūdį bei šalį teisinį padėtį.

Lietuvos teismų praktikoje¹¹⁴ bei teisės doktrinoje pripažįstama, kad tais atvejais, kai abi sutarties šalys yra verslininkai ar juridiniai asmenys besiveriantys tam tinka ekonomine veikla, pareiga atskleisti informaciją yra keliami mažesniu laipsniu, lyginant su sutartimis, kurių viena iš sutarties šalių yra vartotojas¹¹⁵. Verslininkai yra savo srities profesionalai, todėl jiems keliami aukštesni nei vidutiniai atidumo, rūpestingumo, profesionalumo standartai, t.y. jie prisiima pareigą pasirūpinti jiems svarbiais sutarties aspektais¹¹⁶. Be to, teismų praktikoje pripažįstama, kad verslo perleidimo sandoriuose „protingas ir apdairus pirkėjas turi pats kaip galima išsamiau ir nuodugniau išanalizuoti monetas, kurios akcijas jis perka, padėtį, verslo perspektyvas, galimybes gauti pelną ir pan. Pirkėjo pozicija, kai jis neatidžiai ištiria minėtas aplinkybes, vertintina ne kaip jo apgaulė dėl esminių sandorio sudarymo aplinkybių, o tik kaip paties neapdairumas, neatidumas, nepamatuota rizika sudarant sandorą dėl specifinio turto - akcijų pirkimo“¹¹⁷. Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, kad „ieškovas turį visas galimybes pasitikrinti dokumentus, keliančius jam abejonių, padaryti atitinkamus užklausimus, tame tarpe ir Vokietijos monei, kurios skola buvo fiksuota finansiniuose dokumentuose, pagaliau atlikti visišką monetas auditą. Kad tokios galimybės ieškovui būtų suvaržytos, rodyt apie tai ieškovas nepateikė. Todėl šiuo atveju, konstatuoti, kad ieškovui buvo perduotos netinkamos kokybės akcijos (padengtos mažesniu nei buvo tik tasi turtu), ir dėl to mažinti sutarties kainą nėra pagrindo“¹¹⁸. Teismų sprendimais, kuriuose būtų kalbama apie išankstinį vertinimą verslo perleidžiant reorganizavimo būdu, tačiau pateikti pavyzdžiai leidžia teigti, kad Lietuvos teismai, formuoja taisyklę, pagal kurią verslo perleidimo sandoriuose verslo gijjas, neatlikęs išankstinio verslo patikrinimo, rizikuoja prarasti galimybę reikalauti atlyginti nuostolius ar sumažinti verslo kainą. Šiuose sandoriuose pirmenybė teikiama verslo gijjo pareigai atlikti išankstinį patikrinimą, todėl tam tikros informacijos neatskleidimas verslo pardavėjams nebus laikomas nesąžiningu.

Tokios pat pozicijos laikosi ir kai kurių Europos šalių teismai. Pavyzdžiui, Nyderlandų Aukščiausiasis teismas yra pripažinęs, kad atsakomybė už nuostolius, patirtus dėl neatskleistos informacijos, tenka pačiam

¹¹⁴ LAT 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-520/2012.

¹¹⁵ Jakaitė A. Pareiga atskleisti informaciją ikisutartiniuose santykiuose kontekste// Teisė. 2011, Nr. 81. P. 106.

¹¹⁶ Mikėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2003. P.208.

¹¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. birželio 14 d. nutartis c.b. Nr. 2A-200/2005.

¹¹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-330/2008.

mon s pirk jui, kuris elg si ner pestingai¹¹⁹. Vadovaujantis Nyderland Auš iausiojo Teismo praktika, verslo pirk jas prisiima didesn atsakomyb tais atvejais, kai jis atlieka išankstin bendrov s patikrinim¹²⁰. „Due diligence“ patikrinimo metu verslo gij jui suteikiama galimyb nustatyti vis r pim informacij , tod l jei pirk jas šios informacijos nesugeba nustatyti, jis ir tur t prisiimti d l to atsiradan i rizik .

Vokietijos teism praktikoje laikomasi šiek tiek kitokios pozicijos. Vadovaujantis Vokietijos teism praktika, verslo pardav jas n ra atleidžiamas nuo pareigos atskleisti vis reikšming informacij , vien d l to, kad jis sudar galimyb verslo gij jui atlikti „due diligence“ patikrinim . Pagal bendr j taisykl , verslo pardav jui gali kilti atsakomyb už informacijos neatskleidim , nepaisant to, kad verslo gij jas ši informacij gal jo gauti „due diligence“ patikrinimo metu¹²¹. Vokietijos Hammo regiono apeliacinis teismas yra pateik s išaiškinim , kad neoficiali pried darbuotojams bei kyši mok jimas per bendrov s rezervinius fondus (angl. *slush funds*) turi esmin reikšm verslo gij jo apsisprendimui sudaryti sandor , tod l už tokios informacijos neatskleidim verslo pardav jui gali kilti atsakomyb¹²². Anot teismo, potencialus pirk jas turi teis atlikti „due diligence“ patikrinim , ta iau šio patikrinimo atlikimas neatleidžia pardav jo nuo pareigos atskleisti vis reikšming informacij . Jeigu pardav jas ty ia nusl pia tam tikr reikšming informacij ar pateikia melaging informacij , jis negali remtis tuo, kad atitinkami klausimai nebuvo aptarti sutartyje tvirtintose pareiškimuose ir garantijose¹²³. Taigi, pagal Vokietijos teism praktik , pareiga elgtis s žiningai ir padairiai yra keliamo abiems sutarties šalims. Verslo pirk jas, b damas apdairus ir r pestingas pirk jas tur t atlikti verslo patikrinim , o verslo pardav jas privalo atskleisti vis reikšming informacij .

Apibendrinant, manytina, kad Lietuvos teismai, nagrin dami bylas d l verslo perleidimo sandori , kartu ir d l verslo perleidimo reorganizavimo b du, ne visada tur t laikytis tokios griežtos pozicijos, kokia buvo suformuluota anks iau min tuose Lietuvos teism sprendimuose. Teismai tur t kiekvienu konkre iu atveju vertinti visas faktines aplinkybes, atsižvelgti neatskleistos informacijos pob d , pardav jo kalt , taip pat ir tai, kad pareiga b ti aktyviu, r pestingu bei apdairiu ikisutartiniuose santykiuose yra keliamo ne tik verslo gij jui, bet ir pardav jui. Tod l pirmenyb , m s manymu, turi b ti teikiama sutarties šali interes pusiausvyrai. B ten tokios pozicijos laikosi LAT, nagrin damas bylas d l kitokio pob džio komercini sutar i¹²⁴.

¹¹⁹ Jakait A. *supra note* 114, p. 112.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Burckhardt P. Acquisition of Enterprises and Disclosure Obligations//Corporate Finance/M&A – Germany.2009//<http://www.internationallawoffice.com/Account/Login.aspx?ReturnUrl=http%3a%2f%2fwww.internationallawoffice.com%2fnewsletters%2fdetail.aspx%3fg%3da85f8863-8433-4c20-9dfa-6f3eb0cc0701>; prisijungimo laikas: 2013-04-14.

¹²² Neuhaus M. M&A and Corporate Law Newsletter. 2012// http://www.shearman.com/files/Publication/b5ec9df5-d8e2-47dd-9ff9-e09573dcfed2/Presentation/PublicationAttachment/e3a23e53-7f03-4882-a301-e0e451339c89/M_and_A_newsletter_english_0312.pdf; prisijungimo laikas: 2013-04-14.

¹²³ Neuhaus M. *supra note* 120.

¹²⁴ LAT 2006 m. rugs jo 20 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-17/2006.

2.2. Sutartinis garantijų ir pareiškimų instituto taikymas verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandoriuose

Kita verslo galiojančių apsaugos priemonių – sutartinės garantijos (angl. *warranties*) ir pareiškimai (angl. *representations*). Šios sutartinės nuostatos yra klasikinė anglosaksų teisės jurisdikcijos valstybių verslo pardavimo sutarčių struktūrinė dalis¹²⁵. Kaip minėjome, anglosaksų teisės tradicijos valstybėse vadovaujamosi „*caveat emptor*“ doktrina, pagal kurią pirkėjas prisiima visas rizikas, susijusias su sigyjamu daiktu¹²⁶, t.y. pirkėjui statymai nesuteikia jokių garantijų ir pirkėjas statymiškai yra saugomas tik nuo pardavėjo apgaulės¹²⁷. Nesant statyminių garantijų, verslo galiojančiai yra privedami imtis kitos apsaugos priemonės. Pareiškimai ir garantijos sudaro galimybę verslo galiojančiui apsaugoti nuo bet kokių jam nežinomų verslo trūkumų ar kitokios nepageidautinos informacijos, kuri gali pasirodyti po verslo perleidimo.

Pažymėtina, kad pagal Anglijos teisę pareiškimai bei garantijos skiriasi tiek savo teisine prigimtimi, tiek sukeliama teisiniu pasekmėmis. Pareiškimas apibrėžiamas kaip vienas iš šalies iki sutarties sudarymo ar sutarties sudarymo metu padarytas pareiškimas apie tam tikro fakto ar aplinkybių buvimą, turintis esminę reikšmę kitos sutarties šalies apsisprendimui sudaryti sutartį¹²⁸. Taigi, pareiškimai nėra sudedamoji sutarties dalis. Jeigu pareiškimas yra klaidingas arba netikslus, kita šalis turi teisę nutraukti sutartį bei reikalauti atlyginti nuostolius, t.y. grąžinti tokį padėtį, kurioje ji būtų buvusi, jei sutartis niekada nebūtų sudaryta¹²⁹. Pareiškimai yra derybų rezultatas, tačiau ne visi derybų metu verslo perleidimo išsakyti teiginiai bus laikomi pareiškimais. Kai kurie derybų metu išsakyti teiginiai bus tiesiog „pardavimo kalba“ arba „reklaminiis pareiškimas“ (angl. *sales talk* arba *puffing*). Pardavėjas derybų metu giria pardavimo objektą, siekiant jį parduoti už kuo aukštesnę kainą. Tokie teiginiai paprastai atspindi tik pardavėjo subjektyvią nuomonę apie produktą ir yra gerokai pagražinti, todėl protingas žmogus tokius teiginius nekreipia dėmesio. Taigi, pareiškimais laikomi tik tokie vienas iš šalies išsakyti teiginiai, kuriais ji patvirtina praeities arba dabarties faktą egzistavimą (angl. *statement of fact*). Tokius faktus arba vykius galima patikrinti. Pareiškimais taip pat nebus laikomi verslo perleidimo išsakyti teiginiai dėl ateities¹³⁰. Niekas nežino, kas bus ateityje, todėl tokie teiginiai gali būti laikomi tik nuomone (angl. *statement of opinion*). Nuomonę gali būti laikoma pareiškimu, tačiau tik išskirtiniais atvejais, pavyzdžiui, kai pareiškėjas yra profesionalus asmuo, duodantis pareiškimą savo patirties srityje, arba kai yra sudaromas sprendimas, kad nuomonę paremta

¹²⁵ Bit V. Sutartinis garantijų verslo pardavimo sutartyje prigimtis ir teisinis vertinimas// Jurisprudencija. 2009, Nr. 1(1). P.131.

¹²⁶ Henschel R.F.*supra* note 109, p. 2.

¹²⁷ Verslo pirkėjo apsauga (caveat emptor doktrina)// <http://www.interlex.lt/publikacijos/verslo-pirkeju-apsauga-caveat-emptor-doktrina>; prisijungimo laikas: 2013-03-31.

¹²⁸ Featuring Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd. // <http://thelawdictionary.org/representation/>; prisijungimo laikas: 2013-03-31.

¹²⁹ 2011. . 13.

¹³⁰ Representations and warranties in business agreements are not synonymous// <http://www.riecrockrotty.com/ArticleDetail-263-representations-and-warranties-in-business-agreements-are-not-synonymous-sept-oct-08.aspx> ; prisijungimo laikas: 2013-03-31.

faktais¹³¹. Sutartinis garantijos taip pat yra vienos iš šalių patikrinimas dėl fakto egzistavimo, kuriuo kita sandorio šalis gali pasitikėti¹³². Tačiau kitaip nei pareiškimai, garantijos yra sutarties lygos, o jų pažeidimo atveju galima reikalauti tik nuostolių atlyginimo¹³³. Vadovaujantis Anglijos sutartinė teise, sutarties lygos yra skirstomos dvi kategorijas: esminės sutarties lygos (angl. *conditions*) ir garantijos (angl. *warranties*)¹³⁴. Garantijomis laikomos mažiau reikšmingos sutarties lygos, neturinčios esminės reikšmės sutarties galiojimui, todėl jų pažeidimo atveju galima reikalauti tik nuostolių atlyginimo¹³⁵.

Lietuvos Respublikos teisės aktai pareiškimui ir garantijai, kaip atskiro sutartinio instituto, ne tvirtina. Nepaisant to, CK galime rasti tam tikras nuostatas, skirtas pareiškimui bei garantijai teisiniu reglamentavimui. CK 6.317 str. 1-2 d. tvirtinta pardavėjo pareiga garantuoti (patvirtinti) nuosavybės teisės daiktus bei jų kokybę. CK 6.321 str. detalizuojama pardavėjo pareiga patvirtinti nuosavybės daiktą. Vadovaujantis CK 6.333 str. 2 d., statymas ar sutartis gali numatyti pardavėjo pareigą garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties lygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėpti daiktai, dėl kurių daikto nebūt galima naudoti tam tikslui, kuriam pirkėjas jį ketino naudoti, arba dėl kurių daikto naudingumas sumažėtų taip, kad pirkėjas, apie tuos trūkumus žinodamas, arba apskritai nebūt to daikto pirkęs, arba nebūt už jį tiek mokėjęs. Taigi, iš anksčiau išdėstyti nuostatai matyti, kad Lietuvoje garantijai ir pareiškimui (patvirtinimui) savybės nėra atskiriamos. Praktikoje verslo perleidimo sutartis šios dvi teisinės kategorijos taip pat yra traukiamas kaip vienas teisinis institutas.

Pareiškimai ir garantijos turi didelę reikšmę verslo perleidžiant reorganizavimo būdu, kadangi po reorganizavimo naujai steigta ar veiklė taciau bendrovei yra perleidžiamos visos reorganizuotos bendrovės teisės, pareigos bei turtas, nepriklausomai nuo to, ar verslo gijėjas apie juos žinojo ar ne. Taigi, sutartyje ne tvirtinus tam tikrą garantiją bei pareiškimą, verslo gijėjui teks patsiam prisiimti visą riziką.

Pareiškimai ir garantijos verslo perleidžiant reorganizavimo būdu gali apimti reorganizuojamos bendrovės finansinį būklę, ar jos turto kokybę, mokestines prievoleles,sipareigojimus, susijusius su išmokomis darbuotojams, intelektinį nuosavybę, bylinėjimosi egzistavimą, prievolių, pagrindinių sutarčių su tiekėjais ir klientais vykdymą ir t.t.¹³⁶ Pareiškimai ir garantijos – pagrindinis rizikos, susijusios su verslo perleidimu, valdymo instrumentas. Jis padeda šalims paskirstyti riziką tarpusavyje taip, kaip jiems atrodo teisinga. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad pardavėjo pareiškimai ir garantijos dėl parduodamo verslo

¹³¹ Bit V. *supra note* 124, p.134.

¹³² *Ibid*, p.135.

¹³³ *Ibid*.

¹³⁴ Heinze R.Y. Conditions, warranties and innominate terms – different terms for the same?//Sydney Law School. Jena:2008//http://www.heinze-law.com/de/firmenkunden/Conditions_warranties_innominate_terms_Yves_Heinze.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31. P. 1.

¹³⁵ *Ibid*.

¹³⁶ Margles B. D. Representations and warranties insurance in buying or selling a business//http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31. P. 1.

b kl s suteikiamos laikotarpiui iki verslo perleidimo¹³⁷. Nes kaip min jome, verslo pardav jas negali daryti pareiškim d l ateities vyki . Tod l, jei reikalavimas d l mokestin s nepriemokos kyla d l priežas i , atsiradusi iki verslo perleidimo, ir pardav jas d l ši aplinkybi sutartyje padar pareiškim ar garantij , už tokias pasekmes atsakys verslo pardav jas. Ta iau už mokestines prievoles, kurias nul m aplinkyb s, atsiradusios po verslo perleidimo, bus atsakingas tik verslo gij jas.

Kaip min jome, pareiškimai ir garantijos pagal Lietuvos teis yra sutarties s lygos, tod l už j pažeidim kyla sutartin atsakomyb . Vadovaujantis CK 6.334 str., verslo gij jas, esant sutartini garantij ir pareiškim pažeidimui, turi teis reikalauti sumažinti verslo kain , atlyginti nuostolius bei nutraukti sutart . Ta iau vis pirma reik t pabr žti, kad vadovaujantis CK 6.334 str. 4 d. bei CK 6.217 str., sutartis gali b ti nutraukta tik esant esminiam sutarties pažeidimui. Be to, reik t nepamiršti ir tai, kad bendrovi reorganizavimas negaliojan iu gali b ti priepažintas tik CK nurodytais atvejais ir tik teismine tvarka. O tai reiškia, kad nesant CK nustatytiems reorganizavimo pripažinimo negaliojan iu pagrindams, verslo gij jas tur s teis reikalauti tik nuostatoli atlyginimo. Taigi, tikimyb , kad verslo gij jas esant garantij ar pareiškim pažeidimas, gal s reikalauti sutarties nutraukimo yra minimali. Paparastai verslo pardav jui pažeidus sutartines garantijas ir pareiškimus, verslo gij jas gija teis reikalauti atlyginti nuostolius bei sumažinti verslo kain .

Anglijos teis je susiformavo bendroji taisykl , pagal kuri , garantij ir pareiškim pažeidimo atveju, pirk jas turi atsidurti tokioje pad tyje, kurioje jis b t buv s, jei faktai ar faktin s aplinkyb s d l kuri pardav jas pateik garantijas ar padar pareiškimus, iš tikr j egzistuoti¹³⁸. Šis tikslas yra pasiekiamas per nuostoli , atitinkan i pirk jui padarytos žalos dyd , atlyginim . Nukent jusioji šalis, nor dama, kad b t atlyginti tam tikro dydžio nuostoliai, vis pirma turi rodyti priežastinio ryšio tarp padarytos žalos ir garantijos ar padaryto pareiškimo pažeidimo buvim . Be to, pagal Anglijos teis , nukent jusioji šalis turi imtis veiks m , siekiant sumažinti padarytos žalos dyd¹³⁹. Kontinentin s teis s valstyb se laikomasi panaši taisykli . Pavyzdžiui, pagal Vokietijos teis taip pat reikalaujama, kad verslo gij jas pirmiausia suteikt galimyb verslo pardav jui per proting termin ištaisyti tr kumus. Jeigu šiuos tr kumus panaikinti ne manoma arba pardav jas ši tr kum per nustatyta termin nepanaikina, verslo gij jas turi teis reikalauti atlyginti nuostolius¹⁴⁰. Pagal Vokietijos teis kaip ir pagal Anglijos, tarp padaryto pažeidimo ir sukeltos žalos turi b ti priežastinis ryšis.

Pareiga visiškai atlyginti nuostolius Lietuvoje tvirtinta CK 6.251 str. 1 d., kurioje nustatyta, kad padaryti nuostoliai privalo b ti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai special s statymai ar sutartis nustato ribot atsakomyb . statymin s visiško nuostoli atlyginimo paskirtis Lietuvoje taip pat reiškia, kad

¹³⁷ Adamonis K. Pavojus slepiasi po nekaltomis garantijomis. Verslo žinios. Mano finansai. Nr. 171. P. 16

¹³⁸ . *supra note* 128, . 18.

¹³⁹ . *supra note* 128, . 18.

¹⁴⁰ Giesen H. M. Germany negotiated M&A guide. Corporate and M&A law committee//<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=B15E017F-5BC8-4B0E-80EF-10444825457F>; prisijungimo laikas: 2013-04-11. P.13.

atsakingam už padaryt žal asmeniui atlyginus nuostolius, nukent jusioji šalis privalo būti grįžta iki teis s pažeidimo buvusi pad t, adekva iai kompensuojant nukent jusiajam asmeniui (kreditoriui) jo patirt nuostoli dyd ¹⁴¹. Reikalavimas rodyti priežastinio ryšio buvim tvirtintas CK 6.247 str., o pirk jo pareiga imtis veism , kuriais b t siekiama sumažinti žal tvirtinta CK 6.259 str. 2 d., pagal kuri skolininko atsakomyb atitinkamai gali b ti sumažinta arba jis gali b ti visiškai atleistas nuo atsakomyb s, jeigu kreditorius ty ia arba d l neatsargumo nesi m priemoni nuostoliams sumažinti. Taigi, pagal Lietuvos, kaip ir pagal anks iau min t valstybi teis , verslo gij jas, garantij bei pareiškim pažeidimo atveju, pirmiausia turi rodyti priežastinio ryšio tarp padaryto pažeidimo ir atsiradusios žalos buvim bei, kad m si vis veism , b tin padarytai žalai sumažinti. Atkreiptinas d mesys, kad CK 6.256 str. 4 d. monei (verslininkui) numato griežt j atsakomyb , t.y. atsakomyb be kalt s. Tod l išmintingai suformulavus garantijas ir pareiškimus, galima pasiekti, kad pardav jas b t atsakingas už visas manomas verslo rizikas, dažnai ir tas, kuri pats nekontroliavo, nenumat ir realiai negal jo numatyti ¹⁴².

Pagrindin problema su kuria susiduria verslininkai, formuluodami reikalavimus d l nuostoli atlyginimo, verslo pardav jui pažeidus sutartyje suformuluotas garantijas bei pareiškimus, yra nuostoli dydžio nustatymas. Paprastai nuostoliai, kuriuos pirk jas turi teis reikalauti, grindžiami skirtumu tarp verslo faktin s vert s ir rinkos vert s, kuri jis b t tur j s, jei garantija b t buvusi teisinga. Verslo vert , esant gin ui nustatoma pagal kain , buvusi sandorio uždarymo metu ¹⁴³. Ta iau atsakovas turi teis pateikti rodymus, kad pirk jas permok jo už sigyt versl , t.y. verslo gij jas sudar nevykus sandor (angl. *bad bargain*). Iš kitos pus s ieškovas taip pat gali rodyti, kad sudar sandor už gerokai mažesn , nei tikroji sigyto verslo rinkos vert ¹⁴⁴. Tokiu atveju nuostoliai bus atlyginami pagal tikr j verslo kain . Apskai iuojant nuostolius ypa sud tinga tiksliai nustatyti, koki tak verslo vert s sumaž jimui tur jo garantijos ar pareiškimu pažeidimas, nes verslo vert po sandorio uždarymo gali sumaž ti ir d l kit objektyvi kriterij (ekonomin situacijos, akcij kainos poky io). Anglijos teism praktikoje pripaž stama, kad ieškovas privalo rodyti tikruosius nuostolius, nes žalos atlyginimo instituto tikslas – kompensuoti ieškovo tur tus nuostolius, o ne nubausti atsakov ¹⁴⁵. Taigi, turi b ti rodyti faktiniai, o ne hipotetiniai ieškovo nuostoliai, kuriuos, kaip jau min jome, praktikoje pakankamai sud tinga rodyti.

Lietuvos teism praktikos, kurioje b t nagrin jami klausimai, susij su sutartin mis garantijomis ir pareiškimais verslo perleidimo reorganizavimo b du sandoriuose n ra. Apskritai yra vos kelios bylos,

¹⁴¹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-1177/2003.

¹⁴² Adamonis K. *supra note* 136, p. 16.

¹⁴³ Croock J.M. International private M&A. U.K. Corporate law issues// http://www.dechert.com/files/Publication/d9771cc4-0e74-4ef1-9f51-1460c83f1734/Presentation/PublicationAttachment/dd03dbe3-92e6-4326-b772-1bfbc49b5501/InternationalPrivateM%26A_U.K.CorporateLawIssues_6-04-1.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31. P. 2

¹⁴⁴ Royal Courts of Justice Strand, London, date: 2001-10-10. Eastgate Group Ltd –v- Lindsey Morden Group Inc// <http://www.ucc.ie/law/restitution/archive/englcases/eastgate2.htm>; prisijungimo laikas: 2013-04-01.

¹⁴⁵ England and Wales Court of Appeal (Civil Division). Date: 96-12-20. Senate Electrical Wholesalers Ltd –v- Alcatel Submarine Networks Ltd. <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1998/3534.html>; prisijungimo laikas: 2013-04-01.

kuriose b t kalbama apie sutartines garantijas. Iš svarbesni pamin tina Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis civilin je byloje Nr. 2A-310/2008, kurioje teismas konstatavo, kad pardav jams (atsakovams) garantavus, jog mokes iai yra sumok ti laiku, ta iau v liau paaišk jus, jog j duota garantija n ra teisinga, nes pirk jui buvo priskai iuoti delspinigiai, laikytina, jog pardav jai (atsakovai) tokiu elgesiu pažeid teisingumo ir s žiningumo reikalavimus. Teismas taip pat nurod , kad „tinkamas sutarties vykdymas reiškia sutarties s lyg gyvendinim , kai sutarties šalys pasiekia rezultat , kurio tik josi sudarydamos sutart . Šiuo atveju, nors ir buvo sudaryta sutartis, viena iš sutarties s lyg – garantija apie laiku ir teisingai sumok tus mokes ius, buvo pažeista. <...> Teis j kolegija, vertindama atsakov argumentus, negali sutikti su pozicija, jog iš esm s pardav jai (atsakovai) laikytini pažeidusiais sutart tik tuomet, jei akcij pirkimo-pardavimo sutartis neb t sudaryta, tai yra jie neb t perdav akcij pirk jo (ieškovo) nuosavyb n. Toks traktavimas neatitikt tiek sutarties aiškinimo princip , tiek protingumo ir s žiningumo princip , nes šiuo atveju pardav jas (atsakovai) pagal sudarytas sutartis ne tik tur jo pareig perduoti pirk jui akcijas, bet ir suteikti tinkam sutartyje numatyt informacij , kurios pob dis gal jo lemti ir tam tikr sutarties s lyg nustatym ar koregavim . <...> Atsakovai, pateikdami neteising garantij , pažeid sutarties organizacin stadij , kurios esm – vienas kitam s žiningai suteikti teising informacij d l sutartyje nustatyt s lyg , d l ko v liau gali kilti tam tikros prievol s akcij pirk jui.“ Taip pat atkreiptinas d mesys, kad teismas šioje byloje sutarties šali sutartyje aptartus minimalius nuostolius pripažino netesybomis¹⁴⁶.

Iš to, kas išd styta, matyti, kad šioje byloje teismas viena vertus konstatavo, kad atsakovas pažeid ikisutartiniuose santykiuose šalims keliam pareig atskleisti vis jiems žinom informacij , kita vertus pritaik sutartin civilin atsakomyb .

¹⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis c.b. Nr. 2A-310/2008

3. DARBUOTOJŲ TEISI APSAUGA VERSLO PERLEIDŽIANT REORGANIZAVIMO BŪDU

Darbuotojai – viena iš sudedamųjų verslo dalių, todėl perleidžiant verslo reorganizavimo būdu neišvengiamai kyla darbuotojų perklimo klausimas. Visuotinai pripažįstama, jog monsinės veiklos skėmė didžiulė dalimi priklauso nuo joje dirbančių asmenų kompetencijos ir asmeninių savybių, nepaisant to perleidžiant verslo būtent šios asmenų grupės teisės bei teisėti interesai yra pažeidžiami labiausiai.

Perleidžiamo verslo darbuotojų teisinį padėtį Lietuvoje reglamentuoja DK. DK 138 str. tvirtintas draudimas darbo teisinius santykius nutraukti dėl verslo perleidimo ar bendrovės reorganizavimo. Šio DK straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog monsinės, staigos, organizacijos savininko, jo pavaldumo, steigėjo ar pavadinimo pasikeitimas, monsinės, staigos ar organizacijos sujungimas, padalijimas, išdalijimas ar prijungimas prie kitos monsinės, staigos ar organizacijos, verslo ar jo dalies perleidimas negali būti teisėtai priežastis nutraukti darbo santykius. 2012 m. lapkričio 6 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos darbo kodekso straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios statymas Nr. XI-2358¹⁴⁷, kuriuo buvo papildytas DK 138 str. Naujoje DK 138 str. redakcijoje atsirado 2 d., kurioje nustatyta, kad verslo ar jo dalies perdavimo atveju darbo santykiai taisyti tokiomis pačiomis sąlygomis verslo perėjimo monsinėje, staigoje ar organizacijoje, nepaisant verslo ar jo dalies perdavimo teisinio pagrindo. Pakeisti darbo sąlygas ar nutraukti darbo sutartį dėl verslo ar jo dalies perdavimo draudžiama. Šis DK pakeitimas buvo priimtas siekiant tinkamai gyvendinti 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvos 2001/23/EB dėl valstybinarių statymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai monsinėje, verslo arba monsinės ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo (toliau - Direktyva Nr. 2001/23/EB) nuostatas. Iki DK 138 str. 2 d. sigaliojimo, DK nebuvo tiesiogiai nurodyta, kad verslo ar jo dalies perleidimo atveju darbuotojai pereina naujam darbdaviui kartu su verslu.

Pažymėtina, kad Direktyvoje Nr. 2001/23/EB, kaip ir kitose darbo srityje išleidžiamose direktyvose, yra tvirtintas minimalus suderinamumo lygis, t.y. valstybėms narėms paliekama teisė savo vidaus teisėje nustatyti darbuotojams palankesnius standartus, tačiau tam, kad direktyvos nuostatai perklimas nacionaliniais teisės aktais būtų vertinamas kaip tinkamas, direktyvos nustatyti minimalūs standartai negali būti pažeisti.

Direktyvos Nr. 2001/23/EB tikslas – kiek manoma garantuoti darbo sutarties arba darbo santykių tęstinumą be pakeitimų perėjimo atžvilgiu, siekiant išvengti, kad vien dėl perdavimo atitinkami darbuotojai neatsidurtų nepalankesnėje situacijoje¹⁴⁸. Be to, šia direktyva siekiama sukurti darbo santykių stabilumo teisiniu požiriu ir darbdavio galimybes lanksiai veikti pusiausvyr¹⁴⁹. Taigi, vadovaujantis direktyvoje tvirtintais tikslais, valstybės, gyvendindamos Direktyvoje Nr. 2001/23/EB tvirtintas nuostatas, turi

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodekso 2, 47, 96, 101, 108, 129, 136, 138, 147, 177, 183 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir 116 straipsnio pripažinimo netekusiu galios statymas. Valstybės žinios, 2012, Nr.135 -6859.

¹⁴⁸ ESTT 2005 m. gegužės 26 d. sprendimas byloje Nr. C-478/03, 26 p.

¹⁴⁹ Generalinis advokatas Eleanor Sharpston išvada, pateikta 2010 m. gegužės 6 d. byloje Nr. C-151/09, 56 p.

užtikrinti direktyvoje garantuojamas darbuotojų teises, tačiau kartu neturėtų pažeisti ir verslo subjekto interesus. Toliau panagrinėsime svarbiausius darbuotojų teisių apsaugos verslo perleidžiant reorganizavimo būdu aspektus.

3.1. Darbo sutarties perleidimo reorganizavimo būdu keičiamas

Kaip jau minėjome, šiuo metu DK 138 str. 2 d. imperatyviai nurodyta, kad pakeisti darbo sutarties perleidimo ar jo dalies perdavimo draudžiama. Šis naujasis DK tvirtintas draudimas yra aktualus verslo perleidžiant reorganizavimo būdu, kadangi verslo perleidžiant minėtu būdu visada neišvengiamai pasikeičia viena iš būtinųjų sutarties sąlygų – darbdavys. Be to, bendrovių reorganizavimas beveik visada susijęs su tam tikrais organizaciniais, struktūriniais pertvarkymais, todėl faktiškai gali pasikeisti ir kitos darbo sutarties sąlygos.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikai tapus ES nare nacionaliniai teisės aktai nuostatos yra derinamos su ES teisės aktais nuostatomis, o nacionaliniai teisės aktai turi būti aiškinama taip, kad neprieštarautų ES teisei ir ESTT formuojamai praktikai. Taigi, siekiant išsiaiškinti anksčiau minėtas DK nuostatas turinčias, būtina išnagrinėti Direktyvoje Nr. 2001/23/EB tvirtintą teisinį reglamentavimą bei ESTT praktiką nagrinėjant klausimus.

Visų pirma, reikėtų pažymėti, kad Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatuose, reglamentuojančiuose darbuotojų teisių apsaugą apie draudimą keisti darbo sutarties sąlygas tiesiogiai užsiminama tik 3 str. 3 d., kurioje nurodyta, kad po perdavimo per mįjas ir toliau vykdo kolektyvinę sutarties nuostatas ir sąlygas pagal tas pačias minėtas sutartis perdavimui taikomas sąlygas iki kolektyvinės sutarties pabaigos arba kitos kolektyvinės sutarties sigaliojimo arba taikymo. Kituose Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatuose draudimas keisti darbo sutarties sąlygas nėra minimas. Be to, Direktyvos Nr. 2001/23/EB 4 str. 2 d. nustatyta, kad jeigu darbo sutartis arba darbo santykiai nutraukiami dėl to, kad perdavimas yra susijęs su esminiu darbo sutarties sąlygų pasikeitimu, nepalankiu darbuotojui, darbdavys yra atsakingas už darbo sutarties arba darbo santykių nutraukimą. Šios nuostatos analizė taip pat leidžia daryti prielaidą, kad naujas darbdavys vis dėlto gali keisti darbo sutarties sąlygas, tačiau darbo sutarties pakeičiamas neturėtų būti esminis. Galimybė keisti darbo sutarties sąlygas taip pat kyla ir iš Direktyvos Nr. 2001/23/EB 7 str. 1 d., kurioje be kita ko, nurodyta, kad perdavimas ir per mįjas privalo informuoti darbuotojus apie perdavimo teisinius, ekonominius ir socialinius padarinius darbuotojams. Taigi, jeigu Direktyva Nr. 2001/23/EB būtų siekiama visiškai apriboti naujo darbdavio teisę keisti darbo sutarties sąlygas, anksčiau minėta direktyvos nuostata apskritai nebūtų tvirtinta.

Kalbant apie darbo sutarties tęstinumą, svarbą paminėti dar vieną Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatą, t.y. 3 str. 4 d. Apie, pagal kurį, jeigu valstybės nenustato kitaip, verslo per mįjui nėra perleidžiamos individuali ir kolektyvini darbo sutarties sąlygos, nustatančios darbuotojų teisių senatvės, invalidumo išmokas arba išmokas netekus maitintojo pagal papildomą pensijų sistemas bendrovėje arba tarp bendrovių, kurios ne eina valstybiniai statymai nustatytas socialines apsaugos sistemas. Komisijos 2007 m.

pateiktoje ataskaitoje d l 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvos 2001/23/EB d l valstybi nari statym , skirt darbuotoj teisi apsaugai moni , verslo arba moni ar verslo dali perdavimo atveju, suderinimo (toliau – Komisijos ataskaita) nurodyta, kad Lietuva, atsakydama Komisijos pateikt klausim , ar verslo per m jui yra perleidžiamos individuali ir kolektyvini darbo sutar i s lygos, nustatan ios darbuotoj teis s senatv s, invalidumo išmokas arba išmokas netekus maitintojo pagal papildom pensij sistemas bendrov je, nurod , kad min tos s lygos pereina tik tuo atveju, jei jos yra kolektyvin s sutarties sudedamoji dalis¹⁵⁰. Vadinasi, tais atvejais, kai darbo s lygos, nustatan ios darbuotoj teis s senatv s, invalidumo išmokas arba išmokas netekus maitintojo pagal papildom pensij sistemas bendrov je arba tarp bendrovi , kurios ne eina valstybi nari statym nustatytas socialin s apsaugos sistemas, tvirtintos individualiose darbo sutartyse, šios s lygos n ra perleidžiamos naujam darbdaviui.

Apie naujo darbdavio galimyb keisti darbo s lygas ne kartą buvo pasisakyta ESTT bylose bei Europos Komisijos ataskaitose. *Juuri* byloje ESTT nusprend , kad Direktyva Nr. 2001/23/EB siekiama užtikrinti darbuotoj teisi apsaug mon s vadovo pasikeitimo atveju, leidžiant jiems dirbti naujam darbdaviui tokiomis pa iomis s lygomis, d l kuri buvo susitarta su perdav ju¹⁵¹. *Celtec* byloje ESTT nurod , kad Direktyvos Nr. 2001/23/EB tikslas – kiek manoma garantuoti darbo sutar i arba darbo santyki t stinum be pakeitim per m jo atžvilgiu, siekiant išvengti, kad vien d l perdavimo atitinkami darbuotojai neatsidurt nepalankesn je situacijoje¹⁵². ESTT taip pat yra konstatav s, kad reorganizuojamoje bendrov je galioj darbo santykiai nuo verslo perleidimo dienos automatiškai perduodami verslo per m jui, tod l ši santyki perdavimas negali priklausyti nuo perdav jo valios ir jis negali tam prieštarauti, atsisakydamas vykdyti savo pareigas¹⁵³.

Taigi, ESTT jurisprudencijoje susiformavo bendrasis principas, pagal kur naujam darbdaviui nepasikeitusiu pavidalu automatiškai pereina visos darbo sutartys ir darbo santykiai, kurie egzistavo verslo perleidimo metu. Taciau reikt atkreipti d mes , kad Direktyva Nr. 2001/23/EB užtikrina darbo s lyg nepasikeitim tik tiek, kiek jis yra susij s su verslo ar verslo dalies perdavimu.

Generalin advokat Eleanors Sharpston išvadoje, pateiktoje 2010 m. geguž s 6 d. *UGT-FSP* byloje, nurod , „kad b tina tur ti omeny Direktyvos Nr. 2001/23/EB tiksl užtikrinti, kad perduodam darbuotoj „darbo s lygoms“ (bendr ja prasme) perdavimas netur t poveikio, jei tai manoma ir praktiškai gyvendinama. Taciau taip pat b tina atsižvelgti ir veiklos realijas, t. y. tai, kad po perdavimo naujasis darbdavys gali atlikti organizacinio pob džio pakeitimus“¹⁵⁴. 1992 m. lapkri io 12 d. sprendime, priimtame

¹⁵⁰ Komisijos ataskaita d l 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvos 2001/23/EB d l valstybi nari statym , skirt darbuotoj teisi apsaugai moni , verslo arba moni ar verslo dali perdavimo atveju, suderinimo //http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lt&ihmlang=lt&lng1=lt,lt&lng2=; prisijungimo laikas: 2013-01-27.

¹⁵¹ ESTT 2008 m. lapkri io 27 d. sprendimas byloje Nr. C-396/07, 28 p.

¹⁵² ESTT 2005 m. geguž s 26 d. sprendimas byloje Nr. C-478/03, 26 p.

¹⁵³ ESTT 1996 m. lapkri io 14 d. sprendimas byloje Nr. C-305/94, 20 p.

¹⁵⁴ Generalin advokat Eleanors Sharpston išvada, pateikta 2010 m. geguž s 6 d. byloje Nr. C-151/09, 54 p.

Rask ir Christensen prieš ISS Kantineservice byloje¹⁵⁵ ESTT patvirtino, kad darbo sutarties s lyg pakeitimai negali būti uždrausti vien todėl, kad dėl verslo perleidimo buvo sudaryta sutartis su nauju darbdaviu. Teismas nurodė, kad pagal Direktyvos 2001/23 3 str. 1 d., per m jui perduodamos iš darbo santyki kylanios perdavimo teisės ir pareigos gali būti pakeistos tiek pat, kiek jas būtų galėjus pakeisti perdavėjas, tačiau pats verslo perdavimas neturi būti laikomas šio pakeitimo priežastimi¹⁵⁶. Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvadoje, pateiktoje 2008 m. rugsėjo 4 d. *Juuri* byloje taip pat nurodoma, kad darbo s lygos gali būti keičiamos¹⁵⁷. Jo teigimu, jei verslo per m jui reikia pakeisti darbo s lygas, Direktyva Nr. 2001/23/EB, suteikia jam plačią veiksmų laisvę, tačiau šie lankstumai kompensuoja nustatydamas keletą priemonių darbuotojų naudai, visų pirma, galimybę vienašališkai nutraukti darbo sutartį¹⁵⁸. Tokiu būdu suderinami abiejų šalių interesai, nes Direktyvoje 2001/23 papildomai numatyta, kad darbdavys yra atsakingas už sutarties nutraukimą, jei dėl verslo perdavimo pablogėja darbuotojo darbo s lygos¹⁵⁹. Dėl darbo s lygų pablogėjimo ESTT taip pat pasisakė 2000 m. rugsėjo 14 d. sprendime, priimtame *Collino ir Chiappero* byloje¹⁶⁰. Šioje byloje Teismas nurodė, kad darbo santykiai darbuotojų naudai gali būti pakeisti tik tiek, kiek pagal nacionalinę teisę toks pakeitimas yra leidžiamas, išskyrus verslo perleidimo atvejį. Anot Teismo, darbo santykių pakeitimas negali būti atmestas vien dėl to, kad tuo metu verslas buvo perduotas ir todėl buvo sudaryta sutartis su nauju darbdaviu¹⁶¹. Europos Komisijos ataskaitoje taip pat nurodyta, kad direktyvoje per m jui nedraudžiama pakeisti darbo s lygas, jei taikoma nacionalinė teisė pripažįsta tokį pakeitimą nepriklausomai nuo to, ar vykdomas monos perdavimas¹⁶².

Pažymėtina, kad kitose ES šalių teisės aktai, gyvendinantys Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatas taip pat suteikia teisę keisti darbo s lygas. Štai pavyzdžiui, pagal Prancūzijos darbo kodekso L1224-1 bei L1224-2 str., naujas darbdavys perima visas iš darbo sutarties bei darbo santykių kylančias teises ir pareigas bei privalo laikytis darbo s lygų, išskyrus atvejus, kai po perdavimo pateikiamas oficialus naujo darbdavio prieštaravimas¹⁶³. Pavyzdžiui, ankstesnėje darbovietėje buvo nusistovėjusi praktika darbuotojams mokėti 13 atlyginimų. Ši pareiga kartu su verslu perima ir naujasis darbdavys, tačiau jis gali nutraukti šią praktiką pateikdamas oficialų protestą, t.y. informuodamas darbuotojus individualiai ir arba per darbuotojų atstovus¹⁶⁴. Pagal Vokietijos civilinį kodeksą 613A str. 1 d., verslo per m jui kartu su verslu pereina visos teisės ir sipareigojimai, kylantys iš darbo teisinio santykių, nepaisant to ar jie nustatyti atskirais susitarimais,

¹⁵⁵ ESTT 1992 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje Nr. C-209/91.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 28 p.

¹⁵⁷ Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. rugsėjo 4 d. byloje Nr. C-396/07, 50 p.

¹⁵⁸ *Ibid.*

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ ESTT 2000 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje Nr. C-343/98.

¹⁶¹ *Ibid.* 52 p.

¹⁶² *Supra note* 150, p. 6.

¹⁶³ Prancūzijos darbo kodeksas// <http://www.legifrance.gouv.fr/prisijungimo laikas: 2013-01-27>.

¹⁶⁴ Business Transfers Across Europe// http://m.hoganlovells.com/files/Publication/fd44d5e5-bc19-42b2-a40d-7f33e91db78f/Presentation/PublicationAttachment/639d7e9c-4959-4d0f-8505%20808388a6bf00/CN_Business_Transfers_Across_Europe_June_2010.pdf; prisijungimo laikas: 2013-01-26. P.2.

individualia darbo sutartimi ir susiformavo mon s praktikoje¹⁶⁵. Ta iau vykus verslo perleidimui, individualios darbo s lygos gali b ti pakeistos abipusiu susitarimu bei laikantis teis s akt reikalavim ¹⁶⁶. Pagal Olandijos civilinio kodekso nuostatas, verslo per m jas taip pat paveldi visas esam darbo sutar i s lygas, nepriklausomai nuo to, ar jos aiškiai išreikštos darbo sutartyse, ar yra numanomos¹⁶⁷. Ta iau kaip ir kit ES šali teis s aktai, Nyderland teis taip pat numato galimyb per m jui pakeisti individualias darbo s lygas abipusiu susitarimu su darbuotoju¹⁶⁸.

Darbo sutarties s lyg pakeitim Lietuvoje reglamentuoja DK 120 str. Vadovaujantis šiuo straipsniu, darbo apmok jimo s lygas be darbuotojo raštiško sutikimo darbdavys gal s keisti, kai yra kei iamas darbo užmokes io teisinis reglamentavimas arba kolektyvin s sutarties nuostatos, reglamentuojan ios darbo užmokes io dyd ¹⁶⁹. Ta iau kei iant darbo apmok jimo s lygas, sumažinti darbo užmokest be darbuotojo raštiško sutikimo negalima¹⁷⁰. Kitos darbo sutarties s lygos gali b ti kei iamos, kai kei iama gamyba, jos mastas, technologija arba darbo organizavimas, taip pat kitais gamybinio b tinumo atvejais.¹⁷¹ Taigi, vadovaujantis DK tvirtint teisiniu reglamentavimu, naujas darbdavys po verslo perleidimo reorganizavimo ar kitu b du, gal s keisti darbo s lygas, jeigu tokio pakeitimo pagrindas n ra verslo perleidimas. Be to, keisdamas s lygas jis privalo laikytis DK tvirtint reikalavim .

Kaip min jome, versl perleidžiant reorganizavimo b du, visada kei iasi darbdavys. Kai kei iasi darbdavys, kartu kei iama ir darbo sutarties šalis, tod l b tina forminti darbo sutarties pakeitim ¹⁷². Vadovaujantis DK 95 str. 1 d., darbdavys yra viena iš b tin j darbo sutarties s lyg . B tinosios darbo sutarties s lygos gali b ti kei iamos tik esant išankstiniam raštiškam darbuotojo sutikimui¹⁷³. Vadinasi, versl perleidžiant reorganizavimo b du vienos iš b tin j darbo sutarties s lyg pakeitimas yra neišvengiamas, o pagal DK 138 str. 2 d. darbo s lyg pakeitimas d l verslo perleidimo yra draudžiamas. Tokiu b du sukuriamas teisinis neapibr žtumas, d l kurio praktikoje gali kilti problem .

Ingrida Ma ernyt – Panomarovien , nagrin dama darbo santyki t stinumo problematik versl perleidžiant reorganizavimo b du, bei atsižvelgdama tai, kad reorganizavimo metu neišvengiamai pasikei ia darbdavys, padar išvad , kad darbo sutartys su darbuotojais perdavimo metu galios naujam darbaviui tik tuo atveju, jei bus pakeista b tinoji s lyga „darboviet “ esant išankstiniam raštiškam darbuotoj sutikimui¹⁷⁴. Vilius Ma iulaitis¹⁷⁵ ir Vitalijus Tiažkijus¹⁷⁶ pateikia kitoki nuomon . Ši

¹⁶⁵ *Supra note* 164, p 6.

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ *Ibid.*, p.16.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ *Supra note* 46, 120 str. 1 d.

¹⁷⁰ *Ibid.*, 120 str. 3 d.

¹⁷¹ *Ibid.*, 120 str. 1 d.

¹⁷² Ma ernyt -Panomarovien I. Darbuotoj teisi apsauga per duodant mon , versl arba j dalis. // Jurispudencija. 2006, Nr. 4(82). P. 56.

¹⁷³ *Supra note* 46, 120 str.

¹⁷⁴ Ma ernyt -Panomarovien I. *supra note* 171, p. 56.

mokslinink teigimu, reorganizavimo b du versl perleidžiant kitam asmeniui, darbo santykiai t siasi ir darbo sutartis nenutr ksta, j tik reikia pataisyti, rašant nauj darbdav , o visas kitas anks iau darbo sutartyje sulygtas teises ir pareigas perima naujas darbdavys. Su šia nuomone sutinkame ir mes, kadangi kaip jau buvo min ta, tiek DK 138 str., tiek Direktyva Nr. 2001/23/EB draudžia nutraukti darbo santykius d l verslo perleidimo.

ESTT ne kart yra pasisak s, kad darbuotojams n ra suteikta galimyb atsisakyti Direktyvoje Nr. 2001/23/EB garantuojam teisi , ir ši teisi negalima atsisakyti net pa i darbuotoj pritarimu¹⁷⁷. Tai reiškia, kad darbuotoj nesutikimas d l vienos iš b tin j darbo s lyg pakeitimo negali tur ti reikšm s darbo teisini santyki t stinumui po verslo perleidimo. Kitoks teis s aiškinimas prieštaraut Direktyvoje Nr. 2001/23/EB tvirtintiems tikslams bei ESTT jurisprudencijoje suformuotai praktikai. Kaip matysime v liau, darbuotojai turi teis atsisakyti t sti darbo santykius po verslo perleidimo su nauju darbdaviu. Tod l m s manymu, po verslo perleidimo reorganizavimo b du darbuotojui atsisakius keisti vien iš b tin j darbo sutarties s lyg , darbo santykiai gal t b ti nutraukti teis s akt nustatyta tvarka.

Apibendrinant, darytina išvada, kad DK 138 str. 2 d. tur t b ti aiškinama siaurai, kaip draudžianti tik tuos darbo s lyg pasikeitimus, kurie tiesiogiai susij su verslo perleidimu. Kiti darbo s lyg pakeitimai, kuriuos nul m kitos priežastys, nei verslo perleidimas, ir kurie yra leidžiami pagal kitas DK nuostatas, kartu ir b tin j darbo s lyg pakeitimai, tur t b ti leidžiami. Priešingu atveju b t sudaromos galimyb s diskriminuoti kio subjektus vien d l to, kad jie pri m sprendim perimti jau veikiant versl .

3.2. Darbo sutarties nutraukimas d l verslo perleidimo reorganizavimo b du

DK 138 str. 2 d. tvirtintas draudimas ne tik keisti darbo s lygas d l verslo perleidimo, bet kartu ir nutraukti darbo sutart . Ši DK nuostat aiškinant neatsižvelgiant Direktyvoje Nr. 2001/23/EB tvirtint teisin reglamentavim bei ESTT suformuot praktik , b t galima daryti išvad , kad darbo sutarties nutraukimas d l verslo perleidimo, tame tarpe ir reorganizavimo b du, yra draudžiamas visais atvejais, be joki išlyg . Ta iau toks aiškinimas b t neteisingas ir pažeist darbuotoj bei darbdavi teises.

Direktyvos Nr. 2001/23/EB 4 str. 1 d. tvirtinta, kad mon s, verslo arba mon s ar verslo dalies perdavimas pats savaime n ra pagrindas, kuriuo remdamasis perdav jas arba per m jas gali atleisti iš darbo. Ta iau ši nuostata netrukdo atleisti iš darbo d l ekonomini , technini arba organizacini priežas i , susijusi su darbo j gos pasikeitimais¹⁷⁸. Panaši nuostata taip pat yra tvirtinta ir DK 129 str. 2 d.

Pažym tina, kad versl ar jo dal perleidžiant bendrov s reorganizavimo b du, po reorganizavimo proced ros veiksian ioje bendrov je ar jos dalyje gali b ti atliekami gamybiniai, strukt riniai pertvarkymai,

¹⁷⁵ Ma iulaitis V. Darbo santyki stabilumo principo užtikrinimas perduodant mon , versl ar j dalis // Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2). P. 565

¹⁷⁶ Tiažkijus V., Petravi ius R., Bužinskas G. Darbo teis . Vilnius: Justitia. 1999. P. 397.

¹⁷⁷ ESTT 1988 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-324/86, 15 p.

¹⁷⁸ *Supra note* 45, 4 str. 1 d.

d l kuri kei iasi vykdomos funkcijos ir d l to reikia sumažinti darbuotoj skai i arba atsiranda kitokio pob džio aplinkybi , sudaran i Direktyvos Nr. 2001/23/EB nustatyt pagrind nutraukti darbo santykius. Esant min toms aplinkyb ms naujasis darbdavys tur t teis nutraukti darbo teisinius santykius. Lietuvoje min tais atvejais darbo santykiai tur t b ti nutraukiami vadovaujantis DK 129 bei 130 str. nuostatomis. Be to, atsižvelgiant tai, kad darbuotoj atleidimo klausimas d l ekonomini , technini arba organizacini priežas i , susijusi su darbo j gos pasikeitimais bus sprendžiamas darbuotojams per jus nauj darboviet , manytina, kad darbuotojai, kuriuos planuojama atleisti tur t b ti atrenkami iš vis darbuotoj , o ne tik iš t kurie perleisti kartu su verslu. Priešingu atveju, kilus gin ui teismas gal t tok atleidim pripažinti neteis t .

Direktyvos Nr. 2001/23/EB 4 str. 2 d. tvirtinta antroji darbo santyki po verslo perleidimo nutraukimo galimyb . Pagal min t Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostat , darbdavys yra atsakingas už darbo sutarties arba darbo teisini santyki nutraukim , kai darbo sutartis ar darbo santykiai nutraukiami d l to, kad perleidimas yra susij s su esminiu darbo santykiu pasikeitimu, nepalankiu darbuotojui. ESTT, pasisakydamas d l min tos Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatos nurod , kad šioje Direktyvos 4 straipsnio dalyje tvirtinta taisykl , pagal kuri darbdavys atsakingas už darbo sutarties arba darbo santyki nutraukim , nepriklausomai nuo to kuri iš šali formaliai nutrauk darbo sutart ¹⁷⁹. Ta iau reik t atkreipti d mes , jog šioje nuostatoje nepatikslintos iš to kylan ios teisin s pasekm s. Joje nenumatyta kokia nors pareiga valstyb ms nar ms garantuoti darbuotojams tam tikr kompensacij mok jimo tvark ir užtikrinti, kad šios tvarkos taisykl s b t tapa ios tvarkos, kuria gali pasinaudoti darbuotojai, jei darbdavys neteis tai nutraukia darbo sutart , arba kuria jie gali pasinaudoti sp jimo apie darbo sutarties nutraukim laikotarpiu, kurio darbdavys turi laikytis, taisykl ms¹⁸⁰. Vis d lto, ESTT 2008 m. lapkri io 27 d. sprendime, priimtame *Juuri* byloje, padar išvad , kad nacionalinis teismas, neviršydamas savo kompetencijos, turi bent jau garantuoti, kad tokiu atveju per m jas atsakys už pasekmes, kurias taikytina nacionalin teis sieja su darbo sutarties arba darbo santyki nutraukimu darbdavio iniciatyva, pavyzdžiui, išmok s darbo užmokest ir kitas išmokas, pagal ši teis suteikiamas sp jimo apie sutarties nutraukim laikotarpiu, kurio darbdavys turi laikytis¹⁸¹. Tokiu b du siekiama kompensuoti taisykl s, draudžian ios keisti darbo s lygas, išimtis¹⁸². Atsakomyb perk lus darbdaviui, darbuotojui suteikiama garantija, kad jo teis s bus apsaugotos bent jau finansine prasme.

Pažym tina, kad pareiga vertinti, ar konkre iu atveju vyko esminis darbo s lyg pasikeitimas, nepalankus darbuotojams, tenka nacionaliniam teismui. Ta iau ESTT praktikoje yra pateikiami kriterijai, kuriais remiantis reik t vertinti, ar buvo nepalanki darbo s lyg pasikeitim . 1996 m. kovo 7 d. sprendime, priimtame *Merckx ir Neuhuys prieš Ford Motors Company Belgium* byloje, ESTT nusprend , kad bet koks darbuotojo darbo užmokes io dydžio pakeitimas laikytinas esminiu darbo s lyg pakeitimu Direktyvos Nr.

¹⁷⁹ ESTT 2008 m. lapkri io 27 d. sprendimas byloje Nr. C-396/07, 22 p.

¹⁸⁰ *Ibid.*

¹⁸¹ *Ibid.*, 30 p.

¹⁸² Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. rugs jo 4 d. byloje Nr. C-396/07, 26 p.

2001/23/EB 4 str. 2 d. tvirtintos nuostatos prasme, net jeigu darbo užmokestis priklauso nuo apyvartos.¹⁸³ 2004 m. lapkričio 11 d. sprendime, priimtame *Delahaye* byloje, kurioje buvo keliamas klausimas dėl darbo užmokesio sumažinimo 37 proc., ESTT nepateikė galutinio atsakymo nacionaliniam teismui, o tik nurodė, kad darbo užmokesio sumažinimas, jei jis yra esminis, turi būti vertinamas kaip esminis darbo sąlygų pasikeitimas, nepalankus darbuotojams Nr. 2001/23/EB 4 str. 2 d. prasme¹⁸⁴. Taigi, minėtų bylų analizė, leidžia daryti išvadą, kad esminio pasikeitimo buvimas turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju atskirai, atsižvelgiant visas faktines aplinkybes. Be to, esminio pasikeitimo sąvoka turi būti apibrėžiama subjektyviai, t.y. darbuotojo požiūriu, ir atsižvelgiant darbuotojo teisinį ir ekonominį padėtį.¹⁸⁵ Šis sąvokai aiškinant objektyviai, nevertinant konkrečių faktinių aplinkybių, atsirastų galimybė priimti Direktyvos Nr. 2001/23/EB tiksliai neatitinkant sprendimą.

Kalbant apie darbo teisinių santykių nutraukimą, reikėtų paminėti ir tai, kad Direktyva Nr. 2001/23/EB nepareigoja darbuotojų tirti darbo santykius su nauju darbdaviu¹⁸⁶. Kitu atveju būtų paneigta darbuotojų teisė patiems pasirinkti darbdavį. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendime, priimtame *Katsikas* byloje, ESTT nurodė, kad Direktyvos Nr. 2001/23/EB tikslas nėra užtikrinti darbo teisinių santykių tęstinumą, tais atvejais, kai darbuotojai nenori likti verslo perėmėjo darbuotojais.¹⁸⁷ Anot Teismo, darbuotojai turi teisę patys nuspręsti, ar tirti darbo santykius su nauju darbdaviu. Tai reiškia, kad po reorganizavimo darbuotojai turi teisę atsisakyti pakeisti vien išbūtinąjį darbo sutarties sąlygą, t.y. darbdavį. Tokiu atveju darbo sutartis turi būti nutraukta DK 129 str. nustatyta tvarka.

Taigi DK 138 str. 2 d. nuostata, nustatanti, kad dėl verslo perleidimo draudžiama nutraukti darbo sutartį, lygiai taip pat kaip ir nuostata, nustatanti draudimą keisti darbo sąlygas, turi būti aiškinama siaurai, kaip draudžianti darbdaviams dėl verslo perleidimo nutraukti darbo sutartį. Kitais Direktyvoje Nr. 2001/23/EB bei DK tvirtintais atvejais darbo sutartys gali būti nutraukiamos.

3.3. Teisių, kylančių iš kolektyvinių darbo sutarties, pasikeitimas dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu

Darbo santykius sudarantios teisės ir pareigos yra išdalytos ne tik individualiose, bet ir kolektyvinėse darbo sutartyse. Tokios teisės ir pareigos labai skiriasi savo pobūdžiu, nes pirmosios kyla iš tarp darbuotojo ir darbdavio sudarytos sutarties, o pastarosios yra jų atstovų derybės rezultatas. Individualios sąlygos galioja tik dėl jų susitarusiems asmenims, o kolektyvinės sąlygos galioja asmenims, kuriems atstovavo dėl jų susitariusios profesinės sąjungos ir darbdavio federacijos. Šis skirtumas labai svarbus, nes kolektyvini sutarties sąlygų galiojimas yra terminuotas: jos galioja iki datos, kai nustoja galioti kolektyvinė sutartis arba

¹⁸³ ESTT 1996 m. kovo 7 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-171/94 ir C-172/94, 38 p.

¹⁸⁴ ESTT 2004 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje Nr. C-425/02, 33 p.

¹⁸⁵ *Supra note* 182, 40 p.

¹⁸⁶ Maerny – Panomarovien *I. supra note* 171, p. 56.

¹⁸⁷ ESTT sprendimas sujungtose bylose Nr. C-132/91, C-138/91 ir C-139/91, 35 p.

kai sigalioja kita kolektyvin sutartis¹⁸⁸. Direktyvos Nr. 2001/23/EB 3 str. 3 d. nustatyta, kad po perdavimo per m jas ir toliau vykdo kolektyvin s sutarties nuostatas ir s lygas pagal tas pa ias min tose sutartyse pardav jui taikomas s lygas iki kolektyvin s sutarties pabaigos arba kitos kolektyvin s sutarties sigaliojimo arba taikymo¹⁸⁹. Valstyb s nar s gali apriboti toki nuostat ir s lyg vykdymo laikotarp , ta iau jis negali b ti trumpesnis kaip vieneri metai¹⁹⁰. Kolektyvin s sutarties per jim naujam darbdaviui reglamentuoja ir DK 63 str. 3 d., kurioje nurodyta, jog tais atvejais, kai mon ar mon s dalis pereina iš vieno darbdavio, sudariusio mon s kolektyvin sutart , kitam darbdaviui, šios sutarties nuostatos galioja ir naujam darbdaviui. Ta iau reik t atkreipti d mes , kad DK 63 str. 3 d., kalbama tik apie kolektyvin s darbo sutarties t stinum naujam darbdaviui, esant mon s ar jos dalies perdavimui. Kiti verslo perleidimo b dai, tame tarpe ir bendrovi reorganizavimas šioje DK 63 str. 3 d. n ra minimi. Toks teisinis reglamentavimas, kai kolektyvin s darbo sutarties t stinumas yra užtikrinamas tik mon s perdavimo metu, yra nepriimtinas Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostat prasme, tod l tur t b ti perži r tas.

ESTT, nagrin damas klausim d l kolektyvin je sutartyje tvirtint darbo s lyg t stinumo, pažym jo, kad Direktyvos Nr. 2001/23/EB 3 str. 3 d. tikslas yra užtikinti, kad, nepaisant mon s perleidimo, vis darbo s lyg b t laikomasi vadovaujantis kolektyvin s sutarties šali valia. Ta iau Teismo teigimu, ši nuostata negali nukrypti nuo min t šali kolektyvin je sutartyje išreikštos valios. Tod l jei šios šalys sutar negarantuoti tam tikr darbo s lyg po nustatytos datos, Direktyvos 2001/23/EB 3 str. 3 d. negali per m jo pareigoti j laikytis pasibaigus kolektyvin s sutarties galiojimui sutart dien , nes po šios datos min ta sutartis nebegalioja¹⁹¹.

Taigi vykus verslo perleidimui bendrov s reorganizavimo b du, verslo per m jas privalo ir toliau laikytis iki verslo perleidimo sudarytoje kolektyvin je sutartyje nustatyt darbo s lyg pagal tas pa ias s lygas, kurios šioje sutartyje nustatytos perdav jo atžvilgiu, kol nutraukiama ar baigia galioti kolektyvin sutartis arba kol sigalioja ar pradedama taikyti kita kolektyvin sutartis¹⁹².

Kaip min jome, valstyb s nar s gali apriboti darbo s lyg , kylan i iš kolektyvin s sutarties, taikymo laikotarp , jeigu šis laikotarpis n ra trumpesnis nei vieneri metai. Pastarasis apribojimas yra papildomas, nes jis gali b ti taikomas, jei joks min tas vykis, t. y. egzistuojan ios kolektyvin s sutarties nutraukimas arba pasibaigimas, naujos kolektyvin s sutarties sigaliojimas arba taikymas, ne vyksta per vieneri met termin nuo perdavimo¹⁹³. Lietuva min to apribojimo n ra tvirtinusi.

¹⁸⁸ Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2005 m. lapkri io 15 d. byloje Nr. C-499/04, 40 p.

¹⁸⁹ *Supra note* 45, 3 str.

¹⁹⁰ *Ibid.*, 3 str. 3 d.

¹⁹¹ ESTT 1988 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-324/86, 33 p.

¹⁹² *Supra note* 45, 3 str. 3 d.

¹⁹³ *Supra note* 188, 30 p.

3.4. Darbuotoj informavimas apie verslo perleidim reorganizavimo b du bei konsultavimas su jais

Darbuotoj informavimas ir konsultavimas - tai dar viena Direktyvos Nr. 2001/23/EB 7 str. tvirtinta darbuotoj teisi apsaugos priemon . Vadovaujantis Direktyvos Nr. 2001/23/EB 7 str. 1 bei 6 d., verslo pardav jas (reorganizuojama bendrov) ir per m jas (po reorganizavimo veikl t sianti bendrov) privalo informuoti savo darbuotoj , kuriems tur jo takos perdavimas, atstovus arba darbuotojus, tais atvejais, kai ne d l darbuotoj kalt s darbuotoj atstov bendrov je n ra, apie perdavimo dat arba si lom perdavimo dat , perdavimo priežastis, perdavimo teisinius, ekonominius ir socialinius padarinius darbuotojams, priemonės numatytas darbuotoj atžvilgiu¹⁹⁴. Min ta informacija darbuotojams turi b ti pateikiama iš anksto, prieš atliekant verslo perleidim reorganizavimo b du. Šios Direktyvos Nr. 2001/23/EB nuostatos tikslas – suteikti darbuotoj atstovams bei darbuotojams galimyb reaguoti d l verslo perdavimo atsirandan ius strukt rinius poky ius¹⁹⁵. Jeigu reorganizuojama bendrov arba po reorganizavimo veiksianti bendrov numato priemonės savo darbuotoj atžvilgiu, ji d l to iš anksto privalo konsultuotis su savo darbuotoj atstovais, kad b t pasiektas susitarimas¹⁹⁶. Taigi versl perleidžiant reorganizavimo b du turi b ti ne vien konsultuojamasi su darbuotoj atstovais, bet konsultacij pabaigoje turi b ti pasiektas susitarimas.

Termino, per kur darbuotojai ar j atstovai privalo b ti informuoti apie planuojamus pasikeitimus bei tur t vykti konsultacijos d l ateityje darbuotoj atžvilgiu planuojam taikyti priemoni , Direktyva Nr. 2001/23/EB nenustato, ta iau atsižvelgiant tai, kad ši direktyva yra minimalaus suderinamumo lygio, manytina, kad šiuos terminus tur t nustatyti pa ios valstyb s nar s savo nacionaliniuose teis s aktuose.

Lietuvoje darbdavio pareiga informuoti apie planuojam verslo ar jo dalies perleidim reorganizavimo b du bei konsultuotis su darbuotojais ar j atstovais yra tvirtinta DK 138 str. 2 d. bei 47 str. 4 d. DK 47 str. 4 d. tvirtinta darbdavio pareiga prieš priimant sprendim d l mon s reorganizavimo, verslo ar jo dalies perdavimo, informuoti darbuotoj atstovus ir konsultuotis su jais d l tokio sprendimo priežas i bei teisini , ekonomini ir socialini padarini darbuotojams ir d l numatyt priemoni galimiems padariniams išvengti arba jiems sušvelninti. Pažym tina, kad informavimo ir konsultavimo s vokos yra pateiktos DK 47 str. 1 d., kurioje informavimas apibr žiamas, kaip informacijos (duomen) perdavimas darbuotoj atstovams, siekiant supažindinti su reikalo esme, o konsultavimas – pasikeitimas nuomon mis ir dialogo tarp darbuotoj atstov ir darbdavio užmezgimas bei pl tojimas. Atkreiptinas d mesys, kad vadovaujantis min ta nuostata, susitarimas tarp darbdavio ir darbuotoj atstov n ra privalomas. O tai reiškia, kad darbdavys privalo išklaudyti darbuotoj atstov nuomon , bet neprivalo j atsižvelgti.

Konkretus terminas per kur darbdaviai privalo pateikti informacij darbuotoj atstovams ar prad ti konsultuotis su jais n ra nurodytas. DK 47 str. 6 d. tik nurodoma, kad darbdavys informacij privalo teikti

¹⁹⁴ *Supra note 45*, 17 str. 7 d.

¹⁹⁵ Generalinio advokato Poiarės Maduro išvada, pateikta 2005 m. sausio 27 d. byloje Nr. C-478/03, 28 p.

¹⁹⁶ *Supra note 45*, 7 str.

laiku nemokamai ir raštu. Nors informavimo bei konsultavimo terminai DK n ra nurodyti, ta iau jie gali b ti nustatyti kolektyvin se sutartyse, darbdavio ar darbuotoj atstov susitarimuose. Tuo atveju, jei min ti terminai n ra tvirtinti kolektyvin se sutartyse ar darbdavi ir darbuotoj atstov susitarimuose, kilus gin ui, teismas tur t vertinti, ar informacija buvo pateikta laiku ir ar ne per v lai prad ta konsultuotis.

DK 138 str. 2 d. kalbama apie darbuotoj informavim . Šiame DK straipsnyje nurodyta, kad darbuotojams apie verslo perleidim privalo b ti pranešta iš anksto raštu ne v liau kaip prieš dešimt darbo dien , nurodant verslo ar jo dalies perdavimo dat , teisin pagrind , tokio perdavimo ekonominius ir socialinius padarinius darbuotojui. Atkreiptinas d mesys, kad min tame DK straipsnyje n ra tvirtinta jokia išlyga, tod l manytina, kad darbdavys apie planuojama verslo perleidim reorganizavimo b du darbuotojus privalo informuoti visais atvejais, nepriklausomai nuo to, ar bendrov je yra darbuotoj atstovai, ar j n ra.

Kaip jau buvo min ta, Direktyvoje Nr. 2001/23/EB pareiga informuoti bei konsultuotis keliami tiek verslo pardav jui (reorganizuojamai bendrovei), tiek ir verslo per m jui (po reorganizavimo veiksian iai bendrovei). Tuo tarpu DK 47 str. 4 d. vartojama abstrakti s voka „darbdavys“. DK 138 str. 2 d. apskritai n ra nurodoma, kas privalo informuoti darbuotojus apie planuojama verslo perleidim . Tod l n ra aišku, ar min tos pareigos yra taikomos abiems darbdaviams ar tik senajam. Be to, taikant šias normas gali kilti sunkum vertinant, kokio lygio informacij privalo pateikti reorganizuojama bendrov ir po reorganizavimo veiksianti bendrov ¹⁹⁷. Darbdavys perdav jas (reorganizuojama bendrov) d l objektyvi priežas i gali nežinoti kokius strukt rinius pertvarkymus d l verslo perleidimo reorganizavimo b du planuoja atlikti naujasis darbdavys. D l to gali susidaryti situacija, kai darbuotojams bus pateikta ne visa informacija, reikšminga j teisinei pad iai po verslo perleidimo reorganizavimo b du.

Atsižvelgiant tai, kas išd styta, reik t pažym ti, kad darbuotoj informavim bei konsultavim si verslo perleidimo metu reglamentuojan ios nuostatos ateityje tur t b ti tobulinamos, kadangi bendr j nuostat taikymas verslo perleidimo procesams ne visiškai užtikrina darbuotoj teisi apsaug , numatyt Direktyvoje Nr. 2001/23/EB.

¹⁹⁷ Ma ernyt – Panomarovien I. *supra note* 171, p. 58.

4. BENDROVI REORGANIZAVIMO KAIP VERSLO PERLEIDIMO B D O TAKA KONKURENCIJAI

Europos valstybi antimonopolin s politikos koncepcija buvo suformuluota 1930 m. Londone vykusioje Tarpparlamentin s S jungos konferencijoje priimtoje rezoliucijoje. Šioje rezoliucijoje sakoma: „karteliai, monopolijos ir kiti analogiški dariniai – nat ralus ekonominio gyvenimo reiškinys, kurio atžvilgiu nereik t užimti visiškai neigiamos pozicijos. Tai iau atsižvelgiant tai, jog šie dariniai gali tur ti neigiam poveik viešajam interesui, jie turi b ti valstyb s kontroliuojami. Valstyb s kontrol tur t užkirsti keli galimam dominuojan i moni piknaudžiavimui, ta iau joki**u** b du neriboti prastinio verslo vystymosi“¹⁹⁸. Šiuo metu daugumos pasaulio valstybi konkurencijos teis je tvirtinta bendrovi koncentracij kontrol s sistema. Koncentracijos rinkoje susidaro kio subjektams jungiant savo verslus.

Bendrovi susijungimai, o kartu ir verslo perleidimas bendrov s reorganizavimo b du – tai teisin priemon , leidžianti išgyventi bendrov ms stipr jan ios konkurencijos s lygomis bei šiuolaikini ekonomini santyki kasdienyb , su kuria priverstos skaitytis institucijos, vykdan ios konkurencijos kontrol ¹⁹⁹. Bendrov s dalyvauja verslo sigijimo sandoriuose, siekdamos sustiprinti savo pozicijas rinkose, kuriose jos veikia arba žengti naujas rinkas, tokiu b du praple iant teikiamos produkcijos asortiment , sumažinant produkto gamybos, transportavimo ar kitus kaštus. Taigi, verslo perleidimai reorganizavimo b du ne visada yra kenksmingi konkurencijai. Po verslo perleidimo reorganizavimo b du, veikl t sianti ar naujai steigta bendrov gali veiksmingiau kurti naujus produktus, mažinti gamybos ar platinimo kaštus. D l efektyvesn s tokios bendrov s veiklos rinka tampa konkurencingesn ir vartotojai gali pirkti geresn s kokyb s prekes mažesne kaina²⁰⁰. Ta iau kai kurie verslo perleidimai bendrovi reorganizavimo b du gali riboti konkurencij , dažniausiai atsiradus dominuojan iam kio subjektui. D l to nuken ia vartotojai, nes padid ja produkt kainos, sumaž ja preki pasi los vairov ar sukuriama mažiau naujovi . Taigi, koncentracij kontrol s sistemos tikslas n ra uždrausti bendrovi koncentracijas. Priešingai, valstyb s skatina nacionalini bendrovi susijungimus, siekiant sustiprinti j konkurencingum pasaulin je rinkoje. Koncentracij kontrol s pagrindin užduotis – užkirsti keli pernelyg did liai koncentracijai, kadangi jos neigiamas poveikis tiek ekonominiu, tiek socialiniu poži riu yra didesnis už teigiam poveik .

Apie b tinyb Europos lygmeniu kontroliuoti koncentracijas prad ta kalb ti dar 1970- j pradžioje, kai Vokietija pri m konkurencijos statymo pataisas, pagal kurias Vokietijos Federalinei konkurencijos tarnybai (vok. *Bundeskartellamt*) buvo suteikta teis kontroliuoti moni susijungimus bei Jungtini Amerikos Valstij Kongresui pri mus Hart-Scott-Rodino akt , tvirtinant išankstinio pranešimo proced r²⁰¹. 1973 m.

¹⁹⁸ Resolutions, Twenty-sixth Conference Interparliamentary Union, London, July 16-22, 1930//<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20681503?uid=3738480&uid=2&uid=4&sid=21102069305851>; prisijungimo laikas: 2012-09-06.

¹⁹⁹ 2009. .5.

²⁰⁰ Europos S jungos konkurencijos politika ir vartotojas // http://ec.europa.eu/competition/publications/consumer_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2012-09-06.

²⁰¹ Parisi J.J. *supra note* 13.

Europos Komisija pasiūlė oficialų reglamentą, tačiau Taryba jį priėmė tik 1989 m. gruodžio 21 d. Reglamento (EEB) Nr. 4064/89 forma, kuri vėliau pakeičė 1997 m. birželio 30 d. Reglamentas (EB) Nr. 1310/97, sigaliojęs 1998 m. kovo 1 dieną.²⁰² Iki Europos Tarybos reglamento sigaliojimo pagrindiniais vaidmenimis koncentracijų kontrolės srityje atliko ESTT, kuris minu laiko tarpiau priėmė su nagrinėjama tema kelis aktualius sprendimus. 1973 m. Teismas savo sprendimu *Continental Can* byloje nustatė, kad Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 str. (102 str.) pateikiamas tik pavyzdinis, o ne baigtinis pagal sutartį draudžiamam piktnaudžiavimui vyraujaniam padidinti bendros rašas. ESTT teigimu, dominuojaniam padidinti piktnaudžiavima ir tuomet, kai vyraujaniam padidinti užimanti monopolizacija stiprina taikydama susijungimą taip, kad iš tikrųjų reali ar galima atitinkama prekių konkurencija yra pašalinama didelėje bendrosios rinkos dalyje²⁰³. Taip pat Teismas nurodė, kad monopolizacijos stiprinimas gali būti pripažintas piktnaudžiavimu ir yra draudžiamas pagal Sutarties 82 str. (102 str.), nepriklausomai nuo to, kokiomis priemonėmis ir kokia procedūra jis yra pasiektas, jei jis sukelia anksčiau minėtus padarinius²⁰⁴. 1987 m. *BAT-Philip Morris* byloje Teismas pripažino, jog nesant dominuojanios padidinti konkurento verslo sigijimas gali būti baudžiamas kaip už konkurenciją mažinančio susitarimo sudarymą pagal 81 str. (101 str.) nuostatas²⁰⁵.

Taigi, iš to, kas išdėstyta, matyti, kad verslo perleidimas bendrovių reorganizavimo būdu gali tapti koncentracijos kontrolės objektu, tačiau tik tais atvejais, kai toks verslo sigijimas neigiamai veikia veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje.

4.1. Koncentracijos samprata pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisę

Šiuo metu ES lygiu koncentracijų kontrolę reglamentuoja 2004 m. sausio 20 d. priimtas Tarybos reglamentas Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės (toliau – Susijungimų reglamentas), kuris iš esmės pakeičė prieš tai galiojusį Tarybos reglamentą Nr. 4064/89. Susijungimų reglamento preambulos 4 punkte nurodyta, kad bendrovių reorganizavimas yra sveikintinas, jeigu jis suderinamas su dinaminės konkurencijos sąlygomis ir gali padidinti Europos pramonės konkurencingumą, gyvenimo standartus ES bei užtikrinti gyvenimo kokybės augimą.

Koncentracijos sąvoka pateikta Susijungimų reglamento preambulos 20 punkte, pagal kurį koncentracija apibrėžiama kaip „operacija, sukelianti taisyklinius pasikeitimus susijusiems subjekto kontrolėje ir kartu rinkos struktūroje“²⁰⁶. Susijungimų reglamento 3 str. 1 d. detalizuoja anksčiau pateiktą koncentracijos apibrėžimą. Vadovaujantis minėta nuostata, koncentracija tik tada bus, jeigu ilgalaikis pasikeitimas kontrolėje kils dėl: a) dviejų arba daugiau anksčiau savarankiškų monopolizacijų arba jų dalių susijungimo, arba b)

²⁰² Piktnaudžiavimas dominuojaniam padidinti ir monopolizacijos tyrimas // http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7196_lt.htm; prisijungimo laikas 2012-09-13.

²⁰³ ESTT 1973 m. vasario 21 d. sprendimas byloje Nr. C-6/72, 26 p.

²⁰⁴ *Ibid*, 27 p.

²⁰⁵ *Supra note* 202.

²⁰⁶ Europos Sąjungos Tarybos 2004 m. sausio 20 d. reglamentas Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės. [2004] OL L 24.

sigijimo, kai mon sigijo vienas arba daugiau asmen , kurie jau kontroliuoja bent vien mon , arba kai mon sigijo viena ar daugiau moni pirkdamos vertybinius popierius arba turt , sudarius sutart arba kitomis priemonis, kurios leidžia tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti vis arba dal vienos arba daugiau kit moni ²⁰⁷.

Europos Komisija 1998 m. pranešime d l koncentracijos s vokos pagal Tarybos reglament Nr. 4064/89 d l moni koncentracijos²⁰⁸ nurod , kad susijungimai gali vykti *de jure* ir *de facto* pagrindu. Pasak Europos Komisijos, susijungimai *de jure* pagrindu gali vykti dviem b dais. Vis pirma, susijungimas pagal Reglamento Nr. 4064/89 3 str. 1 d. a p. vyksta kai du ar daugiau savarankišk juridini asmen susilieja nauj juridin asmen ir nustoja egzistuoti kaip atskiri kio subjektai. Susijungimas gali vykti ir kai viena mon prisijungia prie kitos, pastarajai išlaikant savo juridin status , o pirmoji nustoja egzistuoti kaip kio subjektas²⁰⁹.

Vadovaujantis Konkurencijos statymo 3 str. 4 d., koncentracija gali pasireikšti dviem b dais: 1) susijungiant bendrov ms (susijungimo s voka analogiška AB pateiktoms susijungimo ir prijungimo s vokoms); 2) sigyjant kontrol , kai tas pats fizinis asmuo ar tie patys fiziniai asmenys, kurie turi vieno ar daugiau kio subjekt kontrol , arba kio subjektas ar keletas kio subjekt , veikdami susitarimo pagrindu, kartu steigia nauj kio subjekt (išskyrus atvejus, kai toks naujas kio subjektas neatlieka savarankiško kio subjekto funkcij) arba gauna kito kio subjekto kontrol sigydami mon ar jos dal , vis kio subjekto turt ar turto dal , akcijas ar kitus vertybinius popierius, balsavimo teises, sudarydami sutartis ar kitu b du²¹⁰.

Atkreiptinas d mesys, kad Susijungim reglamente akcentuojamas ilgalaikis pasikeitimas kontrol je. Tai reiškia, kad bendrovi reorganizavimas moni grup s viduje negali b ti laikomas koncentracija²¹¹, kadangi vykus tokiam reorganizavimui, kontrol išlieka t pa i asmen rankose. Be to, moni grup s nariai konkurencin s teis s prasme yra laikomi vienu kio subjektu²¹². Taigi, strukt riniai pasikeitimai mon s grup s viduje netur s takos konkurencijai rinkoje. Europos Komisija išskiria dvi kokybini kontrol s poky i kategorijas: „pirmoji – kai mon s veikloje pradeda dalyvauti vienas ar daugiau nauj kontroliuojan i akcinink , neatsižvelgiant tai, ar jie pakei ia esamus kontroliuojan ius akcininkus, ir antroji – kontroliuojan i akcinink skai iaus sumaž jimas“²¹³. Taigi, koncentracija turi b ti pripaž stamas ne bet koks bendrovi susijungimas ar prijungimas, kaip tai nurodyta Konkurencijos statyme, o tik toks, kuris lems kokybinius kontrol s poky ius bendrov je. Tais atvejais, kai bendrovi reorganizavimas

²⁰⁷ *Supra note* 206, 3 str.

²⁰⁸ Europos Komisijos pranešimas Nr. 98/C 66/02 d l koncentracijos s vokos pagal Tarybos reglament (EEB) Nr. 4064/89 d l moni koncentracijos. [1998] OL C 66.

²⁰⁹ *Ibid.*, 6 p.

²¹⁰ *Supra note* 63, 3 str. 4 d.

²¹¹ Europos Komisijos suvestinis pranešimas d l jurisdikcijos pagal Tarybos reglament (EB) Nr. 139/2004 d l koncentracij tarp moni kontrol s Nr. 2008/C 95/01. [2008] OL C 95, 51 p.

²¹² ESTT 2009 m. rugs jo 10 d. sprendimas byloje Nr. C-97/08 P. 57-58 p.

²¹³ *Supra note* 211, 81 p.

pripažįstamas verslo perleidimu, verslo įgijimas (reorganizavime dalyvaujanios bendrovės kontrolininkų akcijų paketai turintys akcininkas arba akcininkų grupė) įgyja vienvaldį, po bendrovių reorganizavimo veiklų tęsianios ar naujai steigtos bendrovės kontrolę. Tuo tarpu, paprasto bendrovių susijungimo atveju, po reorganizavimo veiklų tęsianios ar naujai steigtos bendrovės kontrolę atsiduria abiejų bendrovių mažoritariniai akcininkai rankose, t.y. įgyjama bendra naujos bendrovės kontrolė.

Taip pat reikėtų pažymėti ir tai, kad Susijungimų reglamente vartojama „dviejų arba daugiau anksčiau savarankiškų ūkinių arba jų dalių susijungimo“ sąvoka. Tai reiškia, kad Europos Komisijai reikia pranešti ir apie tokią koncentraciją, kuri pasiekama perleidžiant verslo dalį, t.y. verslo dalį perleidžiant bendrovės padalijimo būdu. Pagal šiuo metu Konkurencijos statyme tvirtintą koncentracijos sąvoką apie verslo dalies perleidimą Konkurencijos tarybai pranešti nėra būtina. Toks skirtingas teisinis reglamentavimas teisinga situacija, kai vienodoje padalyje esantys ūkio subjektai yra vertinami skirtingai, todėl yra nepriimtinas ir turėtų būti keičiamas.

Apibendrinant darytina išvada, kad verslo įgijimas apie verslo ar jo dalies įsigijimą reorganizavimo būdu, koncentracijos kontrolę vykdaniam subjektui, privalo pranešti visais atvejais, kai bus nustatytos teisės aktuose tvirtintos aplinkybės, pareigojančios pranešti apie koncentraciją.

Atsižvelgiant tai, kad koncentracijos susijungimo būdu sąvoka apima tiek paprastas bendrovių reorganizavimas susijungimo, prijungimo bei padalijimo būdais, tiek ir verslo ar jo dalies perleidimas minėtoms bendrovių reorganizavimo būdais – toliau tekste bus vartojama apibendrinanti bendrovių susijungimo sąvoka.

Pažymėtina, kad bendrovių susijungimas galimas tiek tarp vienu tiekimo lygiu konkuruojančių ūkio subjektų, tiek tarp skirtingo tiekimo lygio ūkio subjektų ar netgi tarp ūkio subjektų, esančių skirtingose rinkose²¹⁴. Atsižvelgiant verslo ar jo dalies perleidimo sandoryje dalyvaujančių bendrovių užimamą padalį rinkoje, susijungimai yra skirstomi vertikalius, horizontalius, konglomeratinius. Vertikalieji susijungimai sudaromi tarp bendrovių, veikiančių skirtingose tiekimo grandinose lygmenyse (tarp gamintojo ir tiekėjo). Horizontalūs susijungimai galimi tarp ūkio subjektų, kurie gamindami prekes pakaitalus veikia vienu tiekimo lygmeniu²¹⁵. Konglomeratiniai (mišrūs) susijungimai - susijungimas tarp ūkio subjektų, veikiančių skirtingose rinkose, kurios nėra susijusios nei horizontaliai, nei vertikaliai. Konglomeratinės koncentracijos dar gali būti skirstomos trijų rūšių susijungimus: susijungimus „susijusiose“, „gretimose“ bei „nesusijusiose“ rinkose²¹⁶. Rinkos laikomos susijusiomis, jeigu jose prekiaujama viena kitą papildančiais produktais. Prekės laikomos viena kitą papildančiomis (ekonominiais papildiniais), jeigu jos vartotojui yra

²¹⁴Banevičienė A. ūkio subjektų konglomeratinė koncentracija teisinio reguliavimo ypatumai Europos Bendrijoje // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9(99). P. 55.

²¹⁵Banevičienė A. *supra* note 213, p.55.

²¹⁶Church J. The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition. 2004. Final report//http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf, prisijungimo laikas: 2013-02-10. P.1

vertingės su naudojant arba vartojant jas kartu, o ne atskirai²¹⁷. Antrajai konglomeratini susijungim grupei priklauso prekės, kurios viena kitą ne papildo, tačiau yra parduodamos gretimose rinkose, t.y. šias prekes dažniausiai perka ta pati klientų grupė. A. Banevičienė kaip pavyzdį nurodo banko ir finansinio tarpininkavimo paslaugas²¹⁸. Trečiaji konglomeratini susijungim grupei priskiriami susijungimai, kuriuose dalyvauja kio subjektai, kurie nėra susiję nei vertikaliais, nei horizontaliais ryšiais ir kurių prekės nėra viena kitą papildanios²¹⁹.

Praktikoje koncentracijų poveikis tuo pačiu gali būti ir horizontalus ir nehorizontalus²²⁰. Taip gali būti tais atvejais, kai susijungime dalyvaujančios bendrovės yra susijusios ne tik vertikaliais ar mišriais ryšiais, bet kartu yra ir konkurentės atitinkamoje rinkoje.

Susijungimo rėšies nustatymas, kaip matysime vėliau, turi didelį taką vertinant bendrovių susijungimo taką konkurencijai

4.2. Koncentracijų vertinimas

Susijungimai, apie kuriuos pranešama koncentracijų kontrolę vykdančioms subjektams tiriami siekiant nustatyti, ar jie labai pažeistą veiksmingą konkurenciją ES. Vadovaujantis Susijungimų reglamentu 2 str. 3 d., koncentracija bus nesuderinama su bendrąja rinka, jeigu ji sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje. Taigi, koncentracijų kontrolę vykdančias subjektas, gavęs pranešimą apie planuojamą vykdyti koncentraciją, atlieka perspektyvinę (*ex. post*)²²¹ rinkos struktūros analizę, kurios tikslas užkirsti kelią koncentracijai, kuri itin apribotą veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, be kita ko, sukurdamą ar sustiprindamą dominuojančią padėtį²²². Dominavimas Susijungimų reglamento kontekste suvokiamas, kaip susijungime dalyvaujančių kio subjektų gebėjimas nustatyti bendrą veiksmų planą rinkoje ir didele apimtimi elgtis nepriklausomai nuo savo konkurentų, pirkėjų ir galiausiai – vartotojų²²³. Ši dominavimo sąvoka atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 str. tvirtintą kolektyvinio dominavimo sąvoką²²⁴. Atkreiptinas dėmesys, kad Susijungimų reglamento žanginės dalies 26 punkte sakoma, kad veiksminga konkurencija dažniausiai itin apribojama dėl dominuojančios padėties atsiradimo arba sustiprėjimo. Tai reiškia, kad bus santykinai mažai atvejų, kai žala bus padaryta nesukūrus arba nesustiprinus dominuojančios

²¹⁷Gairės dėl nehorizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamento dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės Nr. 2008/C 265/07. [2008] OL C 265.

²¹⁸Banevičienė A. Nehorizontali koncentracijų teisinis reguliavimas pagal Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teisę. daktaro dis. soc. mokslai: teisė (01 S). Vilnius. 2009. P.16

²¹⁹Church J.*op.cit.*, p.2

²²⁰*Supra note* 216.

²²¹Generalinio advokato Antonio Tizzano išvada, pateikta 2004 m. gegužės 25 d. byloje Nr. C-12/03.

²²²ESTT 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje Nr. T-342/07. 250 p.

²²³Katuoka S., Leonavičiūtė E. kio subjektų veiklos koncentracijų kontrolės tikslai ir pagrindinis vertinimo taisyklės // Jurisprudencija. 2012, Nr. 19(2). P. 612.

²²⁴Pirmosios instancijos teismo 1999 m. kovo 25 d. sprendimas byloje Nr. T-102/96, 82 p.

pad ties²²⁵. Taiau tai nereiškia, kad koncentracij kontrol vykdanys subjektai negal s pripažinti koncentracij , kaip žymiai ribojan i konkurencij bei d l to nesuderinama su bendra rinka, kai dominuojanti pad tis nebus konstatuota. Vertinant koncentracij b tina atsižvelgti ne tik susijungime dalyvaujan i bendrovi užimamas rinkos dalis, bet ir kitus svarbius kriterijus, pavyzdžiui koncentracijos poveik konkurentams, pirk jams ar vartotojams. Š teigin patvirtina ir buvusio ES komisaro, atsakingo už konkurencijos politik Mario Monti išsakyta nuomon , kad Susijungim reglamente tvirtintas dominavimo testas n ra nekintantis ir absoliutus kriterijus, pagal kur reik t vertinti koncentracijos tak konkurencijai²²⁶. Pasak Mario Monti, vertinant koncentracij b tina atsižvelgti ne tik susijungime dalyvaujan i kio subjekt užimamas rinkos dalis, bet ir kitus, ateityje d l koncentracijos atsirasian ius neigiamus padarinius. Taip pat b tina vertinti konkurencijos dinamik ir nustatyti pagrindinius konkurencinius veiksnius atitinkamoje rinkoje²²⁷.

Pažym tina, kad Konkurencijos statyme tvirtinta, kad koncentracija turi b ti uždrausta, jeigu d l koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti pad tis arba itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje²²⁸. Taigi pagal Konkurencijos statyme tvirtintas teis s nuostatas, koncentracijos tyrimo metu, tam kad koncentracija b t uždrausta, b tina nustatyti vien iš anks iau išd styt alternatyv : dominuojan ios pad ties suk rim ar sustiprinim a rba itin apribot konkurencij atitinkamoje rinkoje. Nors Konkurencijos statyme vartojamos šiek tiek kitokios s vokos: Susijungim reglamente kalbama apie žym veiksmingos konkurencijos ribojim , o Konkurencijos statyme - apie itin apribot konkurencij , manytina, kad toks teisinis reglamentavimas neprieštarauja Europos Komisijos pozicijai bei ESTT praktikai. Kaip min jome, dominuojan ios pad ties suk rimas ar sustiprinimas yra tik vienas iš galim žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo atvej ²²⁹. Tod l pagal Konkurencijos statym nenusta ius dominuojan ios pad ties, tur t b ti vertinamos kitos aplinkyb s, turin ios esmin reikšm konkurencijai rinkoje, t.y. pasikeitimus koncentracij vykdan i kio subjekt , konkurent , pirk j ir vartotoj atžvilgiu.

Kaip jau buvo min ta anks iau, nuo koncentracijos r šies didži ja dalimi priklauso ir jos taka konkurencijai. Vertikaliaisiais ir konglomeratiniais susijungimais siekiama prapl sti bendrov s veiklos spektr . Europos Komisija 2007 m. lapkri io 28 d. pranešimu paskelbtose Nehorizontalieji susijungim vertinimo pagal Tarybos reglament d l koncentracij tarp moni kontrol s gair se nurod , kad nehorizontalieji susijungimai (vertikal s ir konglomeratiniai) paprastai kelia mažesn gr sm , kad bus labai suvaržyta veiksminga konkurencija, nei horizontalieji²³⁰. Šiam teiginiui pagr sti Komisija nurodo kelis

²²⁵ Banevi ien A. Pagrindin s koncentracij vertinimo taisykl s Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teis je // Jurisprudencija. 2010, Nr. 2(6). P. 269.

²²⁶ Levy N. Mario Monti's Legacy in EC Merger Control. Competition Policy International. Spring. 2005. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=702649; prisijungimo laikas: 2013-02-17. P. 113

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ *Supra note* 63, 12 str.

²²⁹ Katuoka S., Leonavi i t E. *supra note* 223, p. 614.

²³⁰ *Supra note* 216, 12 p.

argumentus. Vis pirma, Komisijos teigimu, kitaip nei horizontali j susijungim atveju, vykus vertikaliajam ir mišriam susijungimui tiesiogin susijungian i moni konkurencija toje pa ioje atitinkamoje rinkoje nesumaž ja²³¹. Komisija taip pat teigia, kad vienas kit papildan i veiklos r ši ar produkt integracija vienoje mon je sudaro esmines s lygas veiksmingumui did ti ir tuo pa iu skatina konkurencij ²³². Taigi, tikimyb , kad verslo ar jo dalies perleidimas reorganizavimo b du, kuriame dalyvauja bendrov s, veikian ios skirtingose tiekimo lygmenyse arba skirtingose rinkose, neigiamai takos konkurencij atitinkamoje rinkoje, yra mažesn , nei verslo ar jo dalies perleidimo sandorio, kuriame dalyvauja tiesioginiai konkurentai, atveju.

Nepaisant to, kad tikimyb neigiamai paveikti veiksming konkurencij rinkoje nehorizontali susijungim atveju yra mažesn , ji vis d l to egzistuoja ir tod l tokie susijungimai tur t b ti kontroliuojami. Nehorizontali susijungim neigiama taka veiksmingai konkurencijai gali pasireikšti d l koordinuojam ar nekoordinuojam padarini ²³³. Nekoordinuojami padariniai nehorizontali susijungim atveju gali pasireikšti kaip konkurent galimybi ribojimas. D l nehorizontali susijungim gali b ti apribota esam verslo gij jo konkurent galimyb dalyvauti rinkoje arba užkirstas kelias potencialiems konkurentams patekti j . Taip pat d l tokio galimybi ribojimo po susijungimo naujai steigta ar veikl t sianti bendrov ir kai kurie jos konkurentai gali gyti galimyb pelningai padidinti kain vartotojams²³⁴. Koncentracijos vykdymas gali tur ti takos ir disponuojamiems paj gumams, ir pasirinkimui ar paslaug kokybei arba inovacijoms²³⁵.

Koordinuojami padariniai gali atsirasti, jei keli bendrovi susijungimas leidžia bendrov ms koordinuoti savo elges rinkoje, užuot konkuravus. Kiekvienas rinkos dalyvis turi savarankiškai spr sti d l savo elgesio rinkoje, tod l yra draudžiami bet kokie tiesioginiai ar netiesioginiai kontaktai tarp kio subjekt , kurie gal t daryti tak esamo ar potencialaus konkurento veiklai rinkoje. Veiksm koordinavimo tikslas arba pasekm yra konkurencijos rinkoje iškraipymas. Koncentracijos tyrimo metu b tina nustatyti, ar ji sudarys palankesnes s lygas konkurentams koordinuoti savo veiksmus rinkoje. Didel tikimyb , kad koncentracija lems koordinuotus padarinius, jei koordinuodamos savo veiksmus bendrov s gaus didesn peln , nei konkuruodamos²³⁶. Koordinuotus padarinius gali lemti vair s veiksniai: rinkos koncentracijos laipsnis, produkt ar paslaug pob dis, bendrovi skai ius ir dydis, rinkos skaidrumas ir patekimo rink ar iš jimo iš jos kli i egzistavimas.

Taigi iš to, kas išd styta matyti, kad nehorizontali koncentracij taka konkurencijai gali b ti tiek teigiama, tiek neigiama. Be abejo, šios r šies koncentracijas d l j galimo žalingo poveikio konkurencijai

²³¹ *Supra note* 216., 12 p.

²³² *Ibid.*, 13 p.

²³³ Church J. *supra note* 215, p. 2

²³⁴ *Supra note* 216, 10 p.

²³⁵ Bendrojo Europos S jungos Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje Nr. T-342/07, 8 p.

²³⁶ Discussion paper for the meeting of the Working Group on Competition Law on 21 September 2006. Conglomerate Mergers in Merger Control - Review and Prospects– Discussion // http://www.bundeskartellamt.de/wEnglisch/download/pdf/06_Conglomerate_Mergers.pdf; prisijungimo laikas: 2013-02-16, P. 26.

būtinai reguliuoti. Tačiau šis reguliavimas, turintis būti atliekamas kiek manoma atidžiau, kad nebūt pažeista bendrovi teis jungtis. Verslą sigyjantis subjektas kiekvienu atveju turi apsvarstyti galimus antikonkurencinius padarinius, kylančius dėl bendrovi susijungimo, ir galimus konkurenciją skatinančius padarinius, kylančius dėl pagrįsto veiksmingumo padidėjimo, teikiančio naudą vartotojams²³⁷.

Kaip minėjome, horizontali koncentracijų atveju, susijungia tiesioginiai konkurentai, todėl tikimybė, kad dėl koncentracijos bus apribota veiksminga konkurencija rinkoje yra didesnė. Verslo gijimas, kaip ir nehorizontali susijungimų atveju, turi vertinti susijungimų sukeltą pokyčių rinkoje. Horizontalūs susijungimai kaip ir nehorizontalūs gali sukelti koordinuojamus ar nekoordinuojamus padarinius.

Visų pirma, reikėtų pažymėti, kad horizontalūs susijungimai, keičia rinkos struktūrą, nes jie neišvengiamai sumažina konkuruojančių subjektų skaičių rinkoje bent jau vienu. Kai rinkoje veikia keli nepriklausomi subjektai, kiekvieno iš jų galimybė padidinti kainas yra ribota: vieno iš subjektų prekės kainų padidėjimas lems šio subjekto klientų perėjimą pas konkurentus, kurie siūlo mažesnes kainas. vykusių konkurentų susijungimui, padidėja naujai kurtos bendrovės ar po verslo perleidimo reorganizavimo būdu veiklą tęsianios bendrovės rinkos galia, o tai leidžia vienašališkai didinti kainas, nepatiriant dėl to neigiamų padarinių. Nesusijungiančiųmonių sąstoje pačioje rinkoje taip pat gali gauti naudos iš konkurencinio spaudimo sumažėjimo, kuris atsiranda dėl susijungimo, kadangi susijungiančiųmonių kainos padidėjimas gali perkelti tam tikrą paklausos dalį konkuruojančioms monoms, kurios savo ruožtu gali nuspręsti, jog yra pelninga pakelti savo kainas²³⁸. Tokios konkurentų reakcijos laukimas pats savaime taip pat gali paskatinti po verslo perleidimo reorganizavimo būdu naujai steigtą ar veiklą tęsiančią bendrovę didinti kainas. Kainų padidėjimas taip pat gali lemti prekes - pakaitalus gaminančių bendrovių susijungimą. Ne paslaptis, kad padidėjus vienos prekės kainai, padidėja šios prekės pakaitalo paklausa. Kai po susijungimo abi prekes-pakaitalus gamina ta pati bendrovė, grįsm, kad vartotojai pereis pas konkurentų dėl prekės kainos padidėjimo sumažėjimo, o tai skatina po verslo perleidimo reorganizavimo būdu steigtą ar veiklą tęsiančią bendrovę palaikyti didesnes kainas²³⁹.

Europos Komisijos parengtose Horizontali susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarpmonių kontrolės gairėse nurodyta, kad konkurentų rinkoje skaičiaus sumažėjimas pats savaime gali būti koordinavimo lengvinančiu veiksmu²⁴⁰. Mokslinėje literatūroje taip pat pripažįstama, kad veiksmų koordinavimas yra labiau tikėtinas, kai rinkoje veikia mažiau subjektų²⁴¹. Kitas struktūros pokytis, galintis lemti veiksmų koordinavimo tikimybes padidėjimą yra rinkos dalių simetrijos

²³⁷ *Supra note* 216, 21 p.

²³⁸ Gairės dėl horizontali susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų kontrolės Nr. 2004/C 31/03. [2004] OL C 31.

²³⁹ Van den Bergh R. J., Camesasca P. *European Competition Law and Economics*. European Competition Law and Economics: a comparative perspective// 2nd edition. Sweet and Maxwell. London. 2006. P. 367

²⁴⁰ *Supra note* 238, 42 p.

²⁴¹ Motta M. *supra note* 14, p. 251.

padid jimas²⁴². Tačiau kaip ir nehorizontalūs susijungimai, taip ir horizontalūs lems koordinuotus padarinius, tik tai tuo atveju, jei kiekvienam subjektams veikiantiems atitinkamoje rinkoje bus pelningiau derintis tarpusavio veiksmus nei konkuruoti.

Apibendrinant galima teigti, kad horizontali susijungim neigiama taktika konkurencijai yra didesnė. Papildomai reikėtų pažymėti, kad tiek nehorizontalūs, tiek ir horizontalūs susijungimai paprastai bus pripažinti kaip žymiai ribojantys veiksmingą konkurenciją rinkoje tik tuo atveju, jei susijungime dalyvaujantys kiekvienas subjektai iki susijungimo ar po jo atitinkamoje rinkoje ar jos dalyje užmėnė dominuojančią padėtį. Tačiau kaip jau buvo minėta anksčiau, po verslo perleidimo reorganizavimo būdu naujai steigtos bendrovės ar veikiančios bendrovės rinkos galios padidėjimas gali žymiai iškraipyti konkurenciją, todėl koncentracija bus uždrausta net ir tuo atveju, jei ji nesukelia dominuojančios padėties.

4.3. Koncentracijos kontrolės lygiai

Valstybiniai ir Europos Komisijos kontrolė apima tik tas bendrovių koncentracijas, dėl kurių atsiranda dariniai, kurių dydis viršija konkurencijos teisės nustatytas ribas. Europos Komisija turi išimtinę kompetenciją patikrinti ES masto koncentracijas, t.y. tokias koncentracijas, kurios atitinka Susijungimų reglamento 1 str. 2–3 d. nurodytus kriterijus. Jeigu metinė besijungiančių bendrovių apyvarta ES mastu viršija minėtose Susijungimų reglamento straipsnio nuostatose tvirtintas ribines sumas, apie susijungimą privalu pranešti Europos Komisijai. Jei verslo ar jo dalies perleidimo reorganizavimo būdu sandoryje dalyvaujančių bendrovių metinė apyvarta neviršija Susijungimų reglamente tvirtint ribinių dydžių, susijungim gali tirti ES valstybiniai nacionalinės konkurencijos institucijos.

Lietuvoje šią funkciją atlieka Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. Pažymėtina, kad vadovaujantis minėtomis Susijungimų reglamento 1 str. nuostatomis, nacionalinės konkurencijos tarnybos kompetentingos tirti ir tokius susijungimus, kuriuose dalyvaujančių bendrovių metinė apyvarta ES mastu viršija reglamente nustatytus bendruosius ribinius dydžius, tačiau kiekvienos susijusios šalies dvi trečdaliai visos apyvartos ES mastu realizuojami vienoje konkrečioje valstybėje narėje.²⁴³ Šis taisyklė vadinama dviejų trečdalių taisykle ir jos tikslas yra užtikrinti, kad Europos Komisijos jurisdikcijai nepriklausyt tam tikros bylos, akivaizdžiai susijusios tik su viena konkrečia valstybe nare.

Be to, vadovaujantis Susijungimų reglamento 9 str. nuostatomis, Europos Komisija turi teisę priimti sprendimą perduoti suinteresuotos valstybės narės kompetentingai institucijai medžiagą apie koncentraciją, apie kurią buvo pranešta, jeigu koncentracija daro poveikį konkurencijai tos valstybės narės teritorijoje esančioje atskiroje rinkoje, kuri neužima didelės bendrosios rinkos dalies. Teisė perduoti koncentracijos tyrimą suteikta ne tik Europos Komisijai, bet ir valstybėms narėms, kurios remiantis Susijungimų reglamento

²⁴² Motta M. *supra* note 14, p. 251.

²⁴³ *Supra* note 206, 1 str.

22 str. nuostatomis gali prašyti Europos Komisijos patikrinti, bet kuri koncentracija, kuri neveikia ES mastu, kaip apibrėžta 1 str., bet kuri daro poveikį tarp valstybių narių vykstančiai prekybai arba kelia rimtą grėsmę konkurencijai šiuose valstybių narių arba valstybių narių teritorijoje. Kalbant apie koncentracijos tyrimo perdavimą, svarbu pažymėti, kad priimant sprendimą dėl klausimų perdavimo reikia atsižvelgti visus Sutartyje dėl ES veikimo tvirtinto subsidiarumo²⁴⁴ principo taikymo aspektus, ypač tai, kuri institucija tinkamiau atliktų tyrimą, vieno langelio sistemos taikymo naudingumą, bei teisinio apibrėžtumo, kiek tai susiję su kompetencijos paskirstymu, svarbą²⁴⁵.

Jei susijungimas patenka Susijungimų reglamento taikymo sritį, tačiau nekelti rimtą abejonių dėl suderinamumo su bendrąja rinka, Europos Komisija be lygiškai patvirtina tokią koncentraciją. Jei nustatoma, kad susijungimas gali pažeisti konkurenciją ir besijungiančių bendrovių nesisiūlo prisiimti jokiųsipareigojimų tokio pažeidimo rizikai pašalinti, tokie susijungimai turi būti uždrausti, kad kiti kio subjektai ir vartotojai būtų apsaugoti nuo kainų didėjimo arba mažesnio gaminių ar paslaugų pasirinkimo²⁴⁶. Tačiau ne visi konkurenciją ribojantys bendrovių susijungimai yra draudžiami. Vadovaujantis Susijungimų reglamento 6 str. 2 d., Europos Komisija gali patvirtinti susijungimą, jei susijungimo dalyviai sipareigoja imtis veiksmų, mažinančių neigiamą konkurencijai. Susijungime dalyvaujantys bendrovių gali sipareigoti bendro verslo dalį perduoti nesusijusiai šaliai, jimo rinkų palengvinimas naujiems žaidėjams, distribucijos apribojimų panaikinimas bei bendras klientų ir konkurentų užtikrinimas, kad su jais susijungusios monos bendraus teisingai²⁴⁷. Susijungime dalyvaujantys bendrovių taip pat gali sipareigoti suteikti kitam rinkos dalyviui licenciją naudotis susijungimo šaliai sukurta technologija²⁴⁸. Europos Komisija, manydama, jog bendrovių veiksmai pakankami konkurencijai bei vartotojų interesams apsaugoti, su lygiškai leidžia bendrovių jungtis. Tokiu atveju Europos Komisija stebi, ar po verslo perleidimo reorganizavimo būtų steigta ar veiklėtųsiant bendrovių vykdo savo prisiimtus sipareigojimus, ir šiai bendrovei jį nevykdant gali atšaukti savo sprendimą.

Kaip jau buvo minėta, nacionalinės konkurencijos tarnybos atlieka ne visą Europos Komisijos kompetencijų nepaklišančių bendrovių susijungimų tyrimą, o tik tuos, kuriose dalyvaujantys bendrovių bendra metin apyvarta viršija nacionalinėse konkurencijos statymuose nustatytas ribas. Konkurencijos statyme šios ribos tvirtintos 8 str. Pažymėtina, kad pranešimas apie koncentraciją, vadovaujantis Konkurencijos statymo 9 str. 2 d., privalo būti pateiktas iki koncentracijos gyvendinimo. Šiame Konkurencijos statymo straipsnyje taip pat nurodyti veiksmai, iki kurių atlikimo kontroliuojantys asmenys ar susijungime

²⁴⁴ *Supra note* 15, 3 str.

²⁴⁵ Europos Komisijos 2005 m. kovo 5 d. pranešimas dėl klausimų, susijusių su koncentracijos, perdavimo Nr. 2005/C 56/02. [2005] OL C 56.

²⁴⁶ *Supra note* 200.

²⁴⁷ Lietuvos laisvosios rinkos instituto analizė „Konkurencijos teisė ir jos taikymas Lietuvoje“. Vilnius, 2006. http://www.lrinka.lt/uploads/files/dir17/17_0.php; prisijungimo laikas: 2013-02-17. P. 35

²⁴⁸ *Supra note* 200.

dalyvaujantys šio subjektai privalo pranešti apie koncentraciją. Minėti asmenys apie koncentraciją, viršijančią 8 str. nustatytas ribines sumas, Konkurencijos tarybai privalo pranešti po pasiūlymo sudaryti sutartį arba sigyti akcijas ar turtą pateikimo, pavedimo sudaryti sutartį, sutarties sudarymo, nuosavybės teisės ar teisės disponuoti tam tikru turtu gijimo²⁴⁹. Tuo atveju, jei koncentracija, apie kurią pagal Konkurencijos statymo nuostatas buvo privaloma pranešti, vykdoma apie ją nepranešus, po verslo perleidimo reorganizavimo būdu veiklą tęsiantys ir naujai steigta bendrovei už nepranešimą gali būti skiriamos piniginių baudos, kurių dydis negali viršyti 10 proc. bendrųjų metinių pajamų praėjusiais kintais metais²⁵⁰. Pažymėtina, kad šiuo atveju atsakomybei už koncentracijos gyvendinimą apie tai nepranešus kilti nėra būtina nustatyti, jog Konkurencijos taryba vėlesniu sprendimu neleido vykdyti atitinkamą koncentraciją, dėl kurios nepranešimo keliamas klausimas. Tai, kad dėl gyvendintos koncentracijos konkurencija nebuvo (nėra) ribojama ar kitaip jai nebuvo (nėra) daroma žala, aptariamo pažeidimo kvalifikavimui tokos neturi²⁵¹. Konkurencijos tarybai atlikus tyrimą ir nustatius, kad dėl vykdytos koncentracijos buvo sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje, nepranešus Konkurencijos tarybai ar negavus Konkurencijos tarybos leidimo, Konkurencijos taryba turi teisę pareigoti susijungimo dalyvius atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį arba pašalinančius koncentracijos pasekmes, skaitant pareigojimus parduoti monarcho ar jos dalį, šio subjekto turtą ar jo dalį, akcijas ar jos dalį, reorganizuoti monarcho, nutraukti ar pakeisti sutartis, taip pat nustatyti šių pareigojimų vykdymo terminus ir sąlygas²⁵².

Taigi verslo ar jo dalį perleidžiant reorganizavimo būdu, reorganizuojamą ir reorganizavime dalyvaujančią bendrovę valdymo organai, Konkurencijos statyme nustatytais atvejais, iki sutarties dėl verslo perleidimo reorganizavimo būdu sudarymo privalo pranešti Konkurencijos tarybai apie planuojamą koncentraciją. Šios pareigos nevykdžius gali būti skiriamos Konkurencijos statyme nustatytos piniginių baudos. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad koncentracijų teisinis reguliavimas palieja tik stambias, pirmąjį rangas pozicijas atitinkamoje rinkoje užimančias bendroves. Smulkios bendroves gali jungtis be jokių apribojimų, nes tokie susijungimai neturės tokos konkurencijai rinkoje.

²⁴⁹ *Supra note* 63, 9 str. 2 d.

²⁵⁰ *Ibid.*, 36 str. 1 d.

²⁵¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalga 2012 m. kovo 1d. – 2012 m. kovo 31 d. www.lvat.lt/download/1165/lvat_apzvalga_2012_03.pdf; prisijungimo laikas: 2013-04-07. P. 31.

²⁵² *Supra note* 63, 35 str. 1 d. 2 p.

IŠVADOS

1. Bendrovi reorganizavimas pripažstamas verslo perleidimu tik tuo atveju, jei konstatuojami verslo perleidimo diagnozavimo kriterijai. Kaip svarbiausias verslo perleidimo diagnozavimo kriterijus, yra išskiriamas verslo vykdanios bendrovės kontrolės perleidimas, t.y. po reorganizavimo reorganizuotos bendrovės kontrolė iš šios bendrovės akcininkams turi pereiti po reorganizavimo veiklą tiesiai ar naujai steigtos bendrovės akcininkams. Be to, bendrovės reorganizavime privalo dalyvauti nesusiję kito subjektai, t.y. reorganizavimas turi vykti ne moni grupės viduje, nes priešingu atveju, verslo kontrolė liktų pačių asmenų rankose. Galiausiai, bendrovi reorganizavimo metu turi būti perleistas ne pavienis turtas, o teisiškai, daiktai bei vertybių visuma, kurios pakaktų savarankiškai ekonominei veiklai vykdyti.

2. Bendrovi reorganizavimas kaip verslo perleidimo būdas turi tam tikrus ypatumus, kuriais jis skiriasi nuo kitų verslo perleidimo būdų. Vienas iš pagrindinių bendrovi reorganizavimo, kaip verslo perleidimo būdo, ypatumų yra tai, kad verslo perleidžiant reorganizavimo būdu atsiskaitoma ne pinigais, o akcijomis. Reorganizuojamos bendrovės akcininkai po reorganizavimo reorganizuotos bendrovės kontrolę perleidžia reorganizavime dalyvaujančiai bendrovės akcininkams, mainais už tai jie gauna po reorganizavimo veiklą tiesiai ar naujai steigtos bendrovės akcijas. Verslo perleidimo reorganizavimo būdu nuo kitų verslo perleidimo būdų taip pat skiria ir tai, kad sprendimais dėl verslo perleidimo minėtų būdų priima akcininkai. Be to, reorganizavime gali dalyvauti tik juridiniai asmenys, ir tik tos pačios teisinės formos. Verslo perleidimo bendrovi reorganizavimo būdu ypatumu taip pat gali būti laikoma ir tai, kad po verslo perleidimo reorganizavimo būdu naujai steigta ar veiklą tiesiai bendrovei yra perleidžiamos visos reorganizuotos bendrovės teisės ir pareigos nepasikeitusiu pavidalu, visa apimtimi ir tuo pačiu momentu, jeigu nėra kokių nors statyme nustatytų išimčių.

3. Paprasto bendrovi reorganizavimo instituto nuostatos nėra skirtos verslo perleidimui, todėl verslo perleidimo sandorio šalys, priėmusios sprendimą verslo perleisti bendrovi reorganizavimo būdu, priverstos imtis papildomų apsaugos priemonių. Verslo perleidžiant reorganizavimo būdu sudaroma sutartis dėl verslo perleidimo, kurios šalimis yra reorganizuojamos bei reorganizavime dalyvaujančios bendrovės veiklos kontrolę vykdančios akcininkai. Siekiant apsaugoti verslo gėjų jo interesus sutartyje dėl verslo perleidimo yra traukiamos nuostatos dėl bendrovės patikrinimo („due diligence“) atlikimo bei pareiškimų ir garantijų nuostatos.

4. Išankstinis bendrovės būklės patikrinimas pagal Lietuvos teisės aktus nėra privalomas. Tačiau atsižvelgiant Lietuvos teismų formuojamą praktiką, manytina, kad apdairus ir protingas verslo pirkėjas, prieš sigydamas verslo, turėtų jį patikrinti, priešingu atveju, jis rizikuoja prarasti galimybę reikalauti atlyginti nuostolius ar sumažinti verslo kainą.

5. Pareiškimai ir garantijos pagal Lietuvos teisės aktus nėra atskiriami ir verslo perleidimo sutartyse paprastai nurodomi kaip vienas institutas. Už pareiškimų ir garantijų pažeidimų sutarties šalims kyla sutartin

atsakomybė. Verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandoriuose ji paprastai pasireiškia, kaip nuostolių atlyginimas arba verslo kainos mažinimas. Verslo perleidimo nuostoliai grindžiami skirtumu tarp verslo faktinės vertės ir rinkos vertės, kuri verslo gijai būtų turėjusi, jei garantija būtų buvusi teisinga.

6. Verslo perleidžiant reorganizavimo būdu, kaip ir kitais būdais, apie verslo perleidimą privaloma pranešti darbuotojams bei jų atstovams, o teisės aktuose nustatytais atvejais privalu konsultuotis su jais. Verslo perleidimui reorganizavimo būdu būdinga tai, kad verslo perleidžiant min tu būdu visada neišvengiamai pasikeičia viena iš būtinųjų sutarties lygmenų – darbdavys. Be to, verslo perleidimas bendrovės reorganizavimo būdu beveik visada susijęs su tam tikrais organizaciniais, struktūriniais pertvarkymais, todėl faktiškai gali pasikeisti ir kitos darbo sąlygos. Tyrimo metu nustatyta, kad draudimas keisti darbo sąlygas bei nutraukti darbo santykius turi būti aiškinamas siaurai, kaip draudžiantis nutraukti darbo santykius bei keisti darbo sąlygas vienu iš verslo perleidimo. Darbo teisiniais santykiais po verslo perleidimo reorganizavimo būdu gali būti nutraukiami tais atvejais, jei darbo sutartis nutraukiama dėl ekonominių, techninių arba organizacinių priežasčių, susijusių su darbo įgyvendinimo pasikeitimais arba dėl esminių darbo sąlygų pasikeitimų. Be to, darbo santykiai taip pat gali būti nutraukiami ir darbuotojo iniciatyva.

7. Verslo perleidimas reorganizavimo būdu yra koncentracijos kontrolės sistemos objektas. Koncentracijos kontrolę vykdančys subjektai tiria tik tuos verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandorius, dėl kurių atsiranda dariniai, kurių dydis viršija teisės aktuose nustatytas ribas. Verslo perleidimo reorganizavimo būdu sandorio taktika konkurencijai rinkoje didžiulį dalimi priklauso nuo verslo perleidimo sandoryje dalyvaujančių bendrovių užimamos padėties rinkoje. Horizontali susijungimų atveju susijungia tiesioginiai konkurentai, todėl tikimybė, kad toks verslo perleidimas turės neigiamą taką veiksmingai konkurencijai rinkoje, yra didesnė, nei vertikalio ar konglomeratinio susijungimų atveju. Vis dėlto ši bendrovių susijungimų neigiamą taktą veiksmingai konkurencijai gali pasireikšti dėl koordinuojamų ar nekoordinuojamų padarinių. Be to, neigiamą taktą veiksmingai konkurencijai gali pasireikšti tiek esant dominuojantiems padariniams, tiek ir be jų.

PASI LYMAI

1. Siekiant teisinio aiškumo, CK greta kit nuostat , reglamentuojan i bendrovi reorganizavim , si lytina tvirtinti nuostat , nustatan i leidim (licencij) galiojim po bendrov s reorganizavimo, bei j išd styti tokiu b du: reorganizuojamo juridinio asmens teis s, kurias jis gijo pagal leidimus (licencijas), perduodamos po reorganizavimo veikl t sian iam ar naujai steigtam juridiniam asmeniui tik tuo atveju, jeigu tokio perdavimo galimyb numatyta statymuose.

2. Šiuo metu DK 63 str. 3 d. kalbama tik apie kolektyvin s darbo sutarties t stinum naujam darbdaviui, esant mon s ar jos dalies perdavimui. Kiti verslo perleidimo b dai, tame tarpe ir bendrovi reorganizavimas šioje nuostatoje n ra minimi. Atsižvelgiant tai, si lome DK 63 str. 3 d. išd styti tokiu b du: po verslo ar jo dalies perdavimo per m jas ir toliau vykdo kolektyvin s sutarties nuostatas ir s lygas pagal tas pa ias min tose sutartyse perdav jui taikomas s lygas iki kolektyvin s sutarties pabaigos arba kitos kolektyvin s sutarties sigaliojimo.

3. DK 138 str. 2 d. n ra nurodoma, kas privalo informuoti darbuotojus apie planuojam verslo perleidim . Atsižvelgiant tai, si lytina perži r ti anks iau min t DK nuostat bei suformuluoti tokiu b du: verslo ar jo dalies perdavimo atveju darbo santykiai t siasi tokiomis pa iomis s lygomis verslo per m jo mon je, staigoje ar organizacijoje, nepaisant verslo ar jo dalies perdavimo teisinio pagrindo. Pakeisti darbo s lygas ar nutraukti darbo sutart d l verslo ar jo dalies perdavimo draudžiama. Verslo perdav jas ir per m jas apie b sim verslo ar jo dalies perdavim darbuotojams privalo pranešti iš anksto raštu ne v liau kaip prieš dešimt darbo dien , nurodant verslo ar jo dalies perdavimo dat , teisin pagrind , tokio perdavimo ekonominius ir socialinius padarinius darbuotojui.

4. Verslo perdav jo bei verslo per m jo pareig informuoti darbuotoj atstovus apie planuojam verslo perdavim bei konsultotis su jais si lome tvirtinti atskiroje DK normoje, išd stant j tokiu b du: verslo perdav jas ir per m jas privalo informuoti darbuotoj atstovus ir konsultotis su jais d l verslo perdavimo priežas i , teisini , ekonomini ir socialini padarini darbuotojams ir d l numatyt priemoni galimiems padariniams išvengti arba jiems sušvelninti. Tokia informacija darbuotoj atstovams privalo b ti pateikta iš anksto, prieš atliekant perdavim .

LITERATŪROS RAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574;
2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914;
3. Lietuvos Respublikos azartinio lošimų statymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 43-1495;
4. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės statymas. Valstybės žinios. 2004, Nr. 47-1548;
5. Lietuvos Respublikos banko statymas. Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832;
6. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262;
7. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569;
8. Lietuvos Respublikos farmacijos statymas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 78-3056;
9. Lietuvos Respublikos konkurencijos statymas. Valstybės žinios. 2012, Nr. 42-2041;
10. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros staigų statymas. Valstybės žinios. 1998, Nr. 109-2995;
11. Lietuvos Respublikos šilumos kio statymas. Valstybės žinios. 2007, Nr. 130-5259;
12. Lietuvos Respublikos tabako kontrolės statymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 117-5317;
13. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių statymas. Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626;
14. Lietuvos Tarybos Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138;
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 1191 “Dėl farmacijos veiklos licencijavimo taisyklių, reikalavimų kvalifikuotam asmeniui, atsakingam už gamybą ir ar importą, aprašo ir farmacinės veiklos licencijų formų patvirtinimo”. Valstybės žinios. 1998, Nr. 109-2995;
16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. 383 “Dėl mažmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių ir Tabako gaminių pardavimo taisyklių patvirtinimo”. Valstybės žinios. 2004, Nr. 53-1799;
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 618 “Dėl didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių ir mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo moneis taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2004, Nr. 84-3050.

Europos Sąjungos teisės aktai:

18. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. [2008] OL C 115;
19. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyva Nr. 2011/35/ES dėl akcinių bendrovių jungimo. [2011] OL L 110;
20. Europos Sąjungos Tarybos 1982 m. gruodžio 17 d. direktyva Nr. 82/891/EEB dėl akcinių bendrovių skaidymo. [1982] OL L 378;
21. Europos Sąjungos Tarybos 2007 m. lapkričio 13 d. direktyva Nr. 2007/63/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 78/855/EEB ir 82/891/EEB dėl reikalavimo, kad jungiant arba skaidant akcines bendroves nepriklausomas ekspertas parengt ataskaitą. [2007] OL L 300;
22. Europos Sąjungos Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva Nr. 2001/23/EB dėl valstybių narių statymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai moni, verslo arba moni ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinamumo. [2001] OL L 82;
23. Europos Sąjungos Tarybos 2004 m. sausio 20 d. reglamentas Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp moni kontrolės. [2004] OL L 24;
24. Europos Komisijos pranešimas dėl konkurencijos gynimo priemonių, priimtinių pagal Tarybos Reglamentą Nr. 139/2004 ir Reglamentą Nr. 802/2004. [2008] OL C 267;
25. Europos Komisijos pranešimas dėl dalyvaujančių monių sūkio pagal Tarybos reglamentą Nr. 4069/89 dėl koncentracijų tarp moni kontrolės. [1998] OL C 66;
26. Europos Komisijos ataskaita dėl 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyvos 2001/23/EB dėl valstybių narių statymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai moni, verslo arba moni ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo//<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lt&ihtmlang=lt&lng1=lt,lt&lng2=>; prisijungimo laikas: 2013-01-27;

27. Europos Komisijos pranešimas Nr. 98/C 66/02 d l koncentracijos s vokos pagal Tarybos reglament (EEB) Nr. 4064/89 d l moni koncentracijos. [1998] OL C 66;
28. Gair s d l horizontali susijungim vertinimo pagal Tarybos reglament d l koncentracij kontrol s Nr. 2004/C 31/03.[2004] OL C 31;
29. Gair s d l nehorizontali j susijungim vertinimo pagal Tarybos reglament d l koncentracij tarp moni kontrol s Nr. 2008/C 265/07. [2008] OL C 265;
30. Europos Komisijos 2005 m. kovo 5 d. pranešimas d l klausim , susijusi su koncentracijomis, perdavimo Nr. 2005/C 56/02. [2005] OL C 56;
31. Europos Komisijos suvestinis pranešimas d l jurisdikcijos pagal Tarybos reglament (EB) Nr. 139/2004 d l koncentracij tarp moni kontrol s Nr. 2008/C 95/01. [2008] OL C 95;
32. European Commission final report. Business dynamics: start-ups, business transfers and bankruptcy. Bruxelles. 2011//http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/business_dynamics_final_report_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-01;
33. Sixth Council directive 77/388/EEC of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes - Common system of value added tax: uniform basis of assessment. [1977] OJ L 145;
34. Commission Recommendation of 7 December 1994 on the transfer of small and medium- sized enterprises. [1994]. OJ L 385.

Užsienio šali teis s aktai:

35. Didžiosios Britanijos moni statymas (Enterprise act 2002)// http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/pdfs/ukpga_20020040_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-15;
36. Vokietijos Federacin s Respublikos reorganizavimo statymas //http://www.gesetze-iminternet.de/umwg_1995/BJNR321010994.html#BJNR321010994BJNG036800000; prisijungimo laikas: 2013-02-25;
37. Estijos civilinis kodeksas //<https://www.riigiteataja.ee/akt/13334866?leiaKehtiv>; prisijungimo laikas: 2012-12-16;
38. Pranc zijos darbo kodeksas//http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=1F75337AA49AFEEF20C0AB85DB94D303.tpdjo05v_2?cidTexte=LEGITEXT000006072050&dateTexte=20090311; prisijungimo laikas:2013-01-27.

Specialioji literat ra:

39. Adamonis K. Pavojus slepiasi po nekaltomis garantijomis. Verslo žinios. Mano finansai. Nr. 171;
40. Baranauskas E., Karulaityt -Kvainauskien I., Kiršien J. ir kt. Civilin teis . Bendroji dalis. Mykolo Romerio universitetas. 2008;
41. Banevi ien A. Koncentracijos sampratos skirtumai remiantis Lietuvos ir Europos Bendrijos normomis, reguliuojan iomis koncentracijas// Jurisprudencija, 2005, Nr. 72 (64);
42. Banevi ien A. Pagrindin s koncentracij vertinimo taisykl s Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teis je // Jurisprudencija. 2010, Nr. 2 (6);
43. Banevi ien A. kio subjekt konglomeratini koncentracij teisinio reguliavimo ypatumai Europos Bendrijoje // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9(99);
44. Banevi ien A. Nehorizontali koncentracij teisinis reguliavimas pagal Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teis . daktaro dis. soc. mokslai: teis (01 S). Vilnius. 2009;
45. Bit V. Uždarosios bendrov s akcij pardavimas, kaip verslo perleidimo b das: daktaro dis. soc. mokslai: teis (01 S). 2009;
46. Bit V. Akcij pirkimo-pardavimo pripažinimas verslo perleidimu: diagnozavimo kriterijai ir reikšm akcij pardav jo atsakomybei// Jurisprudencija. 2010, Nr. 2 (120);
47. Bit V. Sutartini garantij verslo pardavimo sutartyje prigimtis ir teisinis vertinimas// Jurisprudencija. 2009, Nr. 1(1);
48. Jakait A. Pareiga atskleisti informacij ikisutartini santyki kontekste// Teis . 2011, Nr. 81;

49. Katuoka S. Leonavi i t , E. kio subjekt veiklos koncentracij kontrol s tikslai ir pagrindin s vertinimo taisykl s // Jurisprudencija. 2012, Nr.19 (2);
50. Ma ernyt -Panomarovien A. Darbuotoj teisi apsauga perduodant mon , versl arba j dalis // Jurisprudencija. 2006, Nr. 4 (82);
51. Mikel nas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002;
52. Mikel nas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji kyga. Prievoli teis .Vilnius: Justitia, 2003.
53. Ma iulaitis V. Darbo santyki stabilumo principo užtikrinimas perduodant mon , versl ar j dalis // Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2);
54. Pilipait R. mon s pirkimas – pardavimas kaip verslo sigijimo b das // Juristas. 2005, Nr. 11;
55. Tiažkijus V., Petravi ius R., Bužinskas G. Darbo teis . Vilnius. Justitia. 1999;
56. Papijanc V. moni grup s teisinio reguliavimo aspektai: samprata ir požymiai // Jurisprudencija, 2007, Nr. 4(94);
57. epas A., Ma ernyte-Panomariovien I., Kiršien J. ir kt. Mokslo tyrimas “Europos S jungos ir kit šali patirties verslo perdavimo srityje analiz “. Vilnius: 2005//<http://www.teise.org/data/1verslas-analize.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-02-06;
58. Novickyt L., Šileika T. moni susiliejim ir sigijim teoriniai ir praktiniai aspektai.2010// http://leidykla.vgtu.lt/conferences /BME_2010/001/pdf/Art-Novickyte-Sileika.pdf; prisijungimo laikas: 2012-05-12;
59. Henschel R. F. Conformity of goods ir international sales governed by CISG article 35: Caveat venditor, Caveat emptor and Contract law as background law and as a competing set of rules// Nordic Journal of Commercial Law, 2004, No. 1;
60. Motta M. Competition Policy: Theory and Practice. Cambridge University Press. Cambridge. 2004;
61. Rittmeister M. The Management Board’s permission to disclose Due Diligence Information Before a Corporate Acquisition in consideration of the Impact of the Act to Improve the Protection of Investors// German law journal. 2005, No. 02;
62. Bowman E., Singh H. Strategic management journal. Special Issue: Corporate Restructuring. 1993// <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2486417?uid=3738480&uid=2&uid=4&sid=21101564406167>; prisijungimo laikas: 2012-12-15;
63. Burckhardt P. Acquisition of Enterprises and Disclosure Obligations//Corporate Finance/M&A – Germany.2009//<http://www.internationallawoffice.com/newsletters/detail.aspx?g=a85f8863-8433-4c20-9dfa6f3eb0cc0701>; prisijungimo laikas: 2013-04-14;
64. Croock J.M. International private M&A. U.K. Corporate law issues//http://www.dechert.com/files/Publication/d9771cc4-0e74-4ef1-9f51-1460c83f1734/Presentation/PublicationAttachment/dd03dbe3-92e6-4326-b772-1bfbc49b5501/InternationalPrivateM%26A_U.K.CorporateLawIssues_6-04-1.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31;
65. Church J. The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition. Final report. 2004 //http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf , prisijungimo laikas: 2013-02-10;
66. Giesen H. M. Germany negotiated M&A guide. Corporate and M&A law committee// <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=B15E017F-5BC8-4B0E-80EF-10444825457F>; prisijungimo laikas: 2013-04-11;
67. Heinze R.Y. Conditions, warranties and innominate terms – different terms for the same?//Sydney Law School. Jena:2008//http://www.heinze-law.com/de/firmenkunden/Conditions_warranties_innominate_terms_Yves_Heinze.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31;
68. Levy N. Mario Monti’s Legacy in EC Merger Control, Competition Policy International. Spring. 2005// http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=702649, prisijungimo laikas: 2013-02-17;
69. Manne H. G. Mergers and the Market for Corporate Control. The Journal of Political Economy. Vol. 73//<http://links.jstor.org/sici?sici=00223808%28196504%2973%3A2%3C110%3AMATMFC%3E2.0.CO%3B2-3>; prisijungimo laikas: 2013-02-27;
70. Neuhaus M. M&A and Corporate Law Newsletter.2012//<http://www.shearman.com/files/Publication/b5>

- ec9df5-d8e2-47dd-9ff9e09573dcfed2/Presentation/PublicationAttachment/e3a23e53-7f03-4882-a301-e0e451339c89/M_and_A_newsletter_english_0312.pdf ; prisijungimo laikas: 2013-04-14;
71. Parisi J. J. A simple guide to the EC merger regulation //http://www.ftc.gov/bc/international/docs/ECMergerRegSimpleGuide.pdf, prisijungimo laikas 2012-09-13;
72. Van den Bergh R. J., Camesasca P. European Competition Law and Economics: a comparative perspective// 2nd edition. Sweet and Maxwell. London. 2006;
73. Witt J. „Caveat emptor” - All beware//Practice and law. 2011.//http://www.fasken.com/files/News/d3fdc882-83ab-473c-a96a-e1841572ba59/Presentation/NewsAttachment/6d0f14a0-6cab-4566-8652e4b10e5ac30f/Estates%20Gazette%20Article%2019%20November%202011%20%20Caveat%20Emptor%20All%20Beware.pdf; prisijungimo laikas: 2013-04-13;
74. Featuring Black’s Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd.//http://thelawdictionary.org/representation/; prisijungimo laikas: 2013-03-31;
75. Final Report of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium – sized Enterprises// http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/support_measures/transfer_business/transfer_com_02/final_report_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-27;
76. Discussion paper for the meeting of the Working Group on Competition Law on 21 September 2006. Conglomerate Mergers in Merger Control - Review and Prospects – Discussion // http://www.bundeskartellamt.de/wEnglisch/download/pdf/06_Conglomerate_Mergers.pdf; prisijungimo laikas: 2013-02-16;
77. Institute of Chartered Accountants of India. Mergers, acquisitions, restructuring//http://220.227.161.86/19356sm_sfm_finalnew_cp13.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-04;
78. Resolutions, Twenty-sixth Conference Interparliamentary Union, London, July 16-22, 1930// http://www.jstor.org/discover/10.2307/20681503?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21100983495273; prisijungimo laikas: 2012-09-06;
79. . M : . 2006;
80. : , . : -89. 2007;
81. : , . : . 2009;
82. Due diligence// . 2007, . 3.
83. : , 2006;
84. : . :
85. . : . 2011;
86. : , , //http://www.iworld.ru/attachment.php?barcode=978546900912&at=exc&n=0 ; prisijungimo laikas: 2013-02-27;
87. // http://civil.consultant.ru/elib/books/6/page_18.html; prisijungimo laikas: 2013-02-23;
88. : // http://dissers.ru/avtoreferati-dissertatsii-yuridicheskie/a441.php; prisijungimo laikas: 2013-02-23;
89. //http://old.rcb.ru/archive/articles.asp?id=1809; prisijungimo laikas: 2013-02-27;
90. : , //http://www.olbuss.ru/upload/iblock/68e/68e5bcd0792b78aa289c2079a1bfb35a.pdf; prisijungimo laikas: 2013-01-12.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

91. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 8 d. nutarimas „Dėl nefasuotų naftos produktų prekybos licencijų“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 49-1993;

92. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl teismo gali sprendžiant dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo“// Valstybės žinios. 2008, Nr. 10-349.

Internetiniai šaltiniai:

93. Buta A. Viskas, ką jums reikia žinoti apie moni reorganizavimą // <http://www.teisesforumas.lt/index.php/civiline-teise/1873-viskas-k-jums-reikia-inoti-apie-moni-reorganizavim.html>, prisijungimo laikas: 2012-08-25;
94. Misiukas A. Due diligence: kas tai ir kam tai reikalinga?// <http://www.verslobanga.lt/lt/patark.full/4a9ff2b636a5a>; prisijungimo laikas: 2012-11-04;
99. Europos Sąjungos konkurencijos politika ir vartotojas // http://ec.europa.eu/competition/publications/consumer_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2012-09-06;
100. Piktnaudžiavimas dominuojančia padtimi ir moni susijungimo tyrimas // http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7196_lt.htm, prisijungimo laikas 2012-09-13;
101. Lietuvos laisvosios rinkos instituto analizė „Konkurencijos teisė ir jos taikymas Lietuvoje“// www.lrinka.lt/uploads/files/dir17/17_0.php; prisijungimo laikas: 2013-04-10;
102. Verslo pirkėjų apsauga (caveat emptor doktrina) // <http://www.interlex.lt/publikacijos/verslo-pirkeju-apsauga-caveat-emptor-doktrina>; prisijungimo laikas: 2013-03-31;
103. Margles B. D. Representations and warranties insurance in buying or selling a business // http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf; prisijungimo laikas: 2013-03-31;
104. Corporate Restructuring. Corporate Control. Mergers & Acquisitions. Corporate finance // <http://www.marciniak.waw.pl/NEW/120201/FM11.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-02-27;
105. Corporate restructuring // [http://www.abeam.com/research_reports/eng/RR057_E\(Corporate%20Restructuring\).pdf](http://www.abeam.com/research_reports/eng/RR057_E(Corporate%20Restructuring).pdf); prisijungimo laikas: 2012-12-15;
106. Representations and warranties in business agreements are not synonymous // <http://www.rieckcrotty.com/ArticleDetail-263-representations-and-warranties-in-business-agreements-are-not-synonymous-sept-oct-08.aspx> ; prisijungimo laikas: 2013-03-31;

Lietuvos teismų praktika:

107. LAT 2003 vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-113/2003;
108. LAT 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1177/2003;
109. LAT 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2008;
110. LAT 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2006;
111. LAT 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006;
112. Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-200/2005;
113. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-310/2008;
114. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-362/2008;
115. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-330/2008;
116. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalga 2012 m. kovo 1d. – 2012 m. kovo 31 d. www.lvat.lt/download/1165/lvat_apzvalga_2012_03.pdf; prisijungimo laikas: 2013-04-07. P. 31.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika:

117. ESTT 1992 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje Nr. C-209/91;
118. ESTT 1988 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-324/86;
119. ESTT 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-132/91, C-138/91 ir C-139/91;
120. ESTT 1996 m. kovo 7 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-171/94 ir C-172/94;
121. ESTT 1997 m. kovo 11 d. sprendimas byloje Nr. C-13/95;
122. ESTT 2000 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje Nr. C-343/98;

123. ESTT 2004 m. lapkri io 11 d. sprendimas byloje Nr. C-425/02;
124. ESTT 2008 m. lapkri io 27 d. sprendimas byloje Nr. C-396/07;
125. Generalinis advokatas Eleanor Sharpston išvada, pateikta 2010 m. geguž s 6 d. byloje Nr. C-151/09;
126. Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. rugs jo 4 d. byloje Nr. C-396/07;
127. Generalinio advokato D. Ruiz Jarabo Colomer išvada, pateikta 2005 m. lapkri io 15 d. byloje Nr. C - 499/04;
128. Generalinio advokato Poiaras Maduro išvada, pateikta 2005 m. sausio 27 d. byloje Nr. C-478/03.

Užsienio valstybi teism praktika:

129. Royal Courts of Justice Strand, London, date: 2001-10-10. Eastgate Group Ltd –v- Lindsey Morden Group Inc// <http://www.ucc.ie/law/restitution/archive/englcases/eastgate2.htm>; prisijungimo laikas: 2013-04-01;
130. England and Wales Court of Appeal (Civil Division). Date: 96-12-20. Senate Electrical Wholesalers Ltd –v- Alcatel Submarine Networks Ltd. <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1998/3534.html>; prisijungimo laikas: 2013-04-01.

SANTRAUKA

Šiame darbe analizuojama bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b d o tema. Bendrovi reorganizavimas yra vienas iš populiariausi verslo perleidimo b d Lietuvos bei kit šali verslo praktikoje. Nepaisant to, šis verslo perleidimo b das Lietuvos mokslin je literat roje n ra nagrin tas. Tyrimo nustatyta, kad bendrovi reorganizavimas verslo perleidimo b du pripaž stamas ne visada, o tik tais atvejais, kai yra konstatuojami verslo perleidimo diagnozavimo kriterijai: 1) bendrovi reorganizavime dalyvauja nesusij kio subjektai; 2) bendrov s reorganizavimo metu reorganizuojamos bendrov s veiklos kontrol pereina iš reorganizuotos bendrov s akcinink rank po reorganizavimo veikl t sian ios ar naujai steigtos bendrov s akcinink rankas; 3) bendrovi reorganizavimo metu turi b ti perleistas ne pavienis turtas, o teisi , daikt bei vertybi visuma, kurios pakakt savarankiškai ekonominei veiklai vykdyti. Bendrovi reorganizavimas nuo kit verslo perleidimo b d skiriasi tuo, kad perleidžiant versl min tu b du atsiskaitoma ne pinigais, o akcijomis. Be to, versl perleidžiant reorganizavimo b du, reorganizuojamos bendrov s visos teis s, pareigos bei turtas universalus teisi perdavimo pagrindu perleidžiamos po reorganizavimo veikl t sian iai ar naujai steigtai bendrovei. Darbe nustatyta, kad tais atvejais, kai reorganizavimas yra naudojamas tik kaip b das verslui perleisti yra sudaromos sutartys, kuriose aptariami papildomi apsaugos mechanizmai, tokie kaip „due diligence“ patikrinimas, pareiškimai bei garantijos. Darbe taip pat analizuojami darbuotoj , kaip sudetin s verslo dalies, perleidimo bei bendrovi reorganizavimo kaip verslo perleidimo b do poveikio veiksmingai konkurencijai rinkoje esminiai aspektai.

SUMMARY

In the Thesis, reorganization of companies as a way for business transfer is analyzed. Reorganization of companies is one of the most popular ways for business transfer in business practice of Lithuania and other states. Nevertheless, this way for business transfer in Lithuanian literature is not analyzed. It is found in the Thesis reorganization of Companies is not always recognized as a way for business transfer. It is recognized as a way for business transfer only in cases, if presence of business transfer criteria is stated, namely: 1) in the reorganization of companies, non-associated economic subjects are involved; 2) on the reorganization of companies, corporate control of the company under reorganization is transferred from shareholders of the company under reorganization to shareholders of the company that will continue its activities or a newly incorporated company; 3) on the reorganization of companies not only an individual assets should be transferred, but the totality of the rights, things and values being sufficient for independent economic activities. Reorganization of companies differs from other ways of business transfer by the manner of payment: in this case, the payments are made by shares, not monetary funds. In addition, when business is transferred in way of reorganization, all rights, liabilities and assets of the company under reorganization are transferred on the base of the universal succession of rights to the company that will continue its activities or a newly incorporated company. It is found in the Thesis that in cases when reorganization is used as a way for business transfer only, contracts are concluded where supplemental protective mechanisms, such as due diligence, representations and warranties are provided. In this Thesis the key aspects of the problems of transfer of employees, as a component of business, and the impact of reorganization of companies as a way for business transfer upon effective competition in the market are analyzed as well.